DEN OUDEN
Bodac

Historisch vooronderzoek OO

Schijndel Rooiseweg

- Kennis- en adviescentrum
- Historisch vooronderzoek
- Risicoanalyse
- Detectie
- Benaderen en veiligstellen
- Offshore
- Vliegtuigberging
- Archeologie
- Sanering

Voorwoord

Achtergebleven Ontplofbare Oorlogsresten (OO) op uw projectlocatie, wat zijn de risico's, waar liggen de verantwoordelijkheden?

In de bodem waarop wij werken, wonen en recreëren is nog een aanzienlijke hoeveelheid OO uit de Eerste en Tweede Wereldoorlog aanwezig. De aanwezigheid van deze oorlogsresten kan gevaar opleveren voor mens, dier en omgeving bij de ontwikkeling van infrastructurele werken en bouwprojecten.

Ons team van gepassioneerde medewerkers kan voor u bepalen of een plangebied verdacht is op de aanwezigheid van oorlogstuig en zo ja, welke OO nog in de bodem aanwezig kunnen zijn. Om het uiteindelijke onderzoeksgebied te definiëren bepalen wij zorgvuldig zowel de horizontale als de verticale afbakening van het verdachte gebied. Onze toegevoegde waarde dient maar één doel: het beheersbaar maken van de risico's die optreden, mocht een OO alsnog tot uitwerking komen. Wij nemen adequate maatregelen om deze risico's aanvaardbaar te maken, zodat het restrisico zo laag is als redelijkerwijs mogelijk. Redelijkerwijs impliceert dat, dat het al dan niet nemen van de mogelijke beheersmaatregelen wordt bepaald door kosten van de maatregelen tegenover de voordelen van de te behalen risicovermindering.

Het vermogen te innoveren, technieken en equipment te ontwikkelen brengt ons dagelijks op een hoger niveau, waardoor u als klant verzekerd bent van de economisch meest voordelige uitvoeringswijze. Onze aanpak is succesvol gebleken, we passen deze dagelijks toe met een team van ruim 30 specialisten die zowel de land- als de waterbodem onderzoeken.

Ons werkgebied is voornamelijk Nederland, België, Duitsland, de Noord- en de Oostzee. Met de nieuwste en meest geavanceerde technologieën en veel kennis van geofysica onderzoeken we nauwkeurig en doelmatig uw plangebied om uiteindelijk een certificaat af te geven zodat u veilig de geplande werkzaamheden kunt uitvoeren.

Uw veiligheid is onze zorg, natuurlijk...

DEN OUDEN BODAC B.V.
The UXO Clearance Company

Projectinformatie	
Datum:	12-08-2025
Versie:	1
Documentnummer:	250812_H25040_VOB_01
Opdrachtgever:	By Brekel Vastgoed B.V.

Voor akkoord	**Naam**	**Functie**	**Datum**	**Handtekening**
Den Ouden Bodac B.V.	Dhr. D. (Daan) van Alphen	Historicus	12-08-2025	
Den Ouden Bodac B.V.	Dhr. M. (Max) Berghege	Historicus	12-08-2025	
Den Ouden Bodac B.V.	Dhr. M. (Marc) van Oers	Operationeel Manager	12-08-2025	
Opdrachtgever	Dhr. J. (Joep) Burgerhof	Projectleider	12-08-2025	

Distributielijst
By Brekel Vastgoed B.V.
Den Ouden Bodac B.V.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze rapportage mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de auteur. (Artikel 16 Auteurswet 1912). Het is de opdrachtgever toegestaan voor intern gebruik kopieën te maken zonder voorafgaande toestemming van de auteur.

Inhoudsopgave

1 Samenvatting 6

2 Inleiding 7

2.1 Historisch vooronderzoek OO in het Certificatieschema 7
2.2 Doelstelling 8
2.3 Onderzoeksmethode 8
2.4 Kwalificatie onderzoeksteam 9

3 Projectscope 10

3.1 Onderzoeksgebied 10

4 Onderzoek conflictperiode 12

4.1 Eerder uitgevoerd onderzoek 12
4.2 Stafkaart Kadaster 14
4.3 Literatuur 16
4.4 Nationale archieven 16
4.4.1 Gemeentelijk en provinciaal archief 16
4.4.2 Nationaal Archief (NA) te Den Haag 16
4.4.3 Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) 17
4.4.4 Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie en Genocidestudies (NIOD) 17
4.4.5 Semi-Statisch Informatiebeheer (SIB) Ministerie van Defensie te Rijswijk 18
4.4.6 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) 18
4.5 Internationale archieven 21
4.5.1 Bundesarchiv-Militärarchiv (BAMA) te Freiburg im Breisgau 21
4.5.2 The National Archives (TNA) te Londen 21
4.5.3 The National Archives and Records Administration (NARA) te Washington D.C. 24
4.5.4 Library and Archives Canada (LAC) te Ottawa 24
4.6 Luchtfotoanalyse 24
4.6.1 Methodiek 26
4.6.2 Selectie beeldmateriaal 27
4.7 Conclusie onderzoek conflictperiode 27
4.7.1 Beeldmateriaal 30

5 Conclusie en advies 34

5.1 Aan te treffen Ontplofbare Oorlogsresten 34
5.2 Horizontale afbakening 35
5.3 Verticale afbakening 36
5.4 Advies en vervolgstappen 37

6 Leemten in kennis 39

Bijlage 1. Inventarisatiekaart en OO-Bodembelastingkaart 40

Bijlage 2. Indicatietabel onderzoek conflictperiode en luchtfotoanalyse 43

Bijlage 3. Certificering 91

Bijlage 4. Uitgangspunten afbakening 92

Bijlage 5. Toelichting verplichte en aanvullende bronnen **100**

Bijlage 6. Overzicht geraadpleegd bronnenmateriaal **103**

Bijlage 7. Protocol Toevalstreffer OO **122**

Bijlage 8. Processchema onderzoek Ontplofbare Oorlogsresten **123**

Bijlage 9. Hoofdgroepen van Ontplofbare Oorlogsresten **124**

1 Samenvatting

In opdracht van By Brekel Vastgoed B.V. heeft Den Ouden Bodac B.V. een historisch vooronderzoek naar de mogelijke aanwezigheid van Ontplofbare Oorlogsresten (OO) uitgevoerd ter plaatse van Schijndel Rooiseweg met kenmerk H25040. Naar aanleiding van de geplande bodemroeringen voor woningbouw is een aanvraag gedaan voor deze bureaustudie.

Is het onderzoeksgebied of zijn delen hiervan betrokken geweest bij oorlogshandelingen en is er daardoor een verhoogd risico op het aantreffen van OO? Op basis van het geraadpleegde bronnenmateriaal zijn er feitelijke indicaties gevonden voor de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten binnen het onderzoeksgebied. Daarin zijn de volgende distincties aan te brengen:

- ✓ **Het onderzoeksgebied is geheel verdacht op infanteriemunitie, als gevolg van grondgevechten.** *(Kleinkalibermunitie, hand- en geweergranaten, munitie voor granaatwerpers en raketten.)* Vanaf het begin van Operatie Market Garden op 17 september tot en met de bevrijding van Schijndel op 23 oktober 1944 was het onderzoeksgebied meermaals het terrein van grondgevechten, waarbij Duitse, Amerikaanse en Britse eenheden aantoonbaar betrokken waren.

- ✓ **Het onderzoeksgebied is geheel verdacht op verschoten geschutmunitie.** *(20 mm t/m 5.5 inch.)* Een combinatie van geschreven bronnen, eerdere EODD-meldingen en luchtfotoanalyse schetst het volgende beeld: meerdere geallieerde artillerie-eenheden schoten in of rondom het onderzoeksgebied in het hierboven genoemde tijdvak. Verder werd – de omgeving van – het onderzoeksgebied beschoten door zowel Duitse als geallieerde mortieren.

- ✓ **Het onderzoeksgebied is deels verdacht op gedumpte munitie.** Aan de hand van luchtfotoanalyse is vastgesteld dat er minimaal tussen 17 en 19 september 1944 Duitse dekkingsgaten binnen het onderzoeksgebied zaten. Deze zijn ingetekend en worden, in combinatie met een eerdere dumpvondst aan de overkant van de Rooiseweg, verdacht verklaard op gedumpte Duitse infanteriemunitie.

Alle bovenstaande categorieën kunnen worden verwacht tot een diepte van 1.50 m[1] minus maaiveld.

Derhalve is het hele onderzoeksgebied aangeduid als ‘verdacht’. Zie hiervoor de OO-Bodembelastingkaart in *Bijlage 1*.

2 Inleiding

In de Tweede Wereldoorlog alleen al is naar schatting twaalfduizend ton aan explosieve stof door vliegtuigen afgeworpen. Ervaringscijfers geven aan dat ongeveer tien tot vijftien procent van deze afgeworpen Ontplofbare Oorlogsresten om diverse redenen niet zijn gesprongen. Daarnaast zijn grote hoeveelheden munitie door grondgeschut en handvuurwapens verschoten, waarvan eveneens een deel niet of slechts gedeeltelijk is gedetoneerd. Vooral op locaties waar destijds zwaar gevochten is, komen nog veel van deze 'blindgangers' in de bodem voor. Den Ouden Bodac B.V. maakt gebruik van academisch geschoolde medewerkers en moderne opsporingsmethoden om de OO te vinden en te verwijderen. Zo zorgen wij ervoor dat een veilig te bewerken (bouw)terrein overgedragen kan worden aan onze opdrachtgever.

2.1 Historisch vooronderzoek OO in het Certificatieschema

Naar aanleiding van de oorlogshandelingen, ten tijde van de Eerste en Tweede Wereldoorlog, bestaat er een mogelijkheid tot het spontaan aantreffen of toucheren van OO tijdens het uitvoeren van werkzaamheden in de (water)bodem. Hierdoor ontstaat een verhoogd veiligheidsrisico door het mogelijk ongewenst tot (uit)werking treden van dit militair wapentuig. Dergelijke ongecontroleerde uitwerkingsgevolgen kunnen dodelijk letsel en zware schade aan materiaal en omgeving tot gevolg hebben. Daarnaast kunnen spontane vondsten van OO resulteren in stagnatie en meerwerkkosten van de uitvoeringswerkzaamheden.

Om bovenstaande situaties te voorkomen dient een werkgever de risico's van de werkzaamheden vooraf te inventariseren en te evalueren. Deze zogenoemde risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) is zeker voor bouw gerelateerde activiteiten (werkzaamheden in of op de (water)bodem) noodzakelijk.[1] Tijdens het ontwerpen van het werk moeten de risico's in beeld worden gebracht (V&G voorbereidingsfase), waaronder mogelijke OO in de bodem. Door de privatisering van het opsporen van OO, ontstond de behoefte aan normalisatie en regelgeving gericht op kwaliteit en veiligheid. Dit resulteerde in de certificatieplicht in het Arbobesluit.

Deze plicht resulteerde allereerst in het Beoordelingsrichtlijn van het Procescertificaat Opsporen Conventionele Explosieven (BRL-OCE) en vervolgens in het Werkveld Specifiek Certificatie Schema voor het systeemcertificaat Opsporen Conventionele Explosieven (WSCS-OCE).[2] De aspecten vooronderzoek en risicoanalyse maakten deel uit van deze laatstgenoemde wet- en regelgeving. Hierin werden al een aantal eisen gesteld aan het onderdeel Historisch vooronderzoek. Vanwege de aangekondigde wetswijziging trachtte de Stichting Certificering Vuurwerk en Explosieven, in samenwerking met de VEO en andere belanghebbende partijen, vanaf 2015 de kwaliteitsborging van certificering te benadrukken. In deze wetswijzigingen werden het vooronderzoek en de risicoanalyse niet langer als noodzakelijk geacht om onder een wettelijke certificering te vallen. Naast het wettelijk WSCS-OCE, werd het besluit genomen een privaat schema te ontwikkelen waarin de werkzaamheden van Vooronderzoek CE en Risicoanalyse CE zijn opgenomen. Het behandelvoorstel en eindconcept werden in 2017 voorgelegd aan het CCvD-OCE.[3]

Vanwege de wijzigingen in het Arbobesluit op 28 november 2019 (waarin de term 'Conventionele Explosieven' is vervangen door de term 'Ontplofbare Oorlogsresten') besloten de belanghebbende partijen om een vernieuwd certificatieschema aan het CCvD voor te leggen. Dit resulteerde in het 'Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse Ontplofbare Oorlogsresten'.[4] Deze vrijwillige certificering valt dus niet binnen een wettelijk kader en derhalve zal de inhoud en methode van een Historisch vooronderzoek OO enigszins kunnen variëren. Per 1 januari 2021 is het nieuwe, wettelijk verplichte

[1] Zie voor meer informatie: www.explosievenopsporing.nl
[2] Tot 31 december 2020 was het WSCS-OCE opgenomen in Bijlage XII van de Arbeidsomstandigheden met oude eisen van de certificering.
[3] SCVE, '7SCVE-SEC.11124.V' (29 mei 2017).
[4] VOMES, 'Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten' (8 februari 2021).

Certificatieschema Opsporen Ontplofbare Oorlogsresten (opsporing) in werking getreden. Daarbij is (gelijktijdig) het vrijwillige Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse Ontplofbare Oorlogsresten in werking getreden.[5] Den Ouden Bodac B.V. zal dit Historisch vooronderzoek OO dan ook uitvoeren conform de meest recente versie van het certificatieschema.

2.2 Doelstelling

Den Ouden Bodac B.V. werkt voorliggende rapportage uit conform het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse Ontplofbare Oorlogsresten (CS-VROO). Dit schema beschrijft de doelstelling van een Historisch vooronderzoek OO en een Risicoanalyse OO. Het voorliggende onderzoek heeft als doel om te beoordelen of er in het onderzoeksgebied sprake is van een verhoogde kans op het aantreffen van OO, en zo ja, om het verdachte gebied af te bakenen. Dit volgens het certificatieschema genoemde 'onderzoek conflictperiode' bestaat uit het inventariseren, analyseren en beoordelen van bronmateriaal. De gevonden geografisch herleidbare indicaties en contra-indicaties worden vervolgens getoetst op relevantie. Op basis hiervan zal gemotiveerd worden vastgesteld of er mogelijk sprake is van een op OO verdacht gebied, en zo ja, dan zal de (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van de vermoedelijke munitieartikelen beschreven worden.[6]

2.3 Onderzoeksmethode

Leidraad voor het vaststellen van de onderzoeksmethode is het CS-VROO. Verder is voorliggend document opgesteld conform het DO BMS, P01500 documentbeheer en ISO9001 kwaliteitssysteem. Voor het opstellen van een conclusie is het bronmateriaal essentieel. De organisatie verzamelt indicaties en contra-indicaties aan de hand van literatuur- en archiefonderzoek en een luchtfotoanalyse. De onderzoeksmethode met betrekking tot de luchtfotoanalyse wordt in *Paragraaf 4.6* uiteengezet. Inzake het bronmateriaal zullen verscheidene uitgangspunten worden geëvalueerd. Een toelichting op verplichte en aanvullende bronnen, beschreven in het CS-VROO, staat in *Bijlage 5* van deze rapportage. Naar aanleiding van het CS-VROO zal beoordeeld worden of bepaalde oorlogshandelingen een relevante indicatie vormen voor de mogelijke aanwezigheid van Ontplofbare Oorlogsresten. Hier mag echter gemotiveerd van worden afgeweken. De gevonden indicaties en contra-indicaties uit voornoemd bronmateriaal dienen een locatieverwijzing te hebben, aangezien deze essentieel is om te bepalen of de informatie relevant is voor de aanwezigheid van oorlogstuig in het onderzoeksgebied. Bij gebruikmaking van indicaties of contra-indicaties uit geschreven bronnen, behoren de verwijzingen ongewijzigd in de rapportage over te worden genomen. Deze locaties moeten vervolgens vertaald worden naar een plaatsbepaling in de huidige topografie. Indien er onduidelijkheid is over de locatie van indicaties of contra-indicaties zal dit eveneens gedocumenteerd worden.

Vervolgens zullen alle relevante indicaties beoordeeld worden op betrouwbaarheid. Gecontroleerd wordt of de informatie van desbetreffende indicatie uit een primaire of secundaire bron komt, of de informatiebron op zichzelf betrouwbaar is met betrekking tot de beschreven feiten en of de gevonden informatie overeenkomt met dezelfde OO-gerelateerde indicaties uit andere bronnen. Op basis van het onderzoek zal een conclusie worden getrokken of er binnen een onderzoeksgebied wel of geen verhoogde kans is op de aanwezigheid van Ontplofbare Oorlogsresten. Bij het vaststellen van de conclusie 'verdacht' of 'onverdacht' worden enkele uitgangspunten gehanteerd. Een verhoogde kans op OO wordt geconstateerd wanneer er specifieke meldingen zijn van de aanwezigheid van munitieartikelen of wanneer Den Ouden Bodac B.V. een beredeneerde inschatting maakt over de aanwezigheid van oorlogshandelingen. Aan voorgenoemde constateringen wordt de conclusie 'verdacht' gekoppeld. Benoeming van hoofdsoort, subsoort, kaliber/gewichtsklasse, nationaliteit, verschijningsvorm,

[5] 'Certificatie Opsporen Ontplofbare Oorlogsresten', < https://www.vomes.nl/certificatie/certificatie-vooronderzoek-en-risicoanalyse-oo/> [geraadpleegd op 30 januari 2021].

[6] De gevonden indicaties zullen beoordeeld worden op de aannemelijkheid van de aanwezigheid van OO. Enkel door detectie kan de daadwerkelijke aanwezigheid van munitieartikelen vastgesteld worden.

ontstekingsinrichtingen en aantal (afwerpmunitie) van de mogelijke OO is noodzakelijk. Daarnaast hanteert de bureaustudie een horizontale en verticale afbakening bij een verdacht verklaarde locatie. Deze afbakeningen worden vastgesteld op basis van de 'nadere bepalingen voor het beoordelen van bronnenmateriaal en afbakening van verdacht gebied', behorende bij het CS-VROO. Deze nadere bepalingen, bekend onder kenmerk CS-VROO-02, stellen geen eisen aan de certificaathouder aangezien gemotiveerd van deze nadere bepalingen mag worden afgeweken. De horizontale afbakening wordt in het systeem ArcGIS Pro verwerkt, waarbij Den Ouden Bodac B.V. gebruik maakt van het Rijksdriehoeksstelsel (RD) als coördinatensysteem. In de rapportage dient bij het bepalen van de verticale afbakening rekening te worden gehouden met hoofdsoort, gewicht en kaliber. Daarnaast zal, voor het berekenen van de indringingsdiepte bij afgeworpen munitie, gebruik worden gemaakt van het Ontwerp Voorschrift Bepaling Indringingsdiepte Conventionele Explosieven.[7]

2.4 Kwalificatie onderzoeksteam

Het Historisch vooronderzoek OO en alle ArcGIS Pro werkzaamheden zijn uitgevoerd door historici dhr. D. (Daan) van Alphen (MA) en dhr. M. (Max) Berghege (Dr.). Deze rapportage is in samenspraak en onder verantwoording van dhr. M. (Marc) van Oers, Operationeel Manager van Den Ouden Bodac B.V., voltooid.

	Expertises conform deskundigheidseisen CS-VROO						
Naam	*Dhr. D. (Daan) van Alphen (MA)*	*Dhr. R. (Rick) Klein Gunnewiek (MA)*	*Dhr. S. (Sander) Begemann (BA)*	*Dhr. T. (Tim) van der Pas (BA)*	*Dhr. M. (Max) Berghege (Dr.)*	*Dhr. M. (Marc) van Oers*	*Dhr. D. (Dennis) Naumann*
Functie	Historicus	Historicus	Historicus	Historicus	Historicus	Operationeel Manager	Senior Deskundige OOO
	Expertises						
Historisch onderzoek	✓	✓	✓	✓	✓	-	-
Deskundigheid ontplofbare oorlogsresten	-	-	-	-	-	-	✓
Civiele techniek	-	-	-	-	-	✓	-
Risicoanalyse	✓	✓	-	-	-	-	-
Luchtfoto-interpretatie	✓	✓	✓	-	-	-	-
Geografische Informatiesystemen	✓	✓	✓	-	-	-	-

Tabel 1: *Expertises Vooronderzoek en Risicoanalyse.*

[7] Deltares, 'Ontwerp Voorschrift Bepaling Indringingsdiepte Conventionele Explosieven', 1210497-000, 2015.

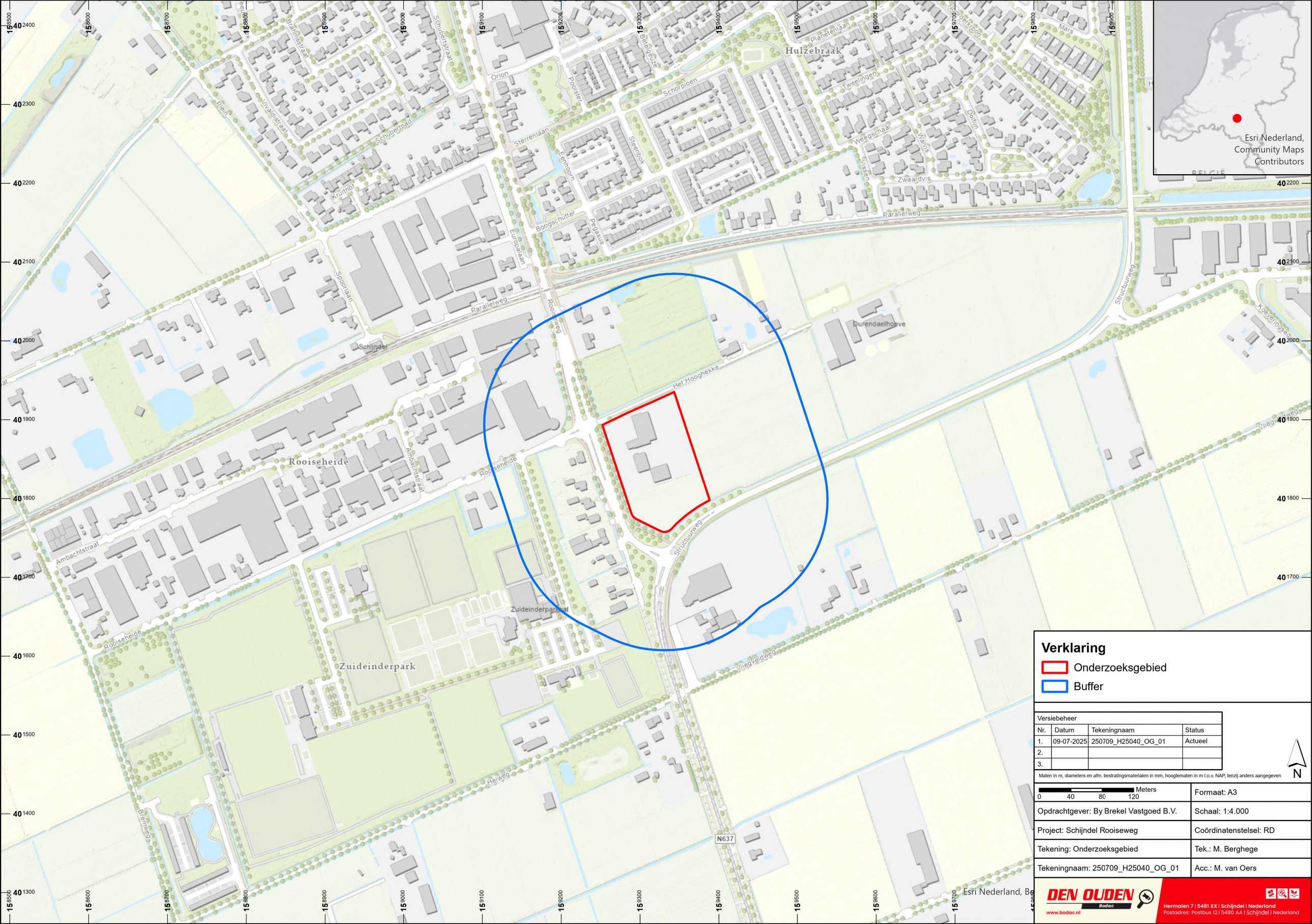
3 Projectscope

Ter plaatse van Schijndel zijn grondroerende werkzaamheden gepland, namelijk door By Brekel Vastgoed B.V. in het kader van nieuw te bouwen woningen. Om inzicht te krijgen in de mogelijke risico's heeft By Brekel Vastgoed B.V. aan Den Ouden Bodac B.V. opdracht verleend tot het uitvoeren van een Historisch Vooronderzoek OO naar de mogelijke aanwezigheid van Ontplofbare Oorlogsresten (OO). Zoals gecommuniceerd met de opdrachtgever, middels de door Den Ouden Bodac B.V. opgestelde offerte, zal deze bureaustudie het kenmerk 'H25040' betiteld als 'Schijndel Rooiseweg' krijgen.[8]

3.1 Onderzoeksgebied

Teneinde een gefundeerde uitspraak te kunnen doen omtrent de mogelijke aanwezigheid van Ontplofbare Oorlogsresten in het onderzoeksgebied is door Den Ouden Bodac B.V. een buffer geformuleerd met een straal van 150.00 m[1]. Binnen deze straal worden alle voor het onderzoek relevante gebeurtenissen meegenomen in deze bureaustudie. Het onderzoeksgebied valt onder de gemeente Meierijstad in de provincie Noord-Brabant. Het perceel bevindt zich op de Rooiseweg 8 te Schijndel en zit met de inrit op Het Hooghekke. Het huidige perceel bestaat uit een bedrijfsterrein en een stuk agrarische grond. Voor deze rapportage zal de gemeente Meierijstad relevant zijn. Middels kaartmateriaal is het onderzoeksgebied met buffer op de navolgende pagina in kaart gebracht (*250709_H25040_OG_01*).

[8] Emailcorrespondentie tussen Dhr. J. Burgerhof (By Brekel Vastgoed B.V.) en dhr. D. van Alphen (Den Ouden Bodac B.V.) conform offerte met kenmerk 250718_C25267_OB_01 verzonden op [18 juni 2025].

Verklaring

- Onderzoeksgebied
- Buffer

Versiebeheer			
Nr.	Datum	Tekeningnaam	Status
1.	09-07-2025	250709_H25040_OG_01	Actueel
2.			
3.			

Maten in m, diameters en afm. bestratingsmaterialen in mm, hoogtematen in m t.o.v. NAP, tenzij anders aangegeven

N

Meters 0 40 80 120

	Formaat: A3
Opdrachtgever: By Brekel Vastgoed B.V.	Schaal: 1:4.000
Project: Schijndel Rooiseweg	Coördinatenstelsel: RD
Tekening: Onderzoeksgebied	Tek.: M. Berghege
Tekeningnaam: 250709_H25040_OG_01	Acc.: M. van Oers

DEN OUDEN Bodac
www.bodac.nl
Hermalen 7 | 5481 XX | Schijndel | Nederland
Postadres: Postbus 12 | 5480 AA | Schijndel | Nederland

4 Onderzoek conflictperiode

Het onderzoek conflictperiode zal op basis van primaire en secundaire bronnen vaststellen of het onderzoeksgebied mogelijk betrokken is geweest bij oorlogshandelingen. Alvorens deze bronnen geraadpleegd kunnen worden, zal een inventarisatie plaats moeten vinden van de eerder uitgevoerde vooronderzoeken ter plaatse van het onderzoeksgebied.

4.1 Eerder uitgevoerd onderzoek

Conform het CS-VROO dient bij aanvang van het onderzoek te worden nagegaan of er in het verleden onderzoek is uitgevoerd naar de aanwezigheid van OO, en zo ja, te worden gerapporteerd op welke wijze(n) deze informatie wordt betrokken bij het onderzoek. Voor dit vooronderzoek is navraag gedaan bij de VEO Bommenkaart. Geen rapportages van derden hebben betrekking op het onderzoeksgebied:

Verder heeft Den Ouden Bodac B.V. het eigen bedrijfsarchief geraadpleegd. Hierin zijn meerdere soorten onderzoek, zoals historische vooronderzoeken, risicoanalyses en opsporingsopdrachten ondergebracht. Bij opsporingsopdrachten zijn mogelijk OO aangetroffen. Deze vondsten zijn niet altijd terug te vinden in de raadpleegbare archieven van de EODD. Derhalve zullen mogelijke vondsten van OO uit eerdere opsporingsopdrachten meegenomen worden in het verdere verloop van het onderzoek. Net als de gegevens van ruimingen door de EODD, kunnen deze vondsten inzicht geven in de mogelijk nog te verwachten OO in het onderzoeksgebied. De mogelijk relevante vondsten met bijbehorende nummers zijn derhalve terug te vinden in het kaartmateriaal van de EODD in *paragraaf 4.4.6 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie*.

Onderstaande opdrachten zijn door Den Ouden Bodac B.V. ter plaatse, of in de omgeving van, het huidige werkgebied uitgevoerd:

Rapportages Den Ouden Bodac B.V.

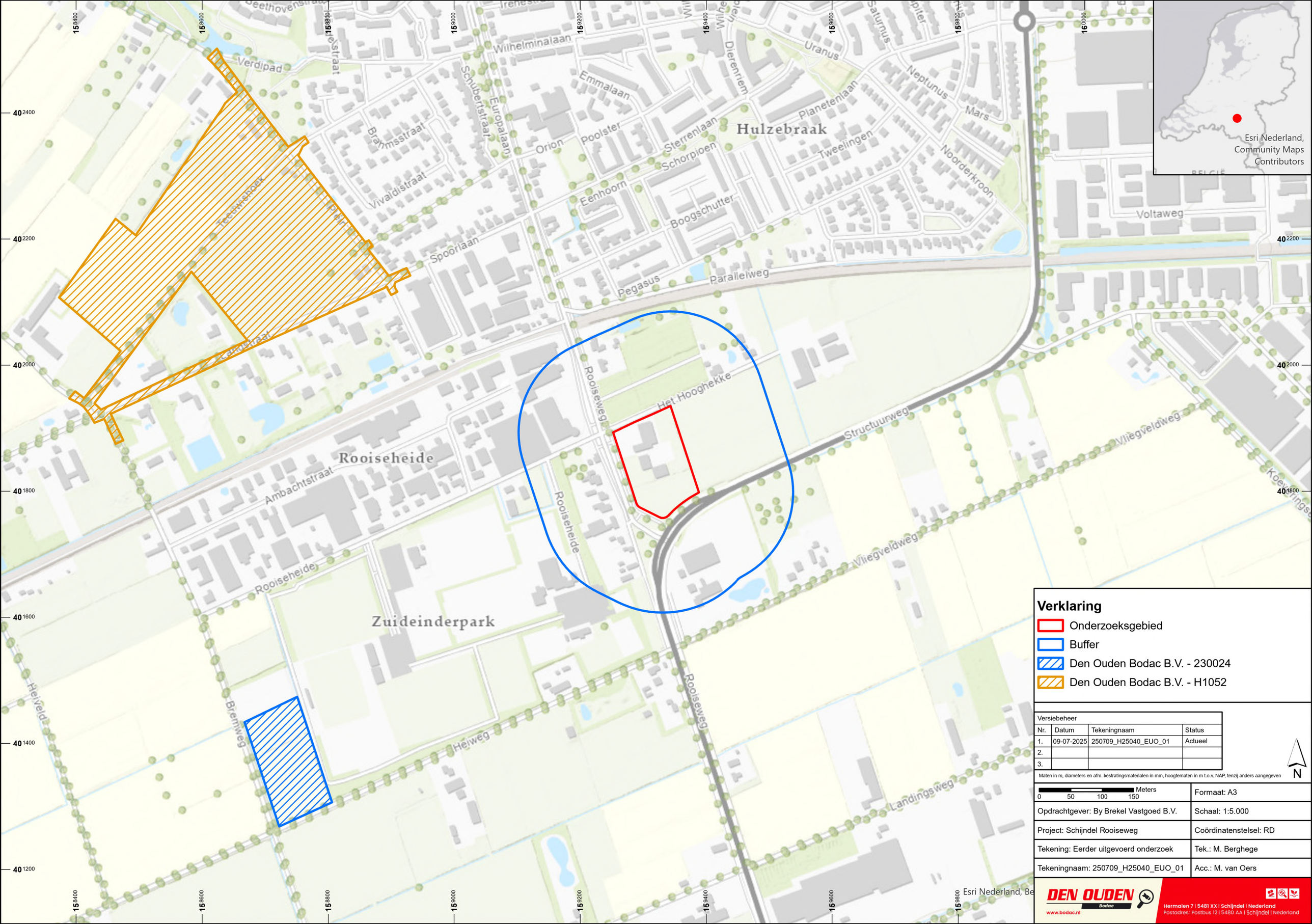
- ✓ Den Ouden Bodac B.V., “Opsporing OOO Schijndel Heiweg Bremweg”, Projectcode 230024 (Schijndel 2023). Er is geen overlap met het onderzoeksgebied en de bufferzone; wel geeft het een inzicht in de omgeving. De opsporing vond plaats na een eerder uitgevoerd historisch vooronderzoek.

  Bij dit opsporingsonderzoek werden 2 brisantgranaten van 3 inch mortieren gevonden, evenwel veel restanten van dit type geschutgranaat. Verder werden restanten gevonden van een 4.2 inch brisantgranaat, een 25 ponder brisantgranaat en kleinkalibermunitie.

- ✓ Den Ouden Bodac B.V., “Historisch Vooronderzoek OO Schijndel Grote Braak”, Projectcode 1052 (Schijndel 2021). Er is geen overlap met het onderzoeksgebied en de bufferzone; wel geeft het een inzicht in de omgeving.

  Bij dit historisch vooronderzoek werd het onderzoeksgebied verdacht verklaard op ontplofbare oorlogsresten, te weten 25 ponder geschutgranaten (Brits) en 8 cm mortiergranaten (Duits).

Het kaartmateriaal op de navolgende pagina schetst een beeld van de eerder uitgevoerde onderzoeken in verhouding tot het huidige onderzoeksgebied (*250709_H25040_EUO_01*).

Verklaring

- Onderzoeksgebied
- Buffer
- Den Ouden Bodac B.V. - 230024
- Den Ouden Bodac B.V. - H1052

Versiebeheer			
Nr.	Datum	Tekeningnaam	Status
1.	09-07-2025	250709_H25040_EUO_01	Actueel
2.			
3.			

Maten in m, diameters en afm. bestratingsmaterialen in mm, hoogtematen in m t.o.v. NAP, tenzij anders aangegeven

N

0 50 100 150 Meters

	Formaat: A3
Opdrachtgever: By Brekel Vastgoed B.V.	Schaal: 1:5.000
Project: Schijndel Rooiseweg	Coördinatenstelsel: RD
Tekening: Eerder uitgevoerd onderzoek	Tek.: M. Berghege
Tekeningnaam: 250709_H25040_EUO_01	Acc.: M. van Oers

DEN OUDEN Bodac
www.bodac.nl
Hermalen 7 | 5481 XX | Schijndel | Nederland
Postadres: Postbus 12 | 5480 AA | Schijndel | Nederland

4.2 Stafkaart Kadaster

Ten behoeve van het bronnenonderzoek is kennis van de toenmalige topografie ten tijde van mogelijke oorlogshandelingen noodzakelijk. Met behulp van topografische kaarten van het Kadaster en ArcGIS Pro kan de oude situatie geprojecteerd worden op de huidige locatie.[9] Hiermee kunnen – uit het huidige kaartmateriaal - verdwenen toponiemen worden achterhaald en gebruikt in het bronnonderzoek. Op het historische kaartmateriaal staan diverse toponiemen beschreven, zoals:

- ✓ Berg;
- ✓ Plein;
- ✓ Station Schijndel;
- ✓ Theuwes Hoek.

Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog viel het onderzoeksgebied onder de gemeente Schijndel. Derhalve dienen de archieven van deze gemeente geraadpleegd te worden, alsmede het provinciale archief van Noord-Brabant.

Onderstaande afbeelding geeft de topografische stafkaart weer die werd gebruikt tijdens de Tweede Wereldoorlog (*250709_H25040_HIS_01*).

[9] Stafkaart Boxtel, Holland 1:25.000, G.S.G.S. 4427 (AMS 1), First Edition 1943, sheet 18 N.E.

Verklaring

- Onderzoeksgebied
- Buffer

Versiebeheer			
Nr.	Datum	Tekeningnaam	Status
1.	09-07-2025	250709_H25040_HIS_01	Actueel
2.			
3.			

Maten in m, diameters en afm. bestratingsmaterialen in mm, hoogtematen in m t.o.v. NAP, tenzij anders aangegeven

N

Meters
0 70 140 210

Formaat: A3	
Opdrachtgever: By Brekel Vastgoed B.V.	Schaal: 1:6.000
Project: Schijndel Rooiseweg	Coördinatenstelsel: RD
Tekening: Historische situatie 1943	Tek.: M. Berghege
Tekeningnaam: 250709_H25040_HIS_01	Acc.: M. van Oers

DEN OUDEN Bodac
www.bodac.nl
Hermalen 7 | 5481 XX | Schijndel | Nederland
Postadres: Postbus 12 | 5480 AA | Schijndel | Nederland

4.3 Literatuur

Voor het onderzoek is relevante literatuur geraadpleegd. Het betreft zowel standaardwerken als eventuele specifieke lokale en regionale schriftuur. In deze literatuur kunnen indicaties worden gevonden die herleidbaar zijn tot het onderzoeksgebied. In het chronologisch overzicht in *Bijlage 2* zal de relevantie en herleidbaarheid verder onderzocht worden. De lijst met geraadpleegde literatuur, websites en alle andere geraadpleegde bronnen is te vinden in *Bijlage 6*.

4.4 Nationale archieven

Ten behoeve van het onderzoek zijn nationale en internationale archieven onderzocht. In de archieven is voornamelijk aandacht besteed aan documenten van de luchtbeschermingsdienst, de stukken over aangetroffen/geruimde OO, oorlogsschaderapporten, oorlogsdagboeken, gevechtsverslagen van verschillende legeronderdelen en eventuele naoorlogse werkzaamheden. Waar aanwezig zijn relevante indicaties in het onderzoek meegenomen. Een overzicht van de geraadpleegde archiefstukken bevindt zich in *Bijlage 6*.

4.4.1 Gemeentelijk en provinciaal archief

In het gemeentearchief Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) te 's-Hertogenbosch zijn archiefstukken geraadpleegd uit de toegangen *1589 Documentatie Schijndel, 5135 Gemeentebestuur Schijndel, 1930-1960, 5183 Gemeentebestuur Schijndel, 1960-1990* en *7770 Collectie Veghel, 1801-1996*. In het BHIC zijn daarnaast provinciale documenten ingezien. Er zijn diverse dossiers geanalyseerd uit het archief van het provinciaal Militair Gezag, zijnde *127 Militair Gezag in Brabant*. Het Militair Gezag (MG) was het dagelijks bestuur van de in 1944 en 1945 bevrijde delen van Nederland namens de Nederlandse regering in Londen tot aan de overdracht van deze gebieden aan voorgenoemde regering. Het MG moest het door zuiveringen, collaboratie en oorlogshandelingen ontstane vacuüm in het burgerlijke gezagsapparaat opvullen. Het orgaan hield zich bezig met herstel van het land en handhaving van de veiligheid. Onderwerpen als de luchtbeschermingsdienst, het herstellen van oorlogsschade en de explosievenopruiming vielen hier tevens onder. Deze onderwerpen kunnen relevant zijn voor het onderzoek. Tenslotte zijn relevante stukken geraadpleegd van de Commissaris van de Koningin in de provincie Noord-Brabant, zijnde *1085 Commissaris van de Koningin CdK in Noord-Brabant, 1920-1969*.

4.4.2 Nationaal Archief (NA) te Den Haag

2.04.53.15 Ministerie van Buitenlandse Zaken: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946 / In het Nationaal Archief zijn documenten van het archief *2.04.53.15 Ministerie van Buitenlandse Zaken: Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, 1937-1946* geraadpleegd. In 1936 trad de Wet tot Bescherming van de Bevolking tegen Luchtaanvallen in werking. Dat leidde tot de oprichting van de Inspectie Bescherming Bevolking tegen Luchtaanvallen, die tot taak had de gemeentelijke activiteiten op dit terrein te begeleiden en te controleren. In 1942 verving de Duitse bezetter de Wet tot Bescherming van de Bevolking tegen Luchtaanvallen door de Luchtbeschermingsverordening. Dit bracht de luchtbescherming sterker onder controle van de bezetter. Tot de onderwerpen die aan de orde komen behoren rapportages over luchtactiviteiten en informatie over de organisatie van de luchtbeschermingsdienst.

2.04.110 Korps Hulpverleningsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, 1945-1974 / Naast bovengenoemd archief zijn documenten van de Korps Hulpverleningsdienst bestudeerd, te weten *2.04.110 Korps Hulpverleningsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties, 1945-1974.* Op 21 juli 1947 werd de Mijn- en Munitieopruimingsdienst (MMOD) enkel belast met ruimingen van militaire objecten, voorheen functioneerde dit orgaan tevens in de civiele sector. De Korps Hulpverleningsdienst was vanaf bovenstaande datum als aanspreekpunt en verantwoordelijke organisatie aangewezen voor het ruimen van explosieven in de civiele sector. Vanaf 1 januari 1948 werd deze

organisatie eveneens verantwoordelijk voor militaire objecten.[10] Rond 1971 werden taken, zoals het ruimen van geïmproviseerde explosieven, overgedragen aan de Explosieve Opruimingsdienst (EODD). Met het raadplegen van dit archief tracht Den Ouden Bodac B.V. inzicht te krijgen in mogelijke ruimingen tussen 1946 en 1971. Specifieke informatie uit de periode waarin de Korps Hulpverleningsdienst actief was, is vermoedelijk wel gedocumenteerd, maar vervolgens vernietigd of niet zodanig gearchiveerd dat deze informatie nog vindbaar is. In het archief zijn derhalve alleen krantenberichten over de werkzaamheden van het Korps geraadpleegd.

2.13.25 Archief van het Militair Gezag, (1939) 1943-1946 (1956) / Tevens is het archief *2.13.25 Archief van het Militair Gezag, (1939) 1943-1946 (1956)* ingezien. Relevante indicaties over de luchtbeschermingsdienst van de vijftien secties van Nederland kunnen aanwezig zijn in deze documentatie.

2.13.71 Archieven van het Ministerie van Defensie te Londen 1940-1941 – Ministerie van Oorlog te Londen [1941-1945]; Departement van Oorlog: Bureau Londen [1945-1947], (1933) 1940-1947 (1974) / Ook documenten uit het archief *2.13.71 Archieven van het Ministerie van Defensie te Londen 1940-1941 – Ministerie van Oorlog te Londen [1941-1945]; Departement van Oorlog: Bureau Londen [1945-1947], (1933) 1940-1947 (1974)* zijn gecontroleerd op relevante indicaties. Op 14 mei 1940 werd de zetel van de Nederlandse regering formeel in Londen gevestigd. Hiermee werd ook het Ministerie van Defensie (later Ministerie van Oorlog) in Londen ondergebracht. Het ministerie hield zich bezig met luchtvaart, militaire operaties en inlichtingen uit Nederland. Informatie met betrekking tot deze taken kunnen relevant zijn voor deze bureaustudie.

2.13.210 Archief van de Commissie van Proefneming met hierin opgenomen afgedwaalde archiefbescheiden van onderdelen van de Artillerie- Inrichtingen en Artillerie onderdelen, (1814) 1867-1942 / Tot slot is het archief *2.13.210 Archief van de Commissie van Proefneming met hierin opgenomen afgedwaalde archiefbescheiden van onderdelen van de Artillerie- Inrichtingen en Artillerie onderdelen, (1814) 1867-1942* geraadpleegd. De voornaamste taken van de Commissie van Proefneming waren het plannen, uitvoeren en verslag uitbrengen van de resultaten van fabricage, ontwikkelingsproeven van munitie en wapens. Daarnaast ontwikkelde en verbeterde de Commissie de beproevingmethoden en -procedures van wapens en munitie. In 1939 werd de Commissie in verband met het opheffen van de Normaal Schietschool uitgebreid. Deze werd vervolgens opgeheven met ingang van 15 juli 1940.

4.4.3 Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH)

In het Nederlands Instituut voor Militaire Historie te Den Haag is allereerst het zogenoemde bunkerarchief geraadpleegd, te weten *575 Bureau Inlichtingen/Duitse verdedigingswerken.* Dit archief vermeld Duitse verdedigingswerken op nationaal niveau. Ten tijde van de bezetting, rond de meidagen in 1940, is het onderzoeksgebied betrokken geweest bij oorlogshandelingen. Derhalve is het archief *409 Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940* bestudeerd. De collectie Gevechtsverslagen bestaat uit bulletins en rapporten die werden ingeleverd door officieren, onderofficieren en manschappen bij de Krijgsgeschiedkundige Sectie van het Hoofdkwartier van de Generale Staf. Dit gebeurde reeds vanaf de zomer vanaf 1940 en liep door tot enkele jaren na de bezetting.

4.4.4 Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie en Genocidestudies (NIOD)

In het Nederlands Instituut voor Oorlog-, Holocaust- en Genocidestudies te Amsterdam zijn meerdere archieven bestudeerd, zoals *077 Generalkommissariat für das Sicherheitswesen (Höhere SS- und Polizeiführer Nord-West).* Toen Rijkscommissaris Arthur Seyss-Inquart zich in mei 1940 in Nederland vestigde liet hij zich bijstaan door vier Generalkommissare met bijbehorend apparaat voor belangrijke onderdelen van het bestuur. De Generalkommissar für das Sicherheitswesen was leider van de SS-organisatie in Nederland. Het archief betreft documentatie van deze organisatie. Daarnaast is het archief *216k Departement van Justitie* geraadpleegd. Behalve documenten, afkomstig van de afdeling

[10] J. van Woensel, *Vrij van Explosieven. De geschiedenis van het EOCKL en zijn voorgangers, 1944-2004* (Meppel 2004), 90.

Luchtbescherming, bevinden zich hier rapporten en correspondentie van de afdelingen Politie, Marechaussee e.d.

4.4.5 Semi-Statisch Informatiebeheer (SIB) Ministerie van Defensie te Rijswijk

In de eerste jaren na de Tweede Wereldoorlog was de Mijn- en Munitie Opruimings Dienst (MMOD) verantwoordelijk voor het opruimen van mijnen en achtergelaten munitie in Nederland. Het archief van het MMOD bevindt zich bij het Semi-Statisch Informatiebeheer van het Ministerie van Defensie in Rijswijk. Het archief bestaat uit meldingen, kaarten, plattegronden en ruimingsrapporten van Nederlandse gemeenten. In sommige gevallen is deze informatie omtrent munitieruimingen in de naoorlogse jaren 1945-1947 eveneens aanwezig in de betreffende gemeentearchieven. Voor het huidige onderzoek is gezocht op vermeldingen van de voormalige gemeente Schijndel.

4.4.6 Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)

Ten behoeve van het onderzoek conflictperiode en na-conflictperiode is het archief van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) te Soesterberg bestudeerd. In 1971 heeft de EODD de taak voor het ruimen van aangetroffen OO van de Hulpverleningsdienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken overgenomen. Pas vanaf dit jaar zijn alle meldingen van aangetroffen en geruimde explosieven bijgehouden. Tot 1990 werden deze ruimingen 'Melding Opdracht Ruimrapportage Afdoening (MORA's) genoemd. Tegenwoordig worden de ruimingen omschreven als 'Werkopdrachten' (WO's) of 'Uitvoeringsopdrachten' (UO's). Een nadeel van deze bron is de onvolledigheid van meldingen of ruimingen tussen 1940-1944 en 1947/1948-1971 bij de EODD of het SIB. Over de periode 2010-2025 zijn de meldingen digitaal raadpleegbaar bij de EODD. Voor deze bureaustudie is gezocht op vermeldingen van de plaats Schijndel en de voormalige gemeente Schijndel.

MORA's (Melding, Opdracht, Ruimrapportage en Afdoening) en UO's (Uitvoeringsopdrachten) / Den Ouden Bodac B.V. heeft een overzicht van de EODD ontvangen van de MORA's/UO's binnen en nabij het werkgebied. Ten behoeve van voorliggend onderzoek wordt een buffer van 500.00 m[1] rondom het werkgebied gehanteerd, waarbinnen alle MORA's en UO's worden ingetekend. Deze meldingen ondersteunen het onderzoek doordat ze een nauwkeuriger beeld geven van de oorlogshandelingen (beschietingen, grondgevechten en bombardementen) die hebben plaatsgevonden.

Zowel in de database als in de ruimrapporten zijn de locatieomschrijvingen dikwijls summier beschreven. Dit betekent dat de betreffende locaties meestal slechts indicatief kunnen worden ingetekend op de Inventarisatiekaart in *Bijlage 1*. Om het verschil in nauwkeurigheid enigszins aan te geven maakt Den Ouden Bodac B.V. onderscheid tussen munitieruimingen op adresniveau en op straat(naam)niveau. Hierbij dient opgemerkt te worden dat ook een munitieruiming op adresniveau als indicatief moet worden beschouwd, omdat de exacte locatie meestal niet herleidbaar is uit de rapporten. Om de gevonden plaatsaanduidingen te lokaliseren is gebruik gemaakt van Google Maps en ArcGIS Pro. In *Bijlage 6 Overzicht geraadpleegd bronnenmateriaal* is een tabel opgenomen met daarin de geraadpleegde MORA's welke relevant zijn voor het onderzoeksgebied. Deze ruimingen zijn in het kaartmateriaal op de navolgende pagina inzichtelijk gemaakt (*250709_H25040_EODD_01*).

Binnen het onderzoeksgebied en bufferzone zijn meerdere EODD-meldingen en daaropvolgende ruimingen geweest. Eén melding kwam van het adres zelf, Rooiseweg 8, en betrof een lege rookgranaat van 25 pounder. Daar deze van Britse makelij is, is deze vermoedelijk afgeschoten tijdens Operatie Colin op 23 oktober 1944. In de bufferzone zijn daarnaast meerdere vondsten gedaan. Ten eerste, een 5.5 inch brisantgranaat met schokbuis 117. Deze komt waarschijnlijk van een Brits *medium regiment,* afgeschoten tijdens de granaatweken en/of Operatie Colin. Ten tweede, een brisantgranaatpatroon van 20 mm. Dit kan van geallieerd boordgeschut komen of van een antitankwapen. Allebei is aannemelijk, gezien de aanwezigheid van grondtroepen in/rondom het onderzoeksgebied en de acties van de *2nd Tactical Air Force* erboven. Ten derde, twee brisantgranaten 81 mm mortier met schokbuis. Deze zijn Amerikaans,

vermoedelijk afgeschoten op 18 september of 22 september 1944, toen *paratroopers* gevechtshandelingen uitvoerden bij het onderzoeksgebied, maar door de aanwezigheid van de schokbuis is niet te zeggen of het in verschoten of niet-verschoten toestand werd aangetroffen bij de ruiming. Ten vierde, een op 2.36 inch raket gelijkend voorwerp, wat in dat geval zou duiden op een Amerikaanse bazooka, vermoedelijk eveneens afgeschoten tijdens de zojuist genoemde septemberdagen van Market Garden. Tot slot, een brisantgranaat van 8 cm mortier type Wurfgranate Zünder (Bounding) zonder ontsteking. Het verschietingsmoment is lastiger te bepalen van deze geschutgranaat, met een paar kanshebbers tussen eind september tot aan 23 oktober 1944.

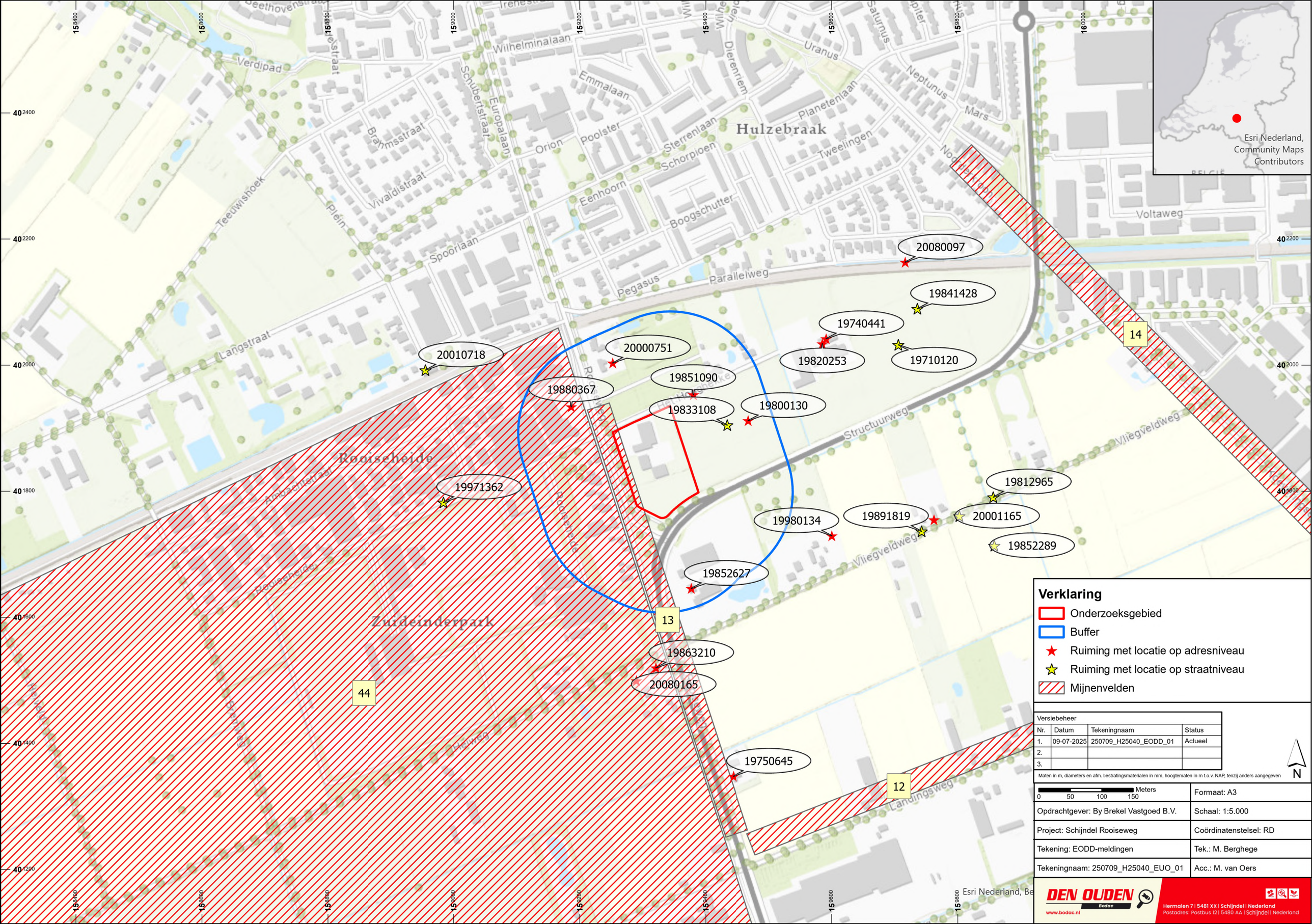
Net buiten de bufferzone, op minder dan honderd meter, zijn er twee EODD-meldingen die inzage bieden in de gevechtshandelingen rond het oorlogsgebied. Allereerst, een staartstuk van een verschoten 3 inch mortiergranaat. Deze is waarschijnlijk door Britse infanterie-eenheden afgeschoten ergens in de oktoberweken van 1944. Zo beschrijft de commandant van de *1/5 Welch Regiment* van de *53rd Welsh Division*, in de *war diaries* uitvoerig het bestoken van Duitse posities met 3 inch mortieren als tactiek. Deze eenheid zat wekenlang aan de frontlinie in de buurt van het onderzoeksgebied. Ten tweede een verschoten brisantpantsergranaat van 75 mm. Dit is munitie die werd gebruikt door zowel Britse als Amerikaanse eenheden. Allebei zou kunnen: of de Amerikaanse luchtlandingseenheden tijdens Market Garden, of de Britse troepen tijdens de Schijndelse granaatweken. Het zou ook Duitse geschutmunitie kunnen zijn, maar normaliter zou het dan als 7,5 cm genoteerd worden.

Naast deze EODD-meldingen, is er nog een vondst uit een ander register van belang. Deze was op de rand van het onderzoeksgebied in de maanden na de algehele Duitse capitulatie. Bij de ruiming van mijnenveld 13g op 25/26 oktober 1945, zie beschreven hier beneden, was er een aanzienlijke munitievondst: 25 granaten, 5 handgranaten, 2 pantservuisten, 14 granaatontstekers, 1 geweergranaat en 7 granaten van 2 cm. Waar deze exact zijn gevonden, wordt niet duidelijk, maar vermoedelijk aan de andere zijde van de Rooiseweg, wellicht in de bufferzone. Het is desalniettemin in lijn met het beeld dat er op minimaal één moment (17-19 september 1944) een Duitse positie in en rond het onderzoeksgebied zat.

Mijnenveldregister / Naast het overzicht van de UO's heeft Den Ouden Bodac B.V. het mijnenveldregister geraadpleegd. Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog maakten de strijdende partijen gebruik van mijnenvelden. Het type (antitankmijn of antipersoneelsmijn) en het aantal gelegde mijnen was afhankelijk van de functie van het mijnenveld. Mijnen werden onder andere gelegd voor de verdediging en vertraging van de opmars van troepen. In de jaren direct na 1945 zijn de Duitse en geallieerde mijnenvelden geruimd, waarbij niet altijd alle geplaatste mijnen konden worden terug gevonden. Sindsdien zijn op of nabij de locaties van voormalige mijnenvelden nog sporadisch mijnen aangetroffen. In sommige gevallen werden zelfs grote aantallen mijnen gevonden, doordat de als 'geruimd' aangemerkte mijnen destijds niet zijn afgevoerd of vernietigd, maar ter plaatse begraven of gedumpt. De EODD beschikt over een collectie mijnenlegrapporten en mijnenruimrapporten uit de periode 1944-1947. Den Ouden Bodac B.V. heeft navraag gedaan of er ter plaatse van het onderzoeksgebied mijnenvelden waren gedocumenteerd.

Uit de door de EODD aangeleverde gegevens blijkt dat er twee mijnenvelden in het onderzoeksgebied en de bufferzone werden gemeld. Daarvan moet meteen gezegd worden dat één mijnenveld, onder de titel 44ga, een vals alarm van burgers betrof. 13g, hierboven al beschreven in verband met de munitievondst, bevatte wel mijnen. Het ging om twee *Tellermine 42*, en op basis van de meegeleverde schets, lagen deze aan de overkant van het onderzoeksgebied, rond het terrein van Rooiseweg 5. Het is onduidelijk of daar ook de munitievondst was, even hiervoor al besproken onder het kopje 'MORA's'. Deze melding werd verder gekenmerkt door de summier beschikbare informatie betreffende het mijnenveld:, het was onbekend wanneer de mijnen waren gelegd, door welke Duitse eenheid, en hoeveel in totaal.

Zie ook de bespreking van deze mijnenveld(rapporten) in *Tabel 32* in *Bijlage 6*.

Verklaring

- Onderzoeksgebied
- Buffer
- Ruiming met locatie op adresniveau
- Ruiming met locatie op straatniveau
- Mijnenvelden

Versiebeheer

Nr.	Datum	Tekeningnaam	Status
1.	09-07-2025	250709_H25040_EODD_01	Actueel
2.			
3.			

Maten in m, diameters en afm. bestratingsmaterialen in mm, hoogtematen in m t.o.v. NAP, tenzij anders aangegeven

N

0 50 100 150 Meters

	Formaat: A3
Opdrachtgever: By Brekel Vastgoed B.V.	Schaal: 1:5.000
Project: Schijndel Rooiseweg	Coördinatenstelsel: RD
Tekening: EODD-meldingen	Tek.: M. Berghege
Tekeningnaam: 250709_H25040_EUO_01	Acc.: M. van Oers

DEN OUDEN Bodac
www.bodac.nl
Hermalen 7 | 5481 XX | Schijndel | Nederland
Postadres: Postbus 12 | 5480 AA | Schijndel | Nederland

4.5 Internationale archieven

Den Ouden Bodac B.V. beschikt over gegevens uit internationale archieven welke, conform CS-VROO, voor dit onderzoek zijn geraadpleegd. Het betreft documenten uit het Bundesarchiv-Militärarchiv (BAMA) te Freiburg im Breisgau, The National Archives (TNA) te Londen, The National Archives and Records Administration (NARA) te College Park (Washington D.C.).

4.5.1 Bundesarchiv-Militärarchiv (BAMA) te Freiburg im Breisgau

Ten behoeve van het onderzoek heeft Den Ouden Bodac B.V. onderzoek gedaan in het Militärarchiv, dat ondergebracht is in het Bundesarchiv te Freiburg am Breisgau. Dit archief beschikt over documenten van het Duitse rijk ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. Archiefstukken van organisaties als de Waffen-SS, Kriegsmarine en Wehrmacht zijn beperkt bewaard gebleven. Door verschillende oorlogshandelingen zijn de documenten ernstig beschadigd.[11] Derhalve blijven slechts enkele archieven over die van betekenis kunnen zijn voor het onderzoek. Een voorbeeld is de collectie van Lageberichte, te weten *RL 2-II Generalstab der Luftwaffe/Luftwaffenführungsstab* en *RM-7 Seekriegsleitung der Kriegsmarine.* Deze dagelijkse rapporten geven een korte beschrijving van oorlogshandelingen (voornamelijk bomafworpen) door heel Nederland voor de periode 10 mei 1940 tot 10 november 1941.

4.5.2 The National Archives (TNA) te Londen

In The National Archives te Londen zijn verschillende collecties geraadpleegd voor deze bureaustudie. Het betreft collecties aangaande de geallieerde lucht- en grondstrijdkrachten alsmede historisch kaartmateriaal.

Second Tactical Air Force (2nd TAF) – Royal Air Force / Den Ouden Bodac B.V. beschikt over de zogenoemde 'Daily Logs' van de 2nd Tactical Air Force ('2nd TAF') van de Britse Royal Air Force. De 2nd TAF bestond uit jagers, jachtbommenwerpers en lichte bommenwerpers, en voerde vanaf september 1944 tot en met mei 1945 luchtsteunmissies uit in het Nederlandse luchtruim. In de Daily Logs zijn de operaties van dit luchtleger samengevat. Naast de Daily Logs zijn Operation Record Books (ORB's) geraadpleegd, waarin gevechtshandelingen op het niveau van de betrokken Groups, Wings en Squadrons worden vermeld.

Fighter Command – Royal Air Force / Fighter Command was tot eind 1943 verantwoordelijk voor de luchtverdediging van de Britse eilanden, het escorteren van bombardementsvluchten alsmede voor tactische luchtsteun op de grond. In november 1943 werd Fighter Command opgedeeld in een defensieve eenheid (Air Defence of Great Britain, ADGB) en een offensieve eenheid (RAF Second Tactical Air Force). Vanaf oktober 1944 werd Air Defence of Great Britain hernoemd tot Fighter Command. Ten behoeve van voorliggend onderzoek is documentatie van Fighter Command geraadpleegd.

Bomber Command – Royal Air Force / Den Ouden Bodac B.V. beschikt over de verslaglegging van operaties van Bomber Bommand. Dit luchtleger voerde strategische bombardementen uit op doelwitten in het door het Derde Rijk bezette gebied. Ook in Nederland hebben diverse grootscheepse bombardementen plaatsgevonden. Ten behoeve van voorliggend onderzoek is geen documentatie van Bomber Command geraadpleegd.

Coastal Command – Royal Air Force / Het Britse Coastal Command had een voornamelijk defensieve rol, en was verantwoordelijk voor de bescherming van geallieerde scheepskonvooien en kustverdediging. Deze

[11] Bundesarchiv, 'Militärische Unterlagen', <https://www.bundesarchiv.de/DE/Content/Artikel/Benutzen/Hinweise-zur-Benutzung/benutzen-hinweise-militaerische-unterlagen.html> [geraadpleegd op 30 januari 2021]. Het archief geeft een uitleg over de beschadigingen: 'Die Überlieferungen aus der Zeit bis 1945 haben durch Kriegseinwirkungen erhebliche Verluste erlitten. Die Unterlagen der zentralen Dienststellen der Wehrmacht und der Heeresführung, der Dienststellen und der Truppen des Heeres unterhalb der Divisionsebene sowie der Luftwaffe und der Waffen-SS sind weitgehend verlorengegangen. Dagegen haben die Masse der Kriegstagebücher der Kommandobehörden des Heeres und der Divisionsstäbe bis 1943 sowie das Archivgut der Marine den Krieg überdauert. Ebenso blieb das Archivgut der wehrtechnischen Einrichtungen und Dienststellen der Wehrmacht nahezu vollständig erhalten. Der größte Teil der Akten der Preußischen Armee wurde 1945 mit dem Brand des Heeresarchivs Potsdam vernichtet.'

luchtmacht hield zich daarnaast bezig met het bestoken van vijandelijke doelen op zee. Ten behoeve van voorliggend onderzoek is geen documentatie van Coastal Command geraadpleegd.

WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West Europe (British Element): War Diaries, Second World War / Naast archieven over Geallieerde luchtstrijdkrachten beschikt TNA over zogenoemde 'War Diaries' van Britse, Canadese en Schotse grondstrijdkrachten die ten tijde van de bevrijding in Nederland operationeel waren. Uit de archiefstukken van de WO-collecties kunnen gegevens worden opgediept omtrent aanvalsdoelen, gevechtshandelingen en de gehanteerde of gebruikte OO. Ten behoeve van voorliggend onderzoek is documentatie uit *WO 171 War Office* geraadpleegd. In *Bijlage 6* wordt een overzicht gegeven van de bestudeerde inventarisnummers.

Stafkaart & het Nord de Guerre coördinatensysteem.

Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog maakten de Geallieerden gebruik van een specifiek coördinatensysteem genaamd 'Nord de Guerre'. Met dit systeem werd Nederland onderverdeeld in kaartvierkanten van 1000 bij 1000 meter met elk een specifieke codering en nummering van ten minste vier cijfers. Wanneer gebruik werd gemaakt van zes cijfers dan besloeg dit een gebied van 100 bij 100 meter. Geallieerde stafkaarten, waarin dit coördinatensysteem is opgenomen, zijn geraadpleegd om de desbetreffende relevante kaartvierkanten voor het onderzoek te achterhalen.

Voor het onderzoek is de navolgende geallieerde stafkaart gebruikt:

- ✓ Stafkaart Boxtel, Holland 1:25.000, G.S.G.S. 4427 (AMS 1), First Edition 1943, sheet 18 N.E.

De volgende kaartvierkanten dekken het werkgebied af en zijn derhalve gebruikt tijdens het evalueren van de bronnen uit The National Archives (zichtbaar op de navolgende pagina):

- ✓ QE4136.

QE4136

Esri Nederland, Community Maps Contributors

Verklaring

- Onderzoeksgebied
- Buffer
- Nord de Guerre Grid

Versiebeheer			
Nr.	Datum	Tekeningnaam	Status
1.	09-07-2025	250709_H25040_NG_01	Actueel
2.			
3.			

Maten in m, diameters en afm. bestratingsmaterialen in mm, hoogtematen in m t.o.v. NAP, tenzij anders aangegeven

N

0 70 140 210 Meters

	Formaat: A3
Opdrachtgever: By Brekel Vastgoed B.V.	Schaal: 1:6.000
Project: Schijndel Rooiseweg	Coördinatenstelsel: RD
Tekening: Nord de Guerre-coördinaten	Tek.: M. Berghege
Tekeningnaam: 250709_H25040_NG_01	Acc.: M. van Oers

DEN OUDEN Bodac
www.bodac.nl
Hermalen 7 | 5481 XX | Schijndel | Nederland
Postadres: Postbus 12 | 5480 AA | Schijndel | Nederland

4.5.3 The National Archives and Records Administration (NARA) te Washington D.C.

United States (US) Army Records / De National Archives and Records Administration te Washington D.C. beheert collecties van de Amerikaanse land-, zee- en luchtstrijdkrachten in de Tweede Wereldoorlog. De verschillende archieftoegangen zijn ondergebracht in Record Groups. In de zogenoemde 'After Action Reports' is de dagelijkse verslaglegging van de Amerikaanse grondtroepen vastgelegd. Deze documenten zijn qua inhoud enigszins vergelijkbaar met de Britse 'War Diaries'. Ten behoeve van voorliggend onderzoek is documentatie van Amerikaanse strijdkrachten geraadpleegd. Het betreft archiefstukken van *Participation of the 101st Airborne Division in Operation Market Garden for the Period D- D-10*, welk konden worden geraadpleegd via de toegang *7770 Collectie Veghel, 1801-1996* bij het BHIC.

Record Group 549 – Records of Foreign Military Studies (FMS) Program and Related Records, 1941-1967/ Den Ouden Bodac B.V. beschikt over diverse manuscripten en interviews opgetekend en afgenomen bij leden van de Duitse legerleiding. Deze documenten geven een algemene indruk van de verdediging binnen en rondom het werkgebied en de Duitse troepensterkte. Ten behoeve van voorliggend onderzoek is geen documentatie uit deze toegang geraadpleegd.

4.5.4 Library and Archives Canada (LAC) te Ottawa

De Library and Archives Canada (LAC) te Ottawa beheert de collecties van de Canadese landstrijdkrachten in de Tweede Wereldoorlog. De inhoud en structuur van de dagelijkse verslaglegging, de zogenoemde 'War Diaries', is gelijk aan die van het Britse landleger. In het LAC zijn enkel de 'Appendices' van deze dagboeken beschikbaar. The National Archives (TNA) beschikt over de originele War Diaries. Ten behoeve van voorliggend onderzoek is geen documentatie uit het LAC geraadpleegd.

Er waren geen Canadese strijdkrachten betrokken bij oorlogshandelingen in of nabij het werkgebied. Zodoende zijn documenten uit de Library and Archives Canada (LAC) niet relevant.

4.6 Luchtfotoanalyse

Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog maakten de geallieerden gebruik van uitgebreide luchtfotoanalyses om troepenbeweging te ontdekken, resultaten van bombardementen waar te nemen en nieuwe 'targets' e.d. te vinden. Het doel van de luchtfoto-interpretatie is – de in de geschreven bronnen gevonden – indicaties visueel inzichtelijk te maken, alsmede additionele informatie te vergaren. Met behulp van luchtopnamen is dikwijls vast te stellen of het onderzoeksgebied betrokken is geweest bij oorlogshandelingen. Sporen van kraters, beschadigde woningen, troepenverplaatsingen of stellingen (militaire vergraving) kunnen aanwijzingen zijn voor een mogelijk verdacht gebied. Op de volgende pagina is een kaart ingevoegd (*250723_H25040_LUFO_01*) met daarop de ligging van geraadpleegde luchtfoto's ten opzichte van het onderzoeksgebied. In *bijlage 6 Overzicht geraadpleegd bronnenmateriaal* is meer achtergrondinformatie over de luchtfoto's te vinden.

Verklaring

- Onderzoeksgebied
- Buffer

Versiebeheer			
Nr.	Datum	Tekeningnaam	Status
1.	23-07-2025	250723_H25040_LUFO_01	Actueel
2.			
3.			

Maten in m, diameters en afm. bestratingsmaterialen in mm, hoogtematen in m t.o.v. NAP, tenzij anders aangegeven

N

Meters
0 175 350 525

Formaat: A3	
Opdrachtgever: By Brekel Vastgoed B.V.	Schaal: 1:15.000
Project: Schijndel Rooiseweg	Coördinatenstelsel: RD
Tekening: Luchtfotodekking	Tek.: M. Berghege
Tekeningnaam: 250723_H25040_LUFO_01	Acc.: M. van Oers

DEN OUDEN Bodac
www.bodac.nl
Hermalen 7 | 5481 XX | Schijndel | Nederland
Postadres: Postbus 12 | 5480 AA | Schijndel | Nederland

4.6.1 Methodiek

Conform het CS-VROO worden de meest geschikte luchtfoto's geselecteerd voor de interpretatie van het onderzoeksgebied. Tijdens de selectie houdt Den Ouden Bodac B.V. rekening met:

- ✓ Beschikbaarheid van luchtfoto's van het te onderzoeken gebied;
- ✓ Dekking;
- ✓ Opnamedatum in relatie tot oorlogshandelingen;
- ✓ Kwaliteit fotobeeld;
- ✓ Schaal.

Luchtfoto's zullen, op basis van de data van de oorlogshandelingen, met data van vóór, ten tijde en ná de gevonden indicaties geraadpleegd worden. Ten behoeve van de luchtfoto-interpretatie zal Den Ouden Bodac B.V. letten op de verschillende typen luchtfoto's, de meest bruikbare foto's zijn de zogenoemde 'verticals'.[12] Met behulp van beeldparen kunnen verstoringen in de foto's geanalyseerd en gedefinieerd worden. Het programma Photoshop wordt gebruikt om de foto's bij te snijden en grijswaarden toe te passen. Door middel van het georeferentiesysteem ArcGIS Pro kunnen mogelijke indicaties op de juiste locatie gepositioneerd worden.[13] Niet alleen de selectie van foto's kan invloed hebben op de luchtfotoanalyse. Een luchtfoto blijft een momentopname van de situatie van het onderzoeksgebied ten tijde van fotograferen. Niet alleen kunnen wolken, bebouwing, schaduwwerking, groei van planten of water (bijvoorbeeld inundatie) hinderlijk zijn tijdens de luchtfoto-interpretatie. Ook herstelwerkzaamheden of camouflage kunnen een vertekend beeld geven van mogelijke oorlogshandelingen.

Tijdens de luchtfotoanalyse maakt Den Ouden Bodac B.V. een classificatie van objecten welke relevant kunnen zijn voor het onderzoek. Drie termen zullen de validiteit van een object of verstoring bepalen. Het begrip 'bevestigd' wordt ingezet wanneer de betrouwbaarheid grenst aan zekerheid, waarbij de waarneming met een tweede bron bevestigd kan worden. Het begrip 'waarschijnlijk' zal ingezet worden wanneer er een overwegende zekerheid bestaat over de validiteit van de classificatie van het object op de luchtfoto. Als er een overwegende onzekerheid bestaat over de validiteit van de classificatie van het object op de luchtfoto, dan zal de term 'mogelijk' gebruikt worden. Indien een object met de betrouwbaarheid 'mogelijk' invloed heeft op de afbakening van een verdacht gebied, streeft Den Ouden Bodac B.V. ernaar om aanvullende bronnen te raadplegen.[14]

De luchtfotoanalyse wordt in tabelvorm opgenomen in *Bijlage 2*. Dit geschied op twee manieren. Ten eerste wordt een aparte kolom in de indicatietabel onderzoek conflictperiode opgenomen, waarbij de luchtfotoanalyse wordt uitgevoerd met betrekking tot een specifieke indicatie. In dit geval wordt de luchtfoto gebruikt als 'onderbouwende' bron. Ten tweede worden indicaties die enkel herleidbaar zijn naar de luchtopname zelf in een aparte luchtfotoanalyse beoordeeld. Luchtfoto's worden in dit geval als onafhankelijke bron beschouwd.

Tot slot maakt Den Ouden Bodac B.V. gebruik van een bedrijfsspecifieke GIS-codering betreffende het onderzoek van bronnenmateriaal en de luchtfotoanalyse. Met behulp van deze codering wordt getracht een koppeling te maken tussen de verschillende indicaties uit het vooronderzoek in relatie tot het kaartmateriaal. Indien relevante indicaties geografisch ingetekend kunnen worden, zal de GIS-code in *Bijlage 2* beschreven worden. Er wordt bij het optekenen van de GIS-codering rekening gehouden met het verschil tussen indicaties afkomstig uit literatuur en archiefmateriaal, en indicaties afkomstig uit de luchtfotoanalyse. Wanneer indicaties afkomstig zijn vanuit literatuur of archiefmateriaal wordt de GIS-

[12] De kwaliteit van de luchtfotoanalyse heeft onder andere te maken met de opnamehoek en opnamehoogte van de foto's.
[13] Vanwege verschillende aspecten (kwaliteit luchtfoto, opnamehoek, brandpunt, snelheid vliegtuig en de beschikbare georeferentie punten) treedt er tijdens de georeferentie van luchtfoto's een afwijking van vijf tot tien meter op. In dit onderzoek wordt een tolerantie gehanteerd van tien meter.
[14] Het object met betrouwbaarheid 'mogelijk' zal door Den Ouden Bodac B.V. geverifieerd worden met behulp van andere luchtfoto's met verschillende data. Daarnaast zal getracht worden om aanvullende indicaties uit het literatuur- en archiefonderzoek te vinden.

codering gekoppeld aan de letter 'A' (archief). Voor indicaties afkomstig uit de luchtfotoanalyse wordt de letter 'L' (luchtfoto) gebruikt. Wanneer indicaties in beide bronnen voorkomen worden beide letters genoteerd. In de paragraaf *4.7 Conclusie onderzoek conflictperiode* is een tabel opgenomen met daarin alle indicaties die als relevant voor het onderzoeksgebied zijn beoordeeld.

4.6.2 Selectie beeldmateriaal

Voor dit onderzoek heeft Den Ouden Bodac B.V. een inventarisatie uitgevoerd van beschikbare luchtfoto's in nationale en internationale archieven. In Nederland bestaan momenteel twee archieven die samen een vrij complete collectie beheren van relevante luchtopnamen die gemaakt zijn door zowel de Britse als de Amerikaanse luchtmacht. Een deel van deze collecties bevindt zich in de afdeling Speciale Collecties, Bibliotheek Wageningen University (WUR) te Wageningen. Het andere deel beheert het Kadaster GEO-Informatie (KAD) te Zwolle. De luchtfoto's uit beide archieven kunnen geleverd worden door de site www.dotkadata.nl. Naast de verplichte Nederlandse archieven beschikken ook internationale archieven over luchtfoto's van Nederland. Den Ouden Bodac B.V. heeft derhalve de luchtfotocollecties van The National Collection of Aerial Photography (NCAP) te Edinburgh geraadpleegd. In *Bijlage 6* wordt een overzicht gegeven van de geselecteerde en geanalyseerde luchtfoto's. In *Bijlage 2* worden de resultaten van de luchtfotoanalyse gepresenteerd in de indicatietabel en (indien van toepassing) separaat.

4.7 Conclusie onderzoek conflictperiode

Uit het onderzoek conflictperiode is gebleken dat er relevante en herleidbare indicaties zijn gevonden in de literatuur, archiefstukken en/of de luchtfotoanalyse. In *Bijlage 2* is een overzicht in chronologische tabelvorm gegeven van de bevindingen uit het onderzoek. Van sommige indicaties is het niet mogelijk gebleken een exacte locatie vast te stellen. Deze zijn omwille van de historische context en/of relevantie wel opgenomen in het overzicht. Wanneer een gebeurtenis buiten de buffer van het onderzoeksgebied heeft plaatsgevonden, of als de precieze locatie niet bekend is, dan wordt dit vermeld. In het overzicht wordt tevens vermeld of een gebeurtenis als relevant of niet relevant kan worden beschouwd voor het onderzoeksgebied. Wanneer een indicatie 'relevant' is, wordt dit aangegeven met een semi-rode kleur. Bij een indicatie die 'niet relevant' wordt bevonden, zal dit aangegeven worden met een semi-groene kleur. Zodoende is visueel direct duidelijk welke indicaties een verdachte afbakening tot gevolg kunnen hebben. Middels een GIS-codering worden relevante indicaties uit de indicatietabel onderzoek conflictperiode en welke indicaties zichtbaar zijn op luchtopnamen, gekoppeld aan de inventarisatiekaart in *Bijlage 1*.

1.

Op 17 september 1944 ving Operatie Market Garden aan, wat voor het onderzoeksgebied al snel consequenties zou hebben. De Schijndelse Heide was een geallieerde landingsplek, maar het initiële doel was om de bruggen bij Veghel veilig te stellen en de geallieerde *Corridor* vrij te maken en houden. Diezelfde avond arriveerde vanuit 's-Hertogenbosch het Duitse Ewaldbataljon voor een tegenaanval. Dit bataljon ging via de Rooiseweg richting St. Oedenrode, maar stuitte halverwege op een linie van de Amerikaanse *502nd*. Daar brak men niet doorheen en het bataljon groef zich in ten zuiden van het Schijndelse spoor, waaronder, op basis van luchtfotoanalyse, binnen het onderzoeksgebied. Het kreeg daarbij versterking van een flakbrigade, welke zich, wederom gebaseerd op luchtfotoanalyse, positioneerde in de bufferzone. De volgende dag reed een zevental Amerikaanse jeeps na een navigatiefout op het Ewaldbataljon in en belandde in een hinderlaag van Duits geweer- en mortiervuur, vermoedelijk dus ook afgevuurd vanuit het onderzoeksgebied. Een reddingsoperatie van de *502nd* vanuit St. Oedenrode vond (succesvol) plaats, waarbij men wellicht ook vuurde op doelwitten binnen het onderzoeksgebied.

Op 22 september 1944 ontstond een nieuwe situatie rond het onderzoeksgebied. Die nacht waren het 1e en 3e bataljon van de *501st* vanuit Heeswijk en Eerde Schijndel binnengekomen. Gedurende de ochtend werd het plan gemaakt om aansluiting te vinden met de *502nd,* dat wederom aanviel vanuit St. Oedenrode.

Zodoende trok het 3e bataljon via de oostzijde van de Rooiseweg, ook door het onderzoeksgebied, in zuidelijke richting. Bij deze gevechtshandelingen sneuvelden ook soldaten, wat het mogelijk maakt dat er a) op hen werd gevuurd terwijl zij in het onderzoeksgebied waren en b) zij op Duitse troepen vuurden vanuit het onderzoeksgebied. Uiteindelijk moesten de Amerikaanse troepen zich terugtrekken naar Eerde in verband met een grote Duitse tegenaanval op Veghel. Bij elkaar genomen maakt dit het gehele onderzoeksgebied verdacht op infanteriemunitie.

2.
Vanaf 25 september 1944 komen er in de *war diaries* van Britse artillerie-eenheden coördinaten voor die beschietingen in/rondom het onderzoeksgebied en de bufferzone noteren, wat op meerdere data zo zal zijn tot aan de aan de Britse Operatie Colin op 23 oktober. Het was ook tijdens deze dagen, rond 27 september, dat de frontlinie bevroor, exact op het onderzoeksgebied. Dit betekende niet dat de situatie statisch was. De *1/5th Welch Regiment*, dat wekenlang aan de Britse grens van de frontlinie zat bij de Rooiseweg, noteerde patrouilles en gevechten rondom het onderzoeksgebied, maar eveneens waren er meldingen van Duitse infiltraties bij de Damianus-stichting, 2 kilometer ten zuiden. Het *1/5th Welch Regiment* had als tactiek om de Duitse posities gedurende de dag te bestoken met 3-inch mortieren en mitrailleurvuur. Daar uit een Brits inlichtingenrapport naar voren komt dat de Duitsers een hoofdkwartier hadden binnen de bufferzone, op zo'n 75 meter ten noordwesten van het onderzoeksgebied, is het goed mogelijk dat deze tactiek daar ook op is toegepast.

3.
Op 23 oktober 1944 ging Operatie Colin van start, wat uiteindelijk de bevrijding van Schijndel zou betekenen. De *51st Highland Division* viel uit oostelijke richting aan, kort na middennacht, waarbij een gedeelte van de aanval via Wijbosch liep, de andere via wat nu het industrieterrein Duin is. Met name op die laatste plek vonden zware gevechten plaats tussen de *5th Queen's Own Cameron Highlanders* en het Duitse Blochbataljon. Toen de *Highlanders* uiteindelijk die horde namen, werden er bij Schijndel nog maar weinig gevechten genoteerd. De *2nd Seaforth Highlanders* sloten na de eerste aanvalsgolf aan vanaf de Rooiseweg, kwamen dus langs het onderzoeksgebied, en zeiden nergens op georganiseerd vijandelijk contact te zijn gestuit. Dat is de ene kant van het verhaal op 23 oktober. Echter, als er wordt gekeken naar de artillerieplannen van Operatie Colin, ontstaat het beeld dat er wel beschietingen zijn geweest op het onderzoeksgebied. Er loopt in de plannen een artillerielijn direct door het onderzoeksgebied en de toegewezen eenheid, de *190th Field Regiment* van de *15th Infantry Division* heeft de beschietingen uitgevoerd. In combinatie met de geschutkraters die zichtbaar zijn op luchtfoto's (15-3-1945), is het gehele onderzoeksgebied daarbij minstens verdacht op de geschutmunitie van dit type eenheid. Ook had de *61st Medium Regiment* een doelwitlijn aan de rand van het onderzoeksgebied deze dag, maar het is niet duidelijk of deze beschieting is uitgevoerd. Een van de EODD-meldingen, echter, betreft de vondst van een 5,5 inch brisantgranaat in de bufferzone van het onderzoeksgebied. Dit is munitie die ook door het genoemde *medium regiment* werd gebruikt. Daarmee is het onderzoeksgebied ook verdacht op deze geschutgranaten.

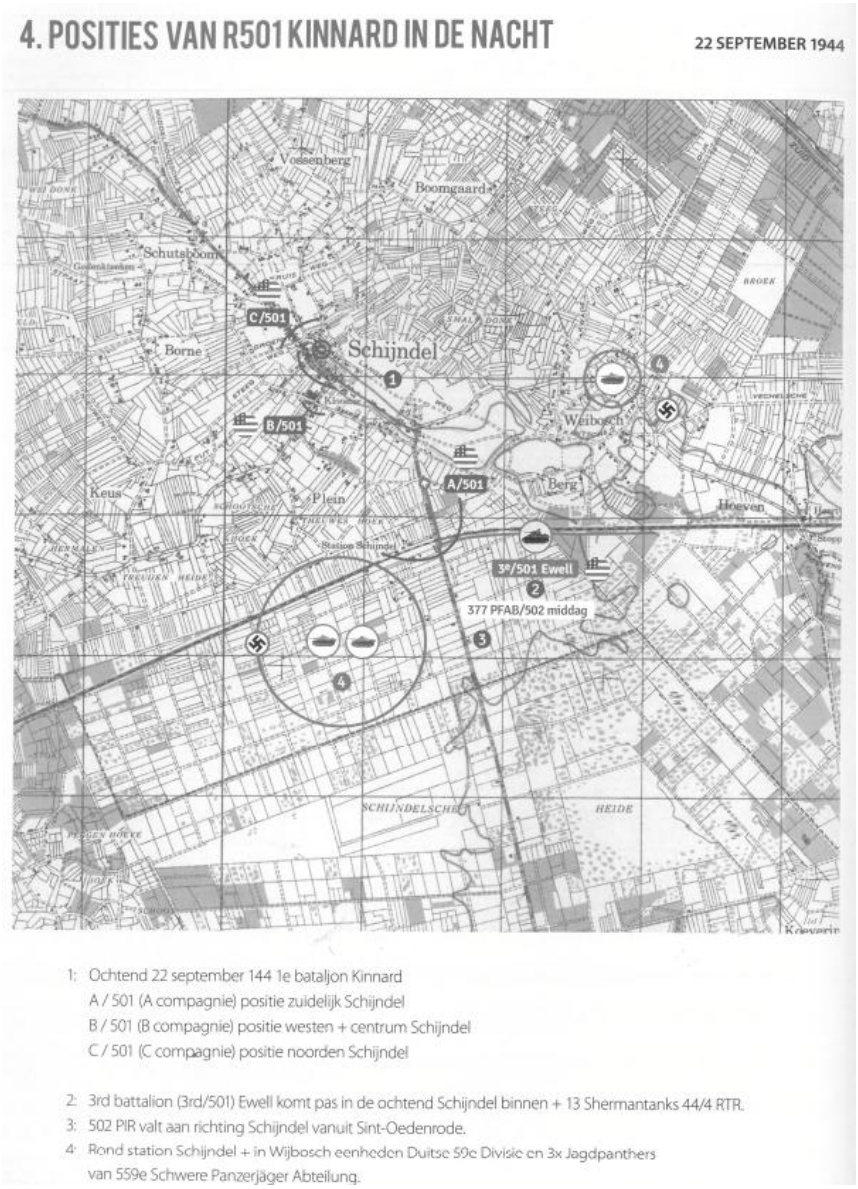
4.
Na Operatie Colin en de bevrijding van Schijndel op 23 oktober 1944, werd het betrekkelijk rustig rondom het onderzoeksgebied. Wel lag het in de buurt van het geallieerde vliegveld op de Vlagheide dat tussen februari – april 1945 in gebruik was en waar een aantal vliegtuigen bij het opstijgen crashten, maar er zijn geen indicaties dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. Ook lag het niet in de buurt van de V1-inslagen rondom Schijndel.

Na de bevrijding komt er nog één indicatie naar voren: uit schaderapporten van na mei 1945, en ook op basis van luchtfotoanalyse, blijkt de gehele boerderij op het onderzoeksgebied – toentertijd Heikant G25 – te zijn vernietigd. Dit wordt verder ondersteund door de gevonden tekening bij het BHIC van de noodboerderij die gebouwd diende te worden (zie 4.7.1. beeldmateriaal).

GIS-codering:	Datum:	Indicatie:
N.v.t.	17-9-1944	Geallieerde luchtlanding op Schijndelse Heide. Ewaldbataljon komt diezelfde avond aan in Schijndel en graaft zich, na het vastlopen op een Amerikaanse linie, in bij het onderzoeksgebied.
N.v.t.	18-9-1944	Amerikaanse jeeps lopen in hinderlaag van Ewaldbataljon. *502nd* voert reddingsoperatie uit.
N.v.t.	22-9-1944	1e en 3e bataljon van *501st* nemen (vanuit Heeswijk en Eerde) gedurende de nacht en ochtend het centrum van Schijndel in. 3e bataljon gaat daarna vanaf oostzijde Rooiseweg, door het onderzoeksgebied, in de richting van St. Oedenrode en levert daarbij gevechten.
N.v.t.	27-9-1944 t/m 23-10-1944	De frontlinie bevriest op het onderzoeksgebied. Artilleriebeschietingen en grondgevechten tussen Britse en Duitse patrouilles vinden in deze weken plaats.
N.v.t.	23-10-1944	Operatie Colin en de bevrijding van Schijndel. Geen grondgevechten op en rond het onderzoeksgebied, wel artilleriebeschietingen.

Tabel 2: *Relevante of belangrijkste indicaties.*

4.7.1 Beeldmateriaal

Figuur 1: Bewegingen van *501st* in Schijndel op 22-9-1944; Schutsboom blijft in Duitse handen.

Bron: D. Paagman, *De bevrijders van Schijndel, september en oktober 1944* (Schijndel 2019), 218.

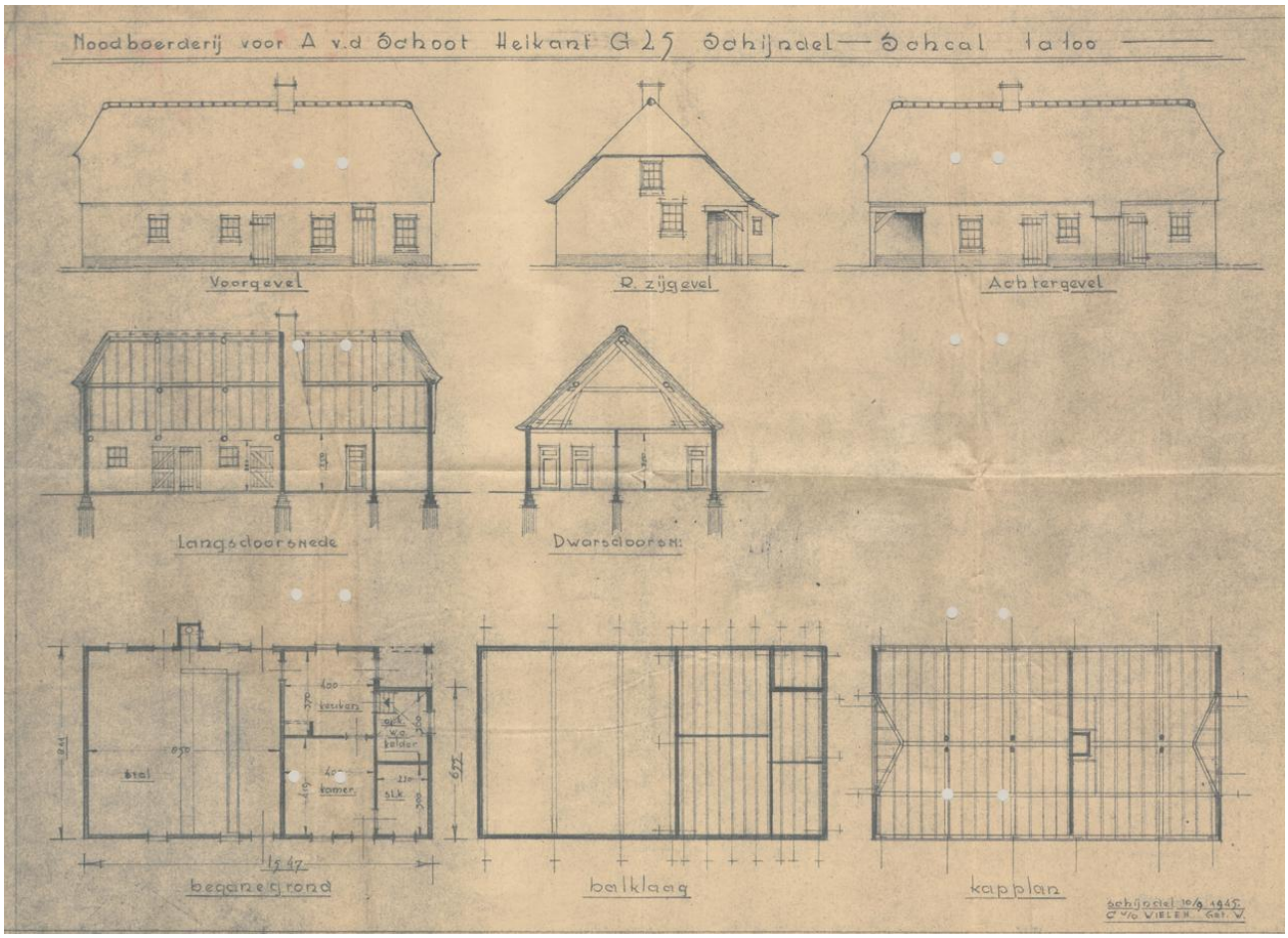
Figuur 2: Ruwweg de frontlinie tussen 27-9-1944 t/m 23-10-1944

Bron: D. Paagman, *De bevrijders van Schijndel, september en oktober 1944* (Schijndel 2019), 219.

Figuur 3: Verloop Operatie Colin, 23-1944.

Bron: D. Paagman, *De bevrijders van Schijndel, september en oktober 1944* (Schijndel 2019), 221.

Figuur 4: Schets (10-9-1945) van de te bouwen noodboerderij op de Heikant G25 (nu Rooiseweg 8).

Bron: Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC), 1484 Bouwvergunningen Schijndel, 1901-1989, inv. nr. 810 Schijndel: Bouw noodboerderij 12-6-1946.

5 Conclusie en advies

Op basis van het onderzoek conflictperiode zal in dit hoofdstuk een gemotiveerde conclusie getrokken worden of het onderzoeksgebied als 'verdacht' of 'onverdacht' aangemerkt wordt. Indien (een deel van) het onderzoeksgebied 'verdacht' is, dan zal gepoogd worden om hoofdsoort, subsoort, kaliber/gewichtsklasse, nationaliteit, aantallen, type ontstekingsinrichtingen (van afwerpmunitie) en de verschijningsvorm van de mogelijk aanwezige OO te achterhalen. Naar aanleiding van de geraadpleegde bronnen is (een deel van) het onderzoeksgebied verdacht verklaard op een verhoogd risico tot aantreffen van Ontplofbare Oorlogsresten (zie *Bijlage 1* voor de Inventarisatiekaart en de OO-Bodembelastingkaart van het onderzoeksgebied).

5.1 Aan te treffen Ontplofbare Oorlogsresten

Op basis van het onderzoek conflictperiode kunnen de mogelijk aan te treffen OO vastgesteld worden. Aan de hand van het geanalyseerde feitenmateriaal worden de verschillende (sub)soorten en verschijningsvormen van de munitieartikelen onderzocht. Omtrent de hoeveelheid van het mogelijk aan te treffen munitiemateriaal is op basis van de beschikbare gegevens geen uitspraak te doen. Onderstaande *Tabel 3* geeft een overzicht van de mogelijk aan te treffen Ontplofbare Oorlogsresten binnen (een deel van) het onderzoeksgebied.

Hoofdsoort Explosief:	**(Sub)soort en kaliber:**	**Verschijningsvorm:**				
		Afgeworpen	Verschoten, Gegooid, Gelegd, Weggeslingerd	Opgeslagen, Gedumpt, Begraven	Restant springput/explosie	Onderdeel wrak
Infanteriemunitie[15] (Geallieerd en/of Duits)	Kleinkalibermunitie[16] Hand- en geweergranaten Munitie voor granaatwerpers Raketten (Panzerschreck)		✓	✓		
Geschutmunitie (Geallieerd en/of Duits)	Brisantgranaat (20 mm t/m 5.5 inch; brisant en rook) Mortiergranaat (2 inch t/m 81 mm; brisant en rook)		✓			

Tabel 3: *Overzicht van de mogelijk aan te treffen OO in het onderzoeksgebied.*

[15] Op de Inventarisatiekaart en de OO-Bodembelastingkaart wordt de categorie infanteriemunitie gehanteerd als verzamelnaam voor verschillende soort OO. De hieronder te scharen OO uit het CS-VROO worden in de legenda onder deze noemer weergegeven ten behoeve van de overzichtelijkheid van beide kaarten. Hieronder wordt verstaan: Klein Kaliber Munitie, handgranaten, geweergranaten, munitie voor granaatwerpers en raketten (Panzerschreck).

[16] De aanwezigheid van Klein Kaliber Munitie (KKM) leidt niet tot significante risico's op het gebied van Arbo-veiligheid. In de branche is daarom afgesproken dat hiernaar niet actief wordt gezocht.

5.2 Horizontale afbakening

Bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied is *Bijlage 2a* van het CS-VROO als uitgangspunt gehanteerd. De indicaties uit *Bijlage 2*, de conclusie van het onderzoek conflictperiode (*Paragraaf 4.7*) zijn als uitgangspunt gebruikt voor de horizontale afbakening van het op OO verdacht verklaarde gebied.

Grondgevechten | Uit het literatuur- en archiefonderzoek blijkt dat het onderzoeksgebied betrokken is geweest bij grondgevechten. In het CS-VROO wordt het volgende vermeld voor grondgevechten: *Bij grondgevechten bestreden tegenstanders elkaar op relatief korte afstand met bijvoorbeeld handvuurwapens, mitrailleurs, hand- en geweergranaten, granaatwerpers et cetera.*

Vanaf het begin van Operatie Market Garden, 17-9-1944, tot aan de bevrijding van Schijndel, 23-10-1944, was het onderzoeksgebied meermaals het terrein van grondgevechten. Zie de beschrijvingen bij *4.7 Conclusie onderzoek conflictperiode* op welke momenten Duitse, Amerikaanse en Britse troepen door het gebied kwamen en gevechtshandelingen uitvoerden. Doordat er veelvuldig en vanuit meerdere windrichtingen is gevochten, is het gehele onderzoeksgebied verdacht op infanteriemunitie van zowel Duitse als van geallieerde zijde.

Artilleriebeschieting | Uit het literatuur- en archiefonderzoek en de luchtfotoanalyse blijkt dat het onderzoeksgebied betrokken is geweest bij oorlogshandelingen (onder andere) met geschutmunitie. In het CS-VROO wordt het volgende vermeld voor artilleriebeschietingen: *Beschieting door grondgebonden geschut, mortieren of grondgebonden (meervoudige) raketwerpsystemen of beschieting door scheepsgeschut.*

Het volledige onderzoeksgebied was zoals gezegd vanaf Operatie Market Garden tot aan de bevrijding van Schijndel op 23 oktober 1944 een frontliniegebied. Daardoor was het ook op meerdere momenten een doelwit voor artillerie-eenheden. Resumerend, er is op basis van het bronmateriaal in/rondom het onderzoeksgebied teruggevonden: i) verschoten geschutmunitie van Amerikaanse luchtlandingsartillerie – deze is hoogstwaarschijnlijk ingezet tijdens de eerste dagen van Market Garden; ii) verschoten geschutmunitie van Britse *field* en *medium regiments*, die veelvuldig op Schijndel schoten tijdens de granaatweken en expliciet het onderzoeksgebied en de bufferzone als doelwit hadden bij Operatie Colin; en iii) verschoten Duitse geschutmunitie, die er in beide fases terecht kan zijn gekomen.

Het minimaal te verwachten kaliber is 20 mm, het maximaal te verwachten kaliber is 5.5 inch.

Gedumpte OO | Uit het literatuur- en archiefonderzoek en de luchtfotoanalyse blijkt dat er in het onderzoeksgebied militaire vergravingen (loopgraven, mangaten en mogelijke wapenopstellingen) waren waar munitie in kan zijn achtergebleven. In het CS-VROO wordt het volgende vermeld voor gedumpte OO: *Munitieartikelen om diverse redenen gedumpt en/of achtergelaten. In de meeste gevallen werden hiervoor locaties uitgezocht waarbij het mogelijk was de munitieartikelen aan het zicht te onttrekken*.

Op basis van luchtfotoanalyse is vastgesteld dat minimaal tussen 17 en 19 september 1944 een deel van het Duitse Ewaldbataljon zich had ingegraven in het onderzoeksgebied. Meerdere dekkingsgaten zijn goed zichtbaar op de foto's. Deze zijn ingetekend op de Inventarisatiekaart *(Bijlage 1)*.

Ter plaatse van dit type militaire vergraving kan infanteriemunitie worden verwacht. Het uitgangspunt is dat deze mangaten met dusdanige spoed verlaten moesten worden – tot aan halsoverkop – dat er geen tijd was voor soldaten om zich te bekommeren om het meenemen van munitie.

Conform CS-VROO is geen eenduidige afbakening van 'militaire infrastructuur' mogelijk. Deze dient derhalve situationeel te worden bepaald. Met inachtneming van kleine afwijkingen in de positionering alsmede eventuele vervorming van historische luchtfoto's wordt een buffer van 5.00 m[1], gemeten vanuit de puntindicatie (militair bouwwerk), aangehouden.

5.3 Verticale afbakening

De verticale afbakening van het verdachte gebied is afhankelijk van de verschijningsvormen welke in het onderzoeksgebied zijn geconstateerd. Bij het bepalen van de verticale afbakening dient rekening te worden gehouden met verschillende factoren, zoals bodemgesteldheid, bodemweerstand, vorm en diameter van de OO. Voor het merendeel van de (verschoten/weggeslingerde) munitieartikelen zijn gegevens, zoals de verwachte snelheid en inslaghoek, niet gevonden in het archiefonderzoek. Uit gegevens van het DINOloket (Geologisch booronderzoek B45D0283, B45D0488, B45D0491 en B45D1159)[17] blijkt dat doorgaans de eerste anderhalf tot twee meter uit zand bestaat, met daaronder een laag leemgrond.

Daarnaast heeft de maaiveldhoogte ten tijde van de Tweede Wereldoorlog invloed op de uiteindelijke verticale afbakening. Het is echter niet altijd mogelijk met volledige zekerheid de exacte maaiveldhoogten te achterhalen, waardoor de afbakening in dit opzicht als indicatief beschouwd moet worden. Op basis van de relevante historische kaart op https://www.topotijdreis.nl kan het volgende gesteld worden: de maaiveldhoogte bedroeg ongeveer tussen de +9.50 m^{1} NAP en +10.20 m^{1} NAP.[18]

Verschoten OO | Uit het literatuur- en archiefonderzoek en de luchtfotoanalyse blijkt dat het onderzoeksgebied te maken heeft gehad met beschietingen door geallieerde artillerie. Daarnaast werd – de omgeving van – het onderzoeksgebied beschoten door zowel Duitse als geallieerde mortieren. Het onderzoeksgebied is eveneens betrokken geweest bij grondgevechten, waardoor er een kans is op het aantreffen van verschoten en geworpen infanteriemunitie (kleinkalibermunitie, hand- en geweergranaten, munitie voor granaatwerpers en raketten).

Onderstaand is een tabel opgenomen waarin de maximale indicatieve diepteligging van verschoten geschutmunitie in zandgrond is opgenomen. Deze getallen zijn gebaseerd op kengetallen, voortkomend uit onderzoeken van explosievenopsporingsbedrijven en de EODD. Het grootst mogelijk te verwachten kaliber, in dit geval 5.5 inch, kan op maximaal 1.50 m^{1} minus maaiveld worden gevonden. Deze wordt als maximale indicatieve diepteligging gebruikt.

Maximale indicatieve diepteligging van de geschutmunitie per kaliber in zandgrond				
Hoofdsoort	**Subsoort/kaliber**	**Verschijningsvorm**	**Nationaliteit**	**Indringing t.o.v. mv (m^{1})**
Geschutmunitie	20 mm (Vlakbaan en Krombaan)	Verschoten	Geallieerd/Duits	0.20 tot 0.30
Geschutmunitie	2 inch (Krombaan)	Verschoten	Geallieerd	0.30
Geschutmunitie	75 mm (Vlakbaan)	Verschoten	Geallieerd/Duits	0.20 tot 0.50
Geschutmunitie	3 inch (Krombaan)	Verschoten	Geallieerd	0.30 tot 0.80
Geschutmunitie	8 cm (Krombaan)	Verschoten	Duits	0.30 tot 0.80

[17] https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens (bezocht op 8-8-2025).
[18] Kadaster, 'Topotijdreis: meer dan 200 jaar topografie' <https://www.topotijdreis.nl/> (bezocht op 8-8-2025).

Geschutmunitie	81 mm (Krombaan)	Verschoten	Geallieerd	0.30 tot 0.80
Geschutmunitie	25 ponder (Krombaan)	Verschoten	Geallieerd	0.75
Geschutmunitie	4.5 inch (Krombaan)	Verschoten	Geallieerd	0.75 tot 1.50
Geschutmunitie	5.5 inch (Krombaan)	Verschoten	Geallieerd	0.75 tot 1.50

Tabel 4: *Overzicht met de maximale indicatieve diepteligging van verschoten geschutmunitie.*

Gedumpte OO | Uit het literatuur- en archiefonderzoek en de luchtfotoanalyse blijkt dat het onderzoeksgebied te maken heeft gehad met dekkingsgaten waarin munitie kan zijn achtergebleven. Uit ervaring blijkt dat munitie in stellingen over het algemeen niet dieper dan 1.50 m¹ minus maaiveld wordt gevonden. Derhalve hanteert Den Ouden Bodac B.V. deze indicatieve diepteligging voor de plekken waar de dekkingsgaten hebben gelegen.

5.4 Advies en vervolgstappen

Het onderzoeksgebied kwalificeert Den Ouden Bodac B.V. op basis van het geanalyseerde feitenmateriaal als 'verdacht' op de (mogelijke) aanwezigheid van OO. Daar waar het verdachte gebied en het onderzoeksgebied elkaar overlappen (het opsporingsgebied) adviseren wij de opdrachtgever om het opsporingsproces voort te zetten.

Indien alleen grond wordt aangebracht, waarbij geen beroering of afgraving van de bodem plaatsvindt, kan worden overwogen om de bodem voorafgaand aan de (grond)werkzaamheden niet nader te onderzoeken op de aanwezigheid van OO. Bij aan- en afvoer van grond zal echter vaak gebruik worden gemaakt van zware machines. De druk en trilling die door deze machines op de bovengrond wordt uitgeoefend kan mogelijk leiden tot het in werking treden van OO die (net) onder het maaiveld liggen. Het is derhalve aan te bevelen de bodem voorafgaand aan deze werkzaamheden toch te laten onderzoeken op de aanwezigheid van munitieartikelen.

Daar waar enkel graafwerkzaamheden plaatsvinden binnen de contouren van reeds naoorlogs vergraven tracés van bijvoorbeeld rioleringssleuven kan redelijkerwijs worden aangenomen dat OO destijds zijn opgemerkt en weggenomen. Deze aanname is echter geen wetmatigheid. Het is derhalve raadzaam voor aanvang van de voorgenomen werkzaamheden een protocol op te stellen met betrekking tot de handelswijze bij het incidenteel aantreffen van OO uit de Tweede Wereldoorlog. Ook voor gebieden welke als 'onverdacht' verklaard zijn kan gebruik worden gemaakt van dit protocol. Den Ouden Bodac B.V. heeft reeds een Protocol Toevalstreffer voor u opgezet (te vinden in *Bijlage 7*).

Verder wordt door Den Ouden Bodac B.V. dringend aanbevolen om, bij start van werkzaamheden, de resultaten van dit onderzoek te delen met het bevoegd gezag.

Om de risico's van de aanwezigheid van OO in relatie tot het toekomstige gebruik c.q. de toekomstige functie van het projectgebied in kaart te brengen kan de opdrachtgever besluiten tot het laten uitvoeren van een Risicoanalyse OO (RA). In de RA worden de risico's beoordeeld dat OO ongewenst tot uitwerking komen ten gevolge van de geplande grondroerende werkzaamheden en wat de uitwerkingsfactoren daarvan kunnen zijn. Op basis van de risicobeoordeling kan de noodzaak tot het uitvoeren van detectiewerkzaamheden worden bepaald, hetgeen kan leiden tot een beperking van het te detecteren gebied.

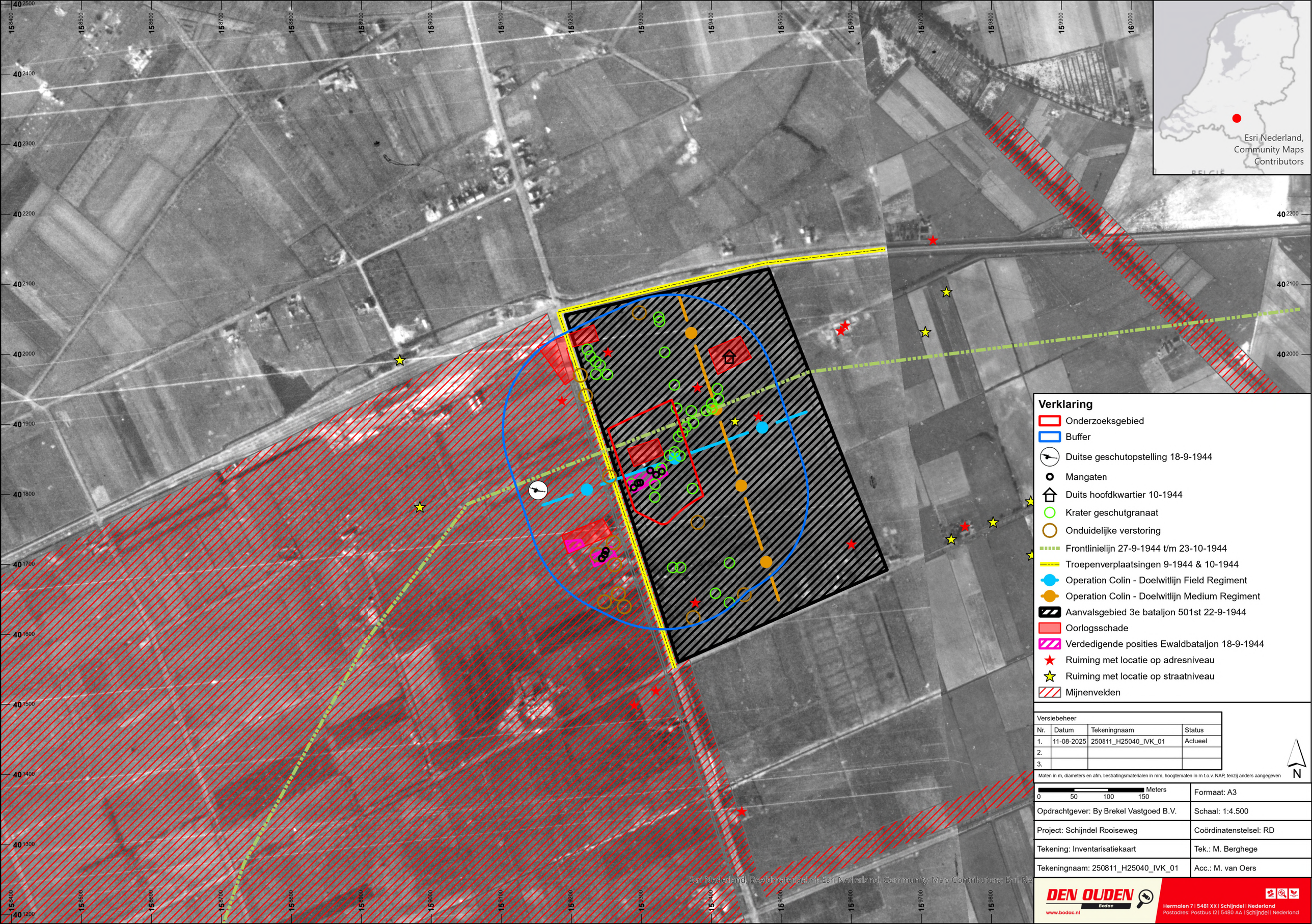
Den Ouden Bodac B.V. kan deze werkzaamheden voor u uitvoeren.

6 Leemten in kennis

Het is uiteraard altijd mogelijk dat bepaalde oorlogshandelingen niet zijn beschreven, gearchiveerd of in de tijd verloren zijn gegaan, waardoor deze in het heden niet als feitenmateriaal terug te vinden zijn.

- ✓ Niet alle gebeurtenissen konden tot een exacte locatie worden herleid;
- ✓ Er zijn geen luchtfoto's van – de omgeving van – het onderzoeksgebied vlak na Operatie Colin op 23-10-1944;
- ✓ Het is niet bekend waar de exacte Duitse posities zaten rond de frontlinie tussen 27-9-1944 en 23-10-1944;
- ✓ Er is slechts zeer beperkt informatie beschikbaar m.b.t. munitieruimingen gedurende de periode 1947-1971;
- ✓ De ligplaatsen van gemelde en geruimde OO konden niet allemaal achterhaald worden;
- ✓ Niet alle boven Nederland uitgevoerde bombardementen zijn nauwkeurig geregistreerd;
- ✓ Luchtfoto's geven een momentopname van een situatie die op een eerder of later tijdstip geheel anders zou kunnen zijn.

Bijlage 1. Inventarisatiekaart en OO-Bodembelastingkaart

Verklaring

- Onderzoeksgebied
- Buffer
- Duitse geschutopstelling 18-9-1944
- Mangaten
- Duits hoofdkwartier 10-1944
- Krater geschutgranaat
- Onduidelijke verstoring
- Frontlinielijn 27-9-1944 t/m 23-10-1944
- Troepenverplaatsingen 9-1944 & 10-1944
- Operation Colin - Doelwitlijn Field Regiment
- Operation Colin - Doelwitlijn Medium Regiment
- Aanvalsgebied 3e bataljon 501st 22-9-1944
- Oorlogsschade
- Verdedigende posities Ewaldbataljon 18-9-1944
- Ruiming met locatie op adresniveau
- Ruiming met locatie op straatniveau
- Mijnenvelden

Versiebeheer			
Nr.	Datum	Tekeningnaam	Status
1.	11-08-2025	250811_H25040_IVK_01	Actueel
2.			
3.			

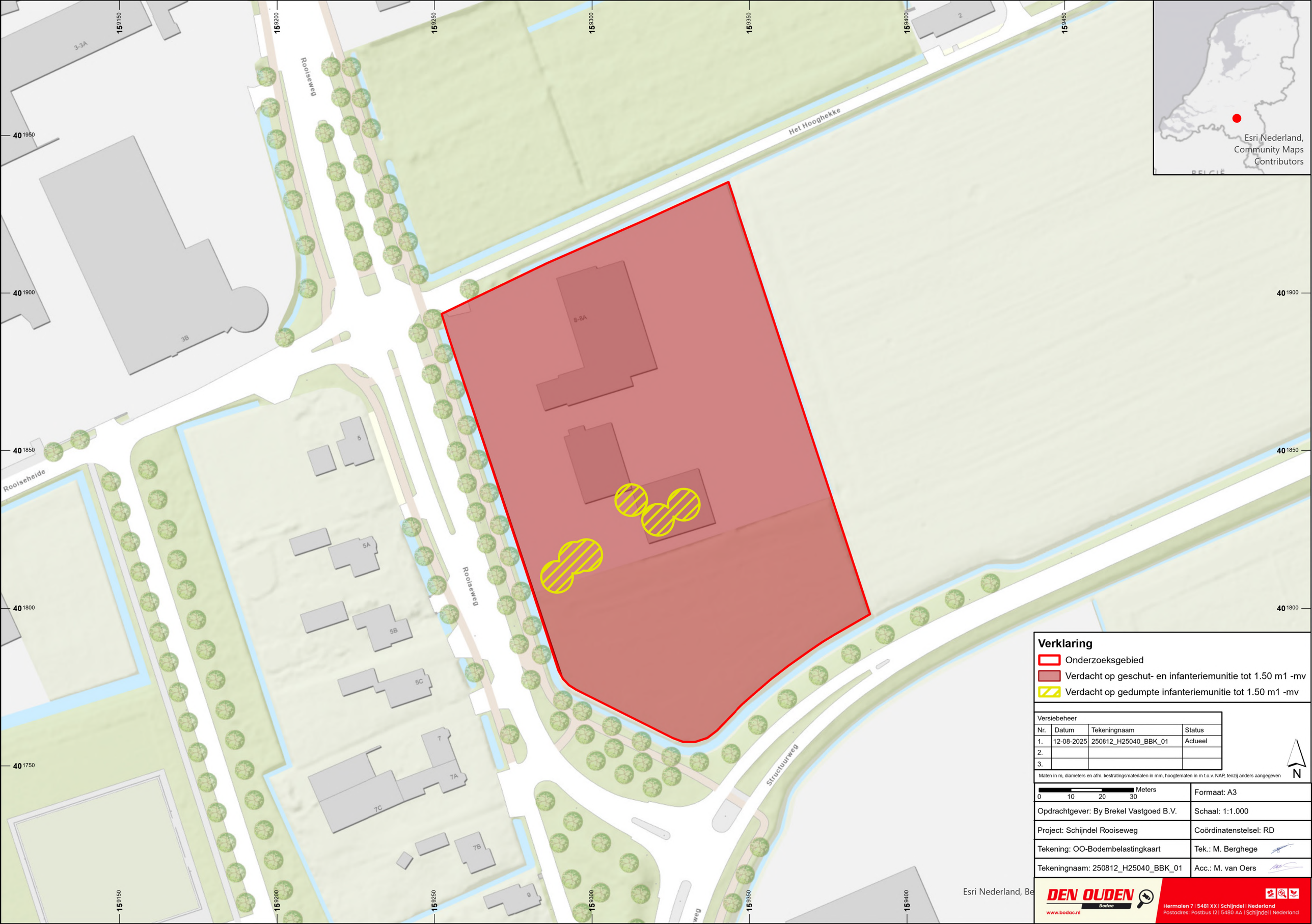
Maten in m, diameters en afm. bestratingsmaterialen in mm, hoogtematen in m t.o.v. NAP, tenzij anders aangegeven

N

0 50 100 150 Meters

	Formaat: A3
Opdrachtgever: By Brekel Vastgoed B.V.	Schaal: 1:4.500
Project: Schijndel Rooiseweg	Coördinatenstelsel: RD
Tekening: Inventarisatiekaart	Tek.: M. Berghege
Tekeningnaam: 250811_H25040_IVK_01	Acc.: M. van Oers

DEN OUDEN Bodac
www.bodac.nl
Hermalen 7 | 5481 XX | Schijndel | Nederland
Postadres: Postbus 12 | 5480 AA | Schijndel | Nederland

Verklaring

- Onderzoeksgebied
- Verdacht op geschut- en infanteriemunitie tot 1.50 m1 -mv
- Verdacht op gedumpte infanteriemunitie tot 1.50 m1 -mv

Versiebeheer			
Nr.	Datum	Tekeningnaam	Status
1.	12-08-2025	250812_H25040_BBK_01	Actueel
2.			
3.			

Maten in m, diameters en afm. bestratingsmaterialen in mm, hoogtematen in m t.o.v. NAP, tenzij anders aangegeven

N

Meters 0 10 20 30

	Formaat: A3
Opdrachtgever: By Brekel Vastgoed B.V.	Schaal: 1:1.000
Project: Schijndel Rooiseweg	Coördinatenstelsel: RD
Tekening: OO-Bodembelastingkaart	Tek.: M. Berghege
Tekeningnaam: 250812_H25040_BBK_01	Acc.: M. van Oers

DEN OUDEN Bodac
www.bodac.nl
Hermalen 7 | 5481 XX | Schijndel | Nederland
Postadres: Postbus 12 | 5480 AA | Schijndel | Nederland

Bijlage 2. Indicatietabel onderzoek conflictperiode en luchtfotoanalyse

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
Begin mei 1940	**Context – Militaire aanwezigheid Schijndel vlak voor Duitse inval** **Nierstrasz** In Noord-Brabant en Noord-Limburg voerde C.-III L.K. het bevel. […] III L.K. (min de onderdelen, die voorgoed of tijdelijk bij de Peel Div. waren ingedeeld) in het rayon 's Hertogenbosch – Oss – Heesch – Schijndel – Vught – Elshout.[19] […] Er was een uitgebreid vernielingsplan samengesteld. […] Het Peeldetachement genietroepen zou na het uitvoeren van de taak onder bevel treden van C.-Peel Div., terwijl het geniedetachement Frets te Schijndel moest verzamelen.[20]	**Context – Militaire aanwezigheid Schijndel vlak voor Duitse inval** **BHIC (Documentatie Schijndel)** Van sept. '39 tot 10 mei '40 zijn in Schijndel gelegerd: Staf van de Vde divisie met kolonel de Jong aan het hoofd en de Staf van het 3e Regiment Artillerie, commandant overste Cramwinkel. Bureaus in patronaat en St. Servatiusgebouw. De manschappen bezetten de Peelstellingen. Op 10 mei '40 vertrokken beide Staven in noordelijke richting.[21]	N.v.t.	N.v.t.	**Context – Militaire aanwezigheid Schijndel vlak voor Duitse inval** Bij aanvang van de Duitse inval zat er geen gevechtseenheid in Schijndel. **Conclusie: Niet relevant.**
10 mei 1940	**Context – Geniedetachement komt aan in Schijndel en vertrekt weer** **Nierstrasz** Nadat gebleken was, dat de brug bij Oeffelt onvernield in 's vijands handen was gevallen, heeft de Vak C., hoewel de brug buiten zijn Vak lag, aan de C. van het genietdetachement Frets opdracht gegeven, te trachten, de brug alsnog te vernielen. De C. van dit detachement ontving deze opdracht, toen hij reeds was teruggetrokken op Schijndel (volgens zijn opdracht).[22]	**Context – Geniedetachement komt aan in Schijndel en vertrekt weer** **Nederlands Instituut voor Militaire Historie (Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940)** Zoodoende trok het detachement met tros naar Schijndel [….]. In Schijndel was alles afwezig, echter kon weer contact met C. vak Erp worden verkregen, die order gaf de spoorbrug in Gennep te gaan vernielen […].[23]	N.v.t.	N.v.t.	**Context – Geniedetachement komt aan in Schijndel en vertrekt weer** Op 10 mei trekt een geniedetachement terug op Schijndel. Maar al snel vertrekt deze weer naar Gennep. Er zijn geen gevechtshandelingen in of rond Schijndel. **Conclusie: Niet relevant.**
11 mei 1940	**Context/Indicatie – Stellingen Zuid-Willemsvaart en Duitse intocht Schijndel** **Amersfoort** Belangrijker was echter dat een deel van de Peeldivisie het bevel voor terugtocht niet had ontvangen. De Nederlandse bataljonscommandanten bij (van I-3 RI en I-6 RI) waren in de nacht van 10 op 11 mei niet op de hoogte van de terugtocht en bleven op hun post. De westoever van de Zuid-Willemsvaart tussen Middelrode en Dinther, het gedeelte waarnaar hun bataljons hadden moeten trekken, bleef nu geheel onbezet. In dit vak lag, in de buurt van Heeswijk, een brug, die niet vernield werd. De kansen van een	**Context – Mislukte vernietiging brug bij Heeswijk** **BHIC (Documentatie Schijndel)** Daarbij is vast komen te staan, dat de brug bij Heeswijk in 1940 door de Nederlanders is opgeblazen d.w.z. enkel het klapstuk. Onbeschadigd bleven de pijlers. Daardoor konden de Duitsers met behulp van ter plaatse aan hun zijde toevallig aanwezig zijnde ijzeren balken een noodbrug maken. Voor het geval de noodbrug het zou begeven, hadden de Duitsers een in de buurt liggend schip onder de noodbrug gesleept.[31] **Context/Indicatie – Onbewaakte brug bij Heeswijk**	N.v.t.	N.v.t.	**Context/Indicatie – Stellingen Zuid-Willemsvaart en Duitse intocht Schijndel** Onbedoeld is er geen Nederlandse verdediging bij de brug tussen Steeg en Heeswijk. Deze is ook niet goed vernield, waardoor de Duitse troepen hier eenvoudig en zonder gevechten een overgang kunnen creëren. Meerdere bronnen beschrijven hoe rond 16u een Duitse motorrijder als verkenner vooruit gaat, waarna al snel andere Duitse legereenheden volgden. Er waren geen gevechten in Schijndel; wel waren er twee incidenten: een huis aan de Stationsstraat werd in brand geschoten en een groepje toekijkers werd weggejaagd op de Hoofdstraat, ter hoogte van de Pompstraat. Beide plekken zijn ruim verwijderd van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**

[19] V.E. Nierstrasz, *De verdediging van Noord-Limburg en Noord-Brabant mei 1940* (Den Haag 1952), 1.
[20] Nierstrasz, *De verdediging*, 19.
[21] BHIC, 1589 Documentatie Schijndel, inv. nr. 0478 Overzicht van een tentoonstelling van de Bond van Oud Strijders getiteld "20 jaar na onze bevrijding"; met chronologie van de gebeurtenissen in Schijndel tussen 1940 en 1944, 1965.
[22] Nierstrasz, *De verdediging*, 242.
[23] Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), 409 Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940, inv. nr. 524029 Verslag van de commandant van het geniedetachement Frets kapitein ir. C. Frets.
[31] BHIC, 1589, inv. nr. 0813 Lijsten van vernielde en beschadigde panden gemeente Schijndel.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	succesvolle verdediging achter de Zuid-Willemsvaart waren dus minimaal. […] Aan Duitse zijde was in de avond van de 10e mei namelijk besloten de doorbraak door de Peel-Raamstelling onmiddellijk uit te buiten. […] Over een breed front diende de divisie de bruggen over de Zuid-Willemsvaart te overmeesteren om vervolgens door te stoten en het gebied rondom Roosendaal in bezit te nemen. […] Vrij baan had de vooruitgezonden *Aufklärungsabteilung* van de *254. Infanteriedivision*, die via de onverdedigde brug bij Heeswijk de Zuid-Willemsvaart passeerde. In de loop van de middag, om ongeveer 13.00 uur, sloegen enkele Nederlandse burgers alarm en meldden de opmars van deze Duitse troepen aan de dichtstbijzijnde Nederlandse militairen, die ten noorden van Middelrode bij Den Dungen langs het kanaal lagen en behoorden tot het IIIe bataljon van het 14e Regiment Infanterie. [24] Ten zuiden van Heeswijk had de 5e compagnie van het *481. Infanterieregiment* weinig moeite de Zuid-Willemsvaart te bereiken. […] Veghel werd bezet en om 09.30 uur verkenden de eerste patrouilles de kanaaloever. […] Toen de eerste Duitse pantserwagens zich bij Veghel op de kanaaloever vertoonden, openden de Nederlandse troepen, die tot het IIe bataljon van het 2e Regiment Infanterie en het IIe bataljon van het 17e Regiment Infanterie behoorden, dan ook vol overtuiging het vuur. Het aanwezige 6 Veld geschut vernielde enige Duitse pantserwagens, terwijl infanterie iedere poging de Zuid-Willemsvaart over te komen verhinderde. […] Toch moesten uiteindelijk de Nederlandse troepen bij Veghel zich gewonnen geven, omdat ten zuiden van deze plaats, bij Erp, het *456. Infanterieregiement* wél over de Zuid-Willemsvaart kwam. […] Uiteindelijk bereikte het *481. Infanterieregiment*, dankzij de doorbraak bij Erp van het *456. Infanterieregiment*, in de avond van 11 mei St. Oedenrode. […] De verdediging van de Zuid-Willemsvaart door de Peeldivisie was binnen een dag ineengestort.[25] **Molenaar** Op last van de O.L.Z. werd in de morgen van 11 mei een verkenning uitgevoerd. Hiertoe startte omstreeks 10.40 (red. voetnoot vermeldt dat de verkenningsvlucht ook eerder kan zijn gebeurd) de Fokker-C V, no 636 (kapitein-vlieger J.C. Boogaard – tweede-luitenant-waarnemer J.J. Cramer). De verkenning werd verricht boven het vak 's-Hertogenbosch – Oss – Eindhoven – Schijndel. Door de	**Nederlands Instituut voor Militaire Historie (Gevechtsverslagen en -rapporten mei 1940)** In den loop van den middag komen burgers het bericht brengen, dat te Heeswijk ca. 8 km. O. van onze stelling, een brug geslagen is door de Duitschers, waarover zij gemotoriseerde afd. vervoeren.[32] **Indicatie – Duitse intocht Schijndel** **BHIC (Documentatie Schijndel)** In de namiddag van zaterdag 11 mei reeds, reed te plusminus 16 uur de eerste Duitse soldaat (een verkenner) per motor door de gemeente. Hij kwam van Heeswijk en reed naar de richting Boxtel. Terstond verschenen er steeds meer en meer troepen vanuit de richting Heeswijk. Die gehele nacht trokken er Duitse troepen met zwaar materiaal en kanonnen door onze gemeente naar de richtingen Boxtel en Sint-Oedenrode. Vergeleken bij wat Schijndel nog te wachten stond, kan men niet zeggen, dat deze eerste kennismaking met de Duitse Wehrmacht onheilen van betekenis bracht. Een dubbel woonhuis aan de Stationsstraat (thans Europalaan) werd in brand geschoten. Een projectiel van licht kaliber werd afgevuurd op de pomp in de richting van groepje nieuwsgieringen welke in de nabijheid van de gemeentepomp verzameld stond. Deze pomp stond indertijd nog aan de westzijde van de Hoofdstraat, ter hoogte van de Pompstraat. Niemand liep enig letsel op.[33]			

[24] H. Amersfoort en P. Kamphuis, *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied* (Den Haag 2005), 229-231.
[25] Ibidem, 234-238.
[32] NIMH, 409, inv. nr. 521084 Verslag van de commandant van de 2e compagnie van het IIIe bataljon van het 14e regiment infanterie 1e luitenant L.C.A. van Kuijk.
[33] BHIC, 1589, inv. nr. 0725 De wereldoorlog 1940-1945 teistert Schijndel; St. Lidwina te Schijndel in de oorlogsmaanden september en october 1944; twee verslagen van de gebeurtenissen van de Duitse inval tot het tijdstip van de bevrijding, zonder datum, cq 1966.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	waarnemer werd geen vijand waargenomen. Onmiddellijk na de landing op Haamstede, omstreeks 12.05 […][26] **Nierstrasz** C.-XXXVIe A.K. gaf op 10 Mei een bevel voor de voortzetting van de aanval op 11 Mei, waaruit het volgende (verkort vertaald) wordt overgenomen: […] 254e Div. bereikt op 11 Mei, achter 9 Pz.Div. volgend, het gebied 's-Hertogenbosch – Helvoirt – Schijndel. […] Afgaande op de beschikbare gegevens is de Auf kl.Abt. 254 vooruitgezonden, ter verkenning van de Zuid-Willemsvaart tussen 's-Hertogenbosch en Veghel en vond deze een gedeelte daarvan onbezet, zot dat zij over St. Michielsgestel verder verkende.[27] In de namiddag, te ongeveer 13.00, berichtte een burger, dat de Duitsers te Heeswijk, in het niet bezette vak, een brug sloegen. De B.C. zonder een patrouille heen, onder bevel van de luitenant, C. van de Bt. 6 veld, sterk een kornet en een tiental wachtmeesters en soldaten van die Bt., waarvan de stukken bij Grave waren achtergebleven. Van die patrouille berichtte een ordonnans, vermoedelijk te 17.00, dat de vijandelijke pantserwagens zich reeds op de kunstweg Heeswijk-Schijndel bewogen. (De patrouille is in vuurgevecht met de vijand geraakt. De kornet is gevangen genomen, evenals enkele soldaten; de luitenant is aanvankelijk ontkomen, doch na twee dagen in handen van de vijand gevallen. Vier man zijn nog bij III-14 R.I. teruggekomen te Dungen.)[28] **Paagman** De volgende dag, 11 mei, hoorden de Schijndelse bewoners gevechten in de buurt van Veghel. Bij de bruggen werd in de middag gevochten waarbij enkele Duitse en Nederlandse militairen sneuvelden. Rond 16.00 uur in de middag reed de eerste Duitser vanuit Heeswijk op een motor Schijndel binnen. Al snel reden er meer Duitse eenheden door Schijndel op weg naar Boxtel.[29] **Peters & Van Dijk** In de namiddag van de tweede oorlogsdag rond vier uur zien de Schijndelaren de eerste Duitse motordonnans verschijnen. Hij rijdt door de Steeg (vanaf richting Heeswijk via de Kluisstraat en de Hoofdstraat richting Boxtel. Spoedig daarna volgen hele troepen, eerst met motoren, wagens en groot materieel, daarna in grote				

[26] F.J. Molenaar, *De luchtverdediging in de meidagen 1940* (Den Haag, 1970), 444.
[27] Nierstrasz, *De Verdediging*, 283.
[28] Ibidem, 297.
[29] D. Paagman, *De bevrijders van Schijndel, september en oktober 1944* (Schijndel 2019), 9.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	marcherende colonnes. Aangezien er van vechten geen sprake is staat op de hoek van de Kluisstraat/Hoofdstraat een grote groep Schijndelaren te kijken naar deze kolossale intocht. Ten dele slaan de Duitsers richting Zuid in (St. Oedenrode en Boxtel) en ten dele richting Noord via de Boschweg, naar Den Dungen, St.-Michielsgestel.[30]				
12 mei 1940	**Context – Duitse troepen trekken voorbij Schijndel** **Nierstrasz** Op 12 Mei in de vroege morgen rukte de 9e Pz. Div. naar het W. op. De noordelijke colonne reed over Heeswijk, Schijndel, zuid om Vught […][34]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Context – Duitse troepen trekken voorbij Schijndel** Op 12 mei trekken Duitse legereenheden door Schijndel – westwaarts. Er zijn geen gevechten. **Conclusie: Niet relevant.**
Mei 1940, precieze datum onbekend	**Indicatie – Gesneuvelden bij Schijndel** **Nierstrasz** BIJLAGE II - OPGAVE VAN HET AANTAL GESNEUVELDE OF AAN HUN WONDEN OVERLEDEN MILITAIREN Onderdeel II-2 R.I.; 1 Onderofficier; Plaats van sneuvelen of verwonding: Schijndel.[35]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Gesneuvelden bij Schijndel** Nierstrasz spreekt over één gesneuvelde bij Schijndel. Het is echter onduidelijk wie dit zou zijn of waar dit is gebeurd. Het is onwaarschijnlijk dat het onderzoeksgebied hierbij zou zijn betrekken. **Conclusie: Niet relevant.**
10 Juli 1940	**Indicatie – Bombardement op Schijndel** **Eversteijn** Datum nog niet bekend. Bombardement op Schijndel. Getroffen werd het Lieseind.[36]	**Indicatie – Vliegbommen bij Schijndel** **Nationaal Archief (Inspectie Bescherming Bevolking Luchtaanvallen)** 10 juli 1940. Hedennacht 0.15 bommen gevallen aan de rand van de gemeente. Geen dooden, geen gewonden. Materieele schade aan veldvruchten gering. Vermoedelijk 5 bommen, waarvan 1 niet ontploft. […] Na mijn telegram aan U is dit onderzoek nog minutieuzer geweest. Er bleek toen dat meer dan 5 bommen waren uitgeworpen en dat meer dan één bom niet geëxplodeerd was. Tot heden zijn zeven inslagplaatsen bekend.[37] **Bundesarchiv-Militärarchiv (Generalstab der Luftwaffe/Luftwaffenführungsstab)** Tag und Zeit: 10.7.40 0030-0300 Feindflugzeuge: Etwa 40 britische Flugzeuge, teils einzeln, teils rottenweise. Flugzeugmuster nicht erkannt. 16 Flugzeuge von 5	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Vliegbommen bij Schijndel** In de nacht van 10 juli vallen er, voor zover duidelijk voor ooggetuigen, zeven bommen aan de rand van Schijndel. Eversteijn spreekt over Lieseind, waarschijnlijk betreft het dezelfde gebeurtenis. Er zijn rond het tijdstip Britse vliegtuigen in het Nederlandse luchtruim, dus het lijkt mogelijk dat een van deze, om wat voor reden dan ook, de bommen heeft afgeworpen. De inslagplaatsen zijn op anderhalve kilometer van het onderzoeksgebied en er zijn geen indicaties dat het betrokken was bij dit incident. **Conclusie: Niet relevant.**

[30] B. Peters & L. van Dijk, *Granaatweken: W.O. II in Schijndel, 17 september tot 23 oktober 1944* (Schijndel 2014), 15.
[34] Nierstrasz, *De verdediging*, 395.
[35] Ibidem, 483.
[36] T. Eversteijn, *Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V-wapens en militaire vliegtuigverliezen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945* (z.p. 2011), 242.
[37] Nationaal Archief, 2.04.53.15 Inspectie Bescherming Bevolking Luchtaanvallen, inv. nr. 78 Meldingen en processen-verbaal ontvangen van gemeenten over Geallieerde luchtactiviteiten, Noord-Brabant, 1940-1941.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
		verschiedenen Bombenstaffeln beim Anflug festgestellt. Tätigkeit: Bomben- und Minenabwürfe entsprechend nachtstehender Aufstellung.[38]			
8 juli 1941	-	**Indicatie – Vondst blindganger Schijndel** **Nationaal Archief (Inspectie Bescherming Bevolking Luchtaanvallen)** De bom is gevallen op 8 juli om circa 0.30 uur en wel in een deel onzer gemeente genaamd "De Vogelenzang", ongeveer 800 meter achter de boerderij bewoond door Piet Buys. […] Van een luchtaanval of luchtgevecht is niets gebleken.[39]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Vondst blindganger Schijndel** Er is een melding van een blindganger bij De Vogelenzang, tussen Schijndel en Sint-Michielsgestel. De afkomst is onduidelijk. Het onderzoeksgebied ligt op ruime afstand en er is geen indicatie dat het betrokken was bij het incident. **Conclusie: Niet relevant.**
Mei 1942 – mei 1943	-	**Context – Aanwezigheid Duitse troepen** **BHIC (Documentatie Schijndel)** Afgezien van enkele inkwartieringen van korte duur, zijn gedurende de Duitse bezetting vanaf 15 mei 1942 tot 6 mei 1943 ingekwartierd geweest, 650 militairen ener Flakausbildungs Abteilung. Zij hadden daartoe het grootste gedeelte van het moederhuis aan de Pastoor van Erpstraat in beslag genomen […].[40]	N.v.t.	N.v.t.	**Context – Aanwezigheid Duitse troepen** Van 15 mei 1942 tot 6 mei 1943 waren er Duitse troepen ingekwartierd in Schijndel. Er is geen verder geen indicatie dat Schijndel hierdoor een doelwit was, dan wel dat er gevechtshandelingen vanuit Duitse kant hebben plaatsgevonden. **Conclusie: Niet relevant.**
15 juni 1943	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Boiten** During a raid on Oberhausen, which was bombed between 01.13 and 01.46 hrs, 17 out of 197 Lancasters despatched failed to return. […] Hptm. Hans-Dieter Frank: 30; 2./NJG1; Lancaster; 4 km. N. Schijndel: 6.200 m.; 00.59; 619 SQN Lancaster ED980.[41] **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 2471 Lancaster Mk III ED980 PG-L van het No. 619 squadron om 00.59 uur bij Schijndel.[42]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** In de vroege nacht kwam een geallieerd Lancaster-vliegtuig neer nabij Schijndel. Er is geen indicatie dat dit in de buurt van het onderzoeksgebied was, dan wel dat er munitie of losse vliegtuigonderdelen zijn neergekomen. **Conclusie: Niet relevant.**
17 augustus 1943	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Zwanenburg** Ook de op Eindhoven gelegerde I/KG2 en de eveneens op Gilze-Rijen gelegerde III/KG2 hadden een slechte nacht. Twee Do-217's	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** In de late avond kwam een Duits Dornier-vliegtuig, opgestegen vanaf Eindhoven, neer in de buurt van Schijndel, bij Gemonde. Dit is op ruime afstand van het onderzoeksgebied en er is geen indicatie dat er losse vliegtuigonderdelen zijn neergekomen.

[38] Bundesarchiv-Militärarchiv Freiburg, RL 2-II Generalstab der Luftwaffe/Luftwaffenführungsstab, inv. nr. 212 Nr. 305 – nr. 317, 6 juni 1940 – 19 juli 1940.
[39] Nationaal Archief, 2.04.53.15, inv. nr. 78.
[40] BHIC, 1589, inv. nr. 0725.
[41] T. Boiten en R.J. Mackenzie. *The Nachtjagd War Diaries: an operational history of the German night fighter force in the West, volume 1* (Walton on Thames 2008), 198.
[42] Eversteijn, *Bombardementen*, 1622; Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 (SGLO), *Verliesregister 1939-1945. Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog* (z.p. 2008), 76.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	van I/KG2 en drie van III/KG2 keerden niet op hun basis terug en werden vermist, een derde Do-217 van I/KG2 stortte om 23.10 neer bij Schijndel. Van deze laatste kwam een lid van de bemanning om het leven en werden drie man gewonden.[43] **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 2797 Dornier Do 217 M-1 U5+M1 met Werkenummer 56018 van het 3./KG 2 'Holzhammer' om 23.10 uur te Schijndel.[44] **BHIC** Op 17 augustus 1943 stortte om 23.10 bij Gemonde een Duitse Dornier Do 217M-1 (werknummer 56018) neer van 3./KG 2. Het toestel was opgestegen van Eindhoven en kreeg onderweg motorstoring. Men probeerde een noodlanding te maken, waarbij het toestel een aantal boomtoppen raakte en crashte.[45]				**Conclusie: Niet relevant.**
December 1943	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Studiegroep Luchtoorlog** Vanuit mijn kennissenkring kon ik al in de vijftiger jaren optekenen dat er begin december 1943 een geallieerde piloot op een staldeur klopte […] het toestel te pletter gevallen (bij Heeswijk/Schijndel).[46]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Een verhaal uit tweede hand bespreekt het neerkomen van een vliegtuig tussen Schijndel en Heeswijk. Veel blijft onduidelijk, maar het is hoe dan ook op ruime afstand van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**
15 maart 1944	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 3530 Messerschmitt Bf 109 G-6 met Werkenummer 161139 van het 8./JG 3 "Udet" ten westen van Schijndel.[47] **BHIC** […] op 15 maart 1944 crashte Hptm. Emil Bitsch (27) ten westen van Schijndel (red. reactie onder artikel weerspreekt dit, zegt dat het ten oosten was, bij De Steeg) met zijn Messerschmitt Bf 109G-6 (werknummer 161139) van 8./JG 3. Hij werd neergeschoten door een aantal P-47's van 332nd Fighter Group.[48]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Op deze dag wordt een Duits Messerschmitt-vliegtuig neergehaald na een luchtgevecht met geallieerde P47's. Er is discussie of het vliegtuig ten westen of ten oosten van Schijndel neerkwam, hoe dan ook is er geen indicatie dat het onderzoeksgebied erbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
23 maart 1944	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig**	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig**

[43] G.J. Zwanenburg. *En nooit was het stil … Kroniek van een luchtoorlog* (Den Haag 1990), 63.
[44] Eversteijn, *Bombardementen*, 1731; Studiegroep, *Verliesregister*, 81.
[45] https://www.bhic.nl/ontdekken/verhalen/neergestorte-vliegtuigen-in-schijndel-1940-1945 (bezocht op 4-7-2025).
[46] Studiegroep Luchtoorlog 1939 – 1945 (SGLO), 'Bulletin 260', in: *Bulletin Air War 2003-2014* (z.p. 2003-2014), 1-32, aldaar 5.
[47] Eversteijn, *Bombardementen*, 2021; Studiegroep, *Verliesregister*, 100.
[48] https://www.bhic.nl/ontdekken/verhalen/neergestorte-vliegtuigen-in-schijndel-1940-1945 (bezocht op 4-7-2025).

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Studiegroep Luchtoorlog T3542; 44-03-23; 1135; Schijndel; B-17G; 4239908; 385BG/550BS; 1st Lt F. Fulton; B.[49] **Eversteijn** T 3542 B-17G met nummer 42.39908 van het 550th Bomb Squadron van de 385th Bomb Group om 11.35 uur te Boxtel bij de Schijndelsedijk.[50]				Op deze dag komt een geallieerd B-17-vliegtuig neer bij Schijndel, waarschijnlijk de Schijndelsedijk te Boxtel. Dit is op ruime afstand van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**
30 mei 1944	**Indicatie – Beschieting trein bij Schijndel** **Zwanenburg** De NS meldde in Nederland de beschieting van zeven treinen en wel […] trein .815 tussen Schijndel en Veghel.[51] **Huurman** Om 10.30 uur wordt buurtgoederentrein 5815 tussen Schijndel en Veghel beschoten. De loc raakt defect en de machinist en leerling-machinist worden licht gewond.[52]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Beschieting trein bij Schijndel** Een trein tussen Schijndel en Veghel werd beschoten; het is onduidelijk door wie of wat. Hoewel het onderzoeksgebied niet al te ver van het spoor ligt, spreekt de bron hier van “tussen Schijndel en Veghel”, wat doet vermoeden dat de beschieting meer naar het oosten was. **Conclusie: Niet relevant.**
14 augustus 1944	**Indicatie – Luchtaanval op trein** **Huurman** Personentrein 3681 Boxtel – Gennep wordt bij Schijndel door vliegtuigen beschoten. Een dame is bij het uit de trein springen licht gewond. De loc en een rijtuig zijn beschadigd. De trein kan op eigen kracht verder en heeft 22 minuten vertraging.[53]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Luchtaanval op trein** Een personentrein werd aangevallen door vliegtuigen bij Schijndel. Er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied hier ook bij geraakt werd. **Conclusie: Niet relevant.**
4 september 1944	**Indicatie – Spoorsabotage met explosieven** **Huurman** Om 07.30 uur wordt op het baanvak Boxtel – Gennep, tussen Schijndel en Boxtel springstof met twee lonten aan de rail bevestigd. Het verkeer wordt stopgezet. Om 09.15 uur is het baanvak weer vrij. Om 09.45 wordt de lijn door een explosie weer versperd. Om 11.10 uur is de lijn weer hersteld.[54] **Van den Oetelaar**	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Spoorsabotage met explosieven** Op meerdere tijdstippen waren er sabotageacties op het spoor bij Schijndel. Er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**

[49] Studiegroep, *Verliesregister*, 100.
[50] Eversteijn, *Bombardementen*, 2032.
[51] Zwanenburg, *En nooit*, 226.
[52] C. Huurman, *Het spoorwegbedrijf in oorlogstijd, 1939-1945* (Eindhoven 2001), 463.
[53] Ibidem, 464.
[54] Ibidem, 468.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Wel werden op 4 en 5 Sept. De rails zoodanig bewerkt, dat het treinverkeer onder Schijndel stagnatie ondervond. De spoorwegaanslagen werden op 8 September herhaald en hadden tot gevolg, dat op 9 Sept. de lijnwacht werd ingesteld, dit op voorschrift der Duitsche instanties, […].[55]				
17 september 1944	**Indicatie – Begin Operatie Market Garden, landing Amerikaanse paratroopers op Rooise Heide en omstreken** **Peters & Van Dijk** "En het gaat maart voort, steeds meer vliegtuigen, steeds meer parachutisten, een onvergetelijk schouwspel. Dat moet ergens tussen Schijndel en Rooi zijn. […] Dan op de fiets, samen met Cor naar de Rooise Hei. Hier ontmoeten we onze bevrijders, rustig en ernstig, maar o zo vriendelijk.[56] **Van den Oetelaar** […] tekenden zich de vele parachutes tegen de lucht van den schoonen najaarsdag af. Dra snelden velen naar de Koevering, waar vele parachutisten gedaald waren en cigaretten, thee, koffie en parachutes in overvloed aanwezig bleken te zijn.[57] **Indicatie – Begin Operatie Market Garden, aankomst Duitse troepen in Schijndel, welke posities innemen bij de Rooiseweg** **Kershaw** The papers recovered from the American Waco glider did not reveal the full Market Garden plan to General Student, but […] knowledge of the enemy's intentions […]. In Hertogenbosch there were several thousand Fallschirmjäger in training units. Two 'march battalions' were formed. One, the Fallschirmjäger Battalion 'Ewald', was committed against St. Oedenrode via Schijndel, the second against Veghel.[58] **Didden & Swarts** Ewald reached Schijndel 18.45 hours and was about to advance on St. Oedenrode when the battalion ran into the outer screen set up by the 1st Battalion of the 502nd Parachute Infantry Regiment along the railway line south of Schijndel. As it was getting dark it proved difficult to make out the enemy line and for the moment Ewald was stuck. Dewald thereupon ordered him to secure Schijndel and wait	-	Ja	1. Datum: 19-9-1944 Sortie: 106G-3002 Luchtfoto's: 3318, 4315 Archief: Kadaster	**Indicatie – Begin Operatie Market Garden, landing Amerikaanse paratroopers op Rooise Heide en omstreken** Er wordt beschreven hoe de omgeving van het onderzoeksgebied een landingszone was voor de Amerikaanse luchtlandingen. Er worden geen gevechtshandelingen op dat moment gemeld. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Begin Operatie Market Garden, aankomst Duitse troepen in Schijndel, welke posities innemen bij de Rooiseweg** Het Ewaldbataljon werd naar St. Oedenrode gestuurd om de gelande Amerikaanse troepen te counteren. Het bataljon trok door Schijndel, stak het spoor over bij de Rooiseweg, kwam voorbij het onderzoeksgebied en stuitte kort daarna op het Amerikaanse 502e regiment. Waarschijnlijk, afgaande op Paagman, was dit in de buurt van de Damianenstichting, halverwege de richting naar St. Oedenrode. Het bataljon van Ewald liep vast en trok zich terug om zich in te graven ten zuiden van het spoor. Afgaande op de luchtfoto's van 19 september 1944, en de mangaten die daarop zichtbaar zijn, is het zeer aannemelijk dat het onderzoeksgebied onderdeel was van de verdedigende posities van het Ewaldbataljon. **Conclusie: Waarschijnlijk relevant.**

[55] C.A.M. van den Oetelaar, *Schijndel in de frontlijn* (Schijndel 1946), 5.
[56] Peters & Van Dijk, *Granaatweken*, 43.
[57] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 6.
[58] R.J. Kershaw, *It never snows in September. The German view of MARKET-GARDEN and The Battle of Arnhem September 1944* (Surrey 2004) 116.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	for dawn before attacking the Americans. However, an hour later, for some reason he changed his mind and instructed Ewald to continue the attack on St. Oedenrode regardless and leave a screen behind in Schijndel.[59] **Paagman** De Duitse eenheid die aanviel was van Hauptmann Duchstein. Vanaf kasteel Heeswijk viel hij in de richting van de spoorbrug over de Zuid-Willemsvaart aan terwijl Ewald vanaf de Heeswijkse brug naar Schijndel reed om posities in te nemen op de Rooiseweg. Ewald zou daar nog weken blijven zitten zoals later bleek.[60] […] Verder dan halverwege de Rooiseweg ter hoogte van het Damianenklooster zijn ze niet gekomen en ze groeven zich in tussen de spoorlijn bij Station Schijndel en de Schijndelse Heide.[61] **Indicatie – Neerkomen vliegtuig(en)** **Paagman** Henk Hermes […] zag even later een brandende C47-Skytrain neerstorten in de Molenheide bij boer Speeks. Het wrak was later voor Ad en vrienden een speeltuin.[62] Ad van de Oetelaar […] zag een glider crashen in de richting van Sint-Michielsgestel. Een van de vleugels was losgeraakt en wapperde naar beneden.[63]				
18 september 1944	**Indicatie – Oorlogssituatie rondom Schijndel** **Didden & Swarts** Rechts maakte het 1034ste Regiment contact met de troepen bij Best en links deed het 1036ste hetzelfde met het Fallschirm-bataljon Ewald dat uit 's-Hertogenbosch op weg was gegaan naar St. Oedenrode. Pogingen van dit bataljon in de nacht van de 17e op 18e september om de Amerikaanse linies van het 501e Regiment bij St. Oedenrode te infiltreren waren mislukt en de Fallschirmjäger hadden zich halverwege de weg naar Schijndel ingegraven. […] De 18e had Ewald versterking gekregen in de vorm van kanonnen van de 113e Flakbrigade – ook uit 's-Hertogenbosch – en hij had opnieuw geprobeerd een gat te slaan in de Amerikaanse linies. Ook deze	**Indicatie – Gevechten bij de Rooiseweg** **BHIC (Documentatie Schijndel)** Op de grens Rooy Schijndel, 2 K.M. voorbij de Dam.st. (Damianenweg, red.) werd die morgen nog druk geschoten. De A. hadden echter granaten, die bij de D.S. ook afgeschoten werden en die hard knalden.[74]	Ja	1. Datum: 19-9-1944 Sortie: 106G-3002 Luchtfoto's: 3318, 4315 Archief: Kadaster	**Indicatie – Oorlogssituatie rondom Schijndel en gevechten bij de Rooiseweg** Bij Schijndel vindt in de nacht van 17 op 18 september een opbouw van Duitse troepen plaats. Voor het onderzoeksgebied is relevant dat het Ewaldbataljon wordt versterkt door de 113e Flakbrigade en ook contact maakt met het 1036e Regiment. De Rooise Heide en Rooiseweg worden ontruimd, net als andere plekken rondom het spoor, wat hoogstwaarschijnlijk ook geldt voor de bewoners van de Heikant G25 (nu Rooiseweg 8), dat in het onderzoeksgebied ligt. Er wordt melding gemaakt dat er die ochtend druk geschoten wordt voorbij de Damianenweg, met over en weer granaten, welke daarmee vermoedelijk in de richting van het onderzoeksgebied zijn gegaan. In de loop van de dag kwam daar het incident bij van zeven Amerikaanse jeeps bij: door een verkeerde afslag te nemen, reden zij direct in op de linies van Ewald af en kwamen in een zware hinderlaag van geweer- en mortiervuur terecht. Paagman stelt dat dit na "ongeveer drie kilometer" was bezien vanaf St. Oedenrode, wat de jeeps in de buurt van het onderzoeksgebied zou plaatsen. Op basis

[59] Didden & Swarts, *Autumn*, 211.
[60] Paagman, *De bevrijders*, 53.
[61] Ibidem, 56-57.
[62] Ibidem, 42.
[63] Ibidem, 43.
[74] BHIC, 1589, inv. nr. 1004 Schijndel 40-44 deel 1, samengesteld door G.P.M. Kuis, voorzitter Oranjecomité Schijndel.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	poging werd in bloed gesmoord en Ewald besloot terug te trekken tot achter de spoorlijn Schijndel – Veghel.[64] **Kershaw** Major Hans Jungwirth, previously attached to Student's 1st Fallschirmjäger Army Headquarters, was sent to Hertogenbosch to co-ordinate attacks against the corridor between Oedenrode and Veghel. Four Fallschirmjäger 'march' battalions and the Grenadier Regiment 1036 were ordered to block the highway. Jungwirth operated as a type of 'supremo' […]. Pastor Willi Schiffer was serving in one of the battalions ordered on 18 September to cut 'Hell's Highway'. Coming down the railway line from Schijndel towards the station at Eerde […] Schiffer recalled how inexperience cost lives. […] Although relatively small-scale, these actions were bitterly fought. Willi Schiffer, at the point of victory in Veghel, discovered the futility of fighting with no clear direction: "[…] we received orders to withdraw. […] The battalion headquarters and headquarters company which had remained in Schijndel had been attacked by armoured cars, operating singly, from the direction of St. Oedenrode, and they were afraid that an attack would now follow into our flank."[65] **Van den Oetelaar** In het grauwe morgenlicht van Maandag 18 Sept. komen aan beide zijden van de weg onder de boomen en langs de huizen de Duitschers aangeslopen. Zij gaan langs den spoordijk in de richting van Eerde en reeds om ca. 6 uur knallen ze er lustig op los. Rondom het station stellen ze steeds meer geschut op […]. Om ca. 8 uur komen 2 Amerikaansche wagentjes in snelle vaart aanrijden. Al schietende rijden ze tusschen honderden Germanen door, verjagen bij smid v. Thiel de bedieningsmanschappen van het opgestelde geschut, totdat hun Amerikaansch avontuur op den Boschweg eindigt. Een wagentje rijdt zich te pletter tegen een dwars over den weg geparkeerde Duitsche auto en het ander wordt buit gemaakt en later door de Duitschers als hun vervoersmiddel gebruikt. Het station is intusschen als lazaret ingericht, de Roode-Kruis-wagens rijden af en aan en ook het gestadige vervoer der vele gewonden door de Hoofdstrijd wijst op de felheid van den strijd. […] In den avond verlaten velen in en om het Spoor hun huizen en vinden een				van de luchtfoto's van 19 september is het, zoals besproken, zeer waarschijnlijk dat een deel van het Ewaldbataljon zich in het onderzoeksgebied en de bufferzone had ingegraven, dus vanuit daar op de Amerikanen hebben gevuurd. Verder is het ook goed mogelijk, gebaseerd op de zichtbare wielsporen en verschroeide plekken, dat de 113e Flakbrigade in de bufferzone, ten westen van het onderzoeksgebied, aan de andere zijde van de Rooiseweg, heeft gestaan en gevuurd. Het is ook aannemelijk dat de daaropvolgende Amerikaanse reddingsoperatie heeft gevuurd op de betreffende Duitse posities, maar daar zijn verder weinig. **Conclusie: Waarschijnlijk relevant.**

[64] J. Didden en M. Swarts, *Brabant Bevrijd* (Hulst 1993), 46.
[65] Kershaw, *It never snows,* 142-144.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	toevlucht in de kom, waar men hun angst eigenlijk niet begrijpt. Ondertusschen gaat de strijd aan de lijn voort.[66] **Paagman** Al op 18 september is de molen van de Pegstukken naast het huis van Riet van de Leest getroffen door Amerikaanse granaten omdat de molen door de Duitsers werd gebruikt als uitkijkpunt. Vanaf de molen had je een goed zicht op het landingsgebied van de Schijndelse Heide, de Rooiseweg en richting Eerde. […] in de ochtend van 18 september kwamen de Duitsers met een bevel om onmiddellijk […] de Stationsstraat te verlaten, 'want hier was het front!'[67] **Peters & Van Dijk** Van de richting Den Bosch ziet men veel Duitsers binnensluipen. Zij gaan via de spoordijk richting Eerde, van waaruit spoedig geschoten wordt. In de buurt van het station van Schijndel stellen de Duitsers veel geschut op. Het afvuren hiervan brengt grote schrik onder de buurtbewoners. Het station wordt ingericht als lazaret. […] De bewoners rond het station vluchten en naar het centrum en worden liefderijk opgenomen bij familie of kennissen. […] Mevrouw A. Jansen-van Haaren vertelt in haar dagboek op 18 september: "Wij moeten vanwege de ligging van ons huis vlak bij het spoor, dus in de frontlinie, als eersten van Schijndel evacueren. De Duitsers zijn nog maar net Schijndel binnen of zij komen het ons al aanzeggen. […] Als mijn man de volgende dag naar huis terugkeert om nog wat spullen op te halen, blijkt dat 15 Duitsers in de kelder hebben geslapen. […] Tanks hebben door de tuin gereden naar achter het huis om vandaar op Eerde te kunnen schieten."[68] **Indicatie – Vuurgevecht op de Rooiseweg** **Paagman** 'THE INCIDENT OF THE SEVEN JEEPS' […] Terwijl het 501 PIR alles veilig stelde rond de bruggen van Veghel, deed het 502 PIR dat met de bruggen over de Dommel in Sint-Oedenrode voor een efficiënte verdediging van de corridor. In afwachting van de Britse XXX Corps met tanks en materieel, moest er contact worden gezocht om de verdediging goed te organiseren. Vanuit Sint-Oedenrode werden door generaal Taylor zeven jeeps op pad gestuurd naar Veghel. Het waren twee jeeps van de Reconnaissance Platoon en vijf jeeps van				

[66] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 6.
[67] Paagman, *De bevrijders*, 56.
[68] Peters & Van Dijk, *Granaatweken*, 49.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	generaal Taylor zelf. Onder commando van kolonel Cartwright werden de jeeps naar het 501 PIR gestuurd omdat ze geen rijdend materiaal hadden gekregen bij de dropping de vorige dag. Een gids van het 501 PIR, die na de landing al op pad was gestuurd om contact te zoeken met 502 het PIR, zou de jeeps naar Veghel rijden. In plaats van de weg te nemen langs de Koevering, reden de jeeps in hoge snelheid over de Rooiseweg richting Schijndel, die bezet werd door Duitse troepen. Ondanks de waarschuwingen van compagnie C van het 502 PIR die langs de weg lag bij Sint-Oedenrode, reden de jeeps toch door, recht op de Duitsers af. Na ongeveer drie kilometer werden ze ontvangen door hevig mortiervuur en geweervuur van de Duitsers die langs de Rooiseweg lagen. Het was verdedigend vuur van het ingegraven Fallschirmsjägerbataljon van Ewald. Een jeep werd in brand geschoten. Een andere jeep wist te keren en scheurde terug naar Sint-Oedenrode om hulp te halen. De andere jeeps bleven op de weg staan en de inzittenden, waaronder de gewonden, kropen onder moordend vuur naar de sloten aan weerszijden van de weg. Inmiddels werd er in Sint-Oedenrode een reddingsactie opgezet met twee pelotons onder leiding van luitenant Mewborn. Enkele van zijn soldaten wisten uiteindelijk na enige tijd de jeeps te bereiken. Mede door dekkend vuur van luitenant Wall, lukte ze het nog twee jeeps en enkele gewonden weg te halen.[69] **Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 4126 P-47D met nummer 44.19719 van het 61st Fighter Squadron van de 56th Fighter Group om 17.26 uur bij Schijndel.[70] **Eversteijn** P-47D-25 Thunderbolt met nummer 44.19714 HV- van het 61st Fighter Squadron van de 56th Fighter Group bij Schijndel.[71] **Studiegroep Luchtoorlog** T4121; 44-09-18; 1535; Schijndel; C-47A; 43-15641; 316TCG/45Sq.; 1st Lt J.S. Melvin.[72]				

[69] Ibidem, 57.
[70] Eversteijn, *Bombardementen*, 2281; Studiegroep, *Luchtverlies*, 110.
[71] Eversteijn, *Bombardementen*, 2282.
[72] Studiegroep, *Luchtverlies*, 110.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	[…] sneuvelde in Schijndel, nadat de C-47, 43-15641 […] werd neergeschoten door Flak tijdens operatie Market Garden (Crash T4121).[73]				
Luchtfotoanalyse	**Datum:**	**Sortienummer:**	**Fotonummer(s):**		**Beschrijving luchtfoto:**
	19-9-1944	106G-3002	3316, 3318, 4315		De luchtfoto's zijn van redelijk tot goede kwaliteit, waarbij 3318 en 4315 het gehele onderzoeksgebied en de bufferzone afdekken. Er zijn meerdere oorlogsverstoringen zichtbaar na de eerste dagen van Operatie Market Garden. 3316 dekt enkel een paar procent van de noordwestelijke bufferzone af en is daardoor niet heel bruikbaar. Uit deze foto's komt, zoals al besproken in de voorafgaande indicatiebesprekingen, een belangrijk visueel bewijs voort: het Duitse Ewaldbataljon had zich mede in het onderzoeksgebied ingegraven. De mangaten zijn goed zichtbaar en ook zijn er waarschijnlijke sporen van flatgeschutgebruik in de bufferzone te observeren, namelijk wielsporen en schroeiplekken. De luchtfoto's zijn daarmee belangrijk ondersteunend bewijs voor de literatuur- en archiefbronnen.
19 september 1944	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Rooiseweg** **Van den Oetelaar** De ontruiming der Rooische heide en -dijk neemt groote vormen aan. […] Den geheelen dag klinkt het geratel der vuurwapenen en steeds meer jongelui gaan naar Veghel om bevrijdingsfeesten mee te maken.[75] **Peters & Van Dijk** Pastoor van Dijk zegt het zo: "Na zondag hebben de Duitsers de bezetting versterkt en zij rijden met kanonnen op en neer. In het Wijbosch, bij de spoorlijn en bij de Rooiseweg wordt gevochten." […] Van Bokhoven meldt deels dezelfde zaken […]: "De gevechten nemen in hevigheid toe […]. De Rooise Heide en Rooiseweg worden massaal ontruimd.[76] **Paagman** Na het 'Incident of the Seven Jeeps' kwam de Rooiseweg opnieuw in beeld […]. Het Duitse gevaar rond de Rooiseweg moest ook aangepakt worden en dat zou het 502 PIR in Sint-Oedenrode voor haar rekening nemen. […] Luitenant Carson van de C compagnie van het 502 PIR werd op pad gestuurd over de Rooiseweg om de verdedigingslinie zo ver mogelijk op te schuiven. Halverwege de weg tussen Sint-Oedenrode en Schijndel kwamen ze onder Duits	-	Ja	1. Datum: 19-9-1944 Sortie: 106G-3002 Luchtfoto's: 3318, 4315 Archief: Kadaster	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Rooiseweg** Verschillende bronnen vermelden het verder ontruimen van de omgeving rondom het onderzoeksgebied en de gevechten die plaatsvinden op de Rooiseweg. Paagman beschrijft hoe het 502e Regiment de linie deze dag weet op te schuiven, tot voorbij de Damianenweg, en daarbij wederom gevechten levert met het Ewaldbataljon. Hoewel het onderzoeksgebied ditmaal wat verder verwijderd lijkt te zijn van de gevechten, in vergelijking met het jeep-incident van een dag eerder, valt niet uit te sluiten dat er vanaf dit punt door Duitse troepen is gevuurd met bijvoorbeeld mortierstellingen, waarvan duidelijk is dat ze in het gebied waren. **Conclusie: Mogelijk relevant.** **Indicatie – Neerkomen Waco-gliders** Paagman beschrijft het neerkomen van verschillende Waco-gliders in de omgeving, maar bij geen ervan lijkt het onderzoeksgebied relevant. **Conclusie: Niet relevant**

[73] Studiegroep, 'Bulletin 309', 27.
[75] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 6.
[76] Beters & Van Dijk, *Granaatweken*, 53.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	vuur te liggen, wellicht dezelfde blokkade als waar de 7 jeeps werden aangevallen. Gelukkig voor C Compagnie had zich een Shermantank bij de aanval aangesloten. Het was de tank van sergeant Jams McCrory van de Irish Guards. James 'Paddy' McCrory's eenheid, de 2nd Battalion Irish Guards, gebruikte Sherman Mark V's bewapend met een 75 mm kanon en Sherman Firefly VC's, bewapend met het sterkere 17-ponder kanon. Hij was met zijn tank blijven hangen in Sint-Oedenrode wegens technische problemen. […] Langzaam kroop de tank over de weg en besproeide de bermen en sloten met zijn mitrailleur. Met zijn kanon in de koepel schoot de tank een 20 mm kanon en een onbemand 88 mm kanon van de Duitsers aan flarden toen de C-compagnie onder vuur kwam te liggen. Voorbij de Damianenweg schoot de Shermantank ook een Duitse munitietruck in brand. Na het veiligstellen van de weg consolideerde de C-compagnie de linie, een enkele kilometer vanaf Sint-Oedenrode. […] Ewald en de andere commandant van de aanvallende Fallschirmjägerbataljons, Duchstein, zou zich hierna nog verder ingraven in de richting van Schijndel.[77] **Indicatie – Neerkomen Waco-gliders** **Paagman** In de middag van dinsdag 19 september stortten er rond Schijndel 15 Waco-gliders neer; bij 's-Hertogenbosch, Berlicum, Boxtel, Gemonde en Olland. […] Voor de bemanningen van twee Waco-gliders zou Schijndel belangrijk worden. […] crashten met hun Waco-glider rond 16.05 uur neer op de Beek tussen Gemonde en Schijndel in een weiland voor de boerderij van Van de Koevering.[78]				
20 september 1944	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Schijndel** **Van den Oetelaar** Op de Markt stellen de Duitschers 'n stuk geschut op, schieten een paar maal en de ravage aan kapotte ruiten en neergestorte plafonds is zoodanig, dat velen deze eerste bewijzen van den oorlog in onze dorpskom gaan zien. In den voormiddag was het verdacht rustig. […] Het Spoor was nu niemandsland […].[79]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Schijndel** Van den Oetelaar beschrijft hoe de Duitsers geschut opstelden in de Schijndelse kom en dat het rondom het spoor het een "Niemandsland" was. Met dat laatste bedoelt hij wellicht dat er geen bewoners meer waren, want er was zeker sprake van een strook aan Duitse stellingen. **Conclusie: Niet relevant.**
21 september 1944	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Schijndel** **Didden & Swarts**	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Schijndel**	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Schijndel**

[77] Paagman, *De bevrijders*, pp. 59-60.
[78] Ibidem, 63.
[79] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 7.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	In navolging van zijn collega in Veghel een dag eerder, ging op 21 september kolonel Michaelis van het 502e Regiment in St. Oedenrode ook over tot de 'Indianentactiek' van generaal Taylor. Die dag wilde Michaelis besteden aan het zuiveren van de directe omgeving om de druk op de ketel wat weg te nemen. […] Het 1e bataljon […] had zich aardig in de nesten gewerkt. Nu had het bataljon ook wel een zeer zware opdracht gekregen. Het moest in drie richtingen tegelijk oprukken: naar Olland, Schijndel en Koevering. Alleen die laatste aanval – via de Corridor – leverde geen problemen op. Door een combinatie van factoren, waarvan een communicatiestoornis tussen Britten en Amerikanen niet de onbelangrijkste was, kwamen beiden aanvallen na ongeveer een kilometer vast te zitten. […] De twee groepen keerden 's avonds onverrichterzake weer terug in St. Oedenrode.[80]	**National Archives and Records Administration USA (101st Airborne Division)** D-4: The 1st battalion of the 501st crossed the WILLEMS VAART CANAL in the early morning at HEESWIJK and conducted extensive patrolling during the day. At 1845 an attack was made on SCHIJNDEL and the northwest section of the town was seized at approximately 2215.[81]			Op deze dag lijken er zich geen gevechtshandelingen in de buurt van het onderzoeksgebied te hebben afgespeeld. **Conclusie: Niet relevant.**
22 september 1944	**Indicatie – Amerikaanse aanval op Schijndel** **Didden & Swarts** Kolonel Johnson […] had die ochtend van het plaatselijk verzet en zijn eigen (3e) bataljon in Eerde bericht ontvangen dat zich in en rond Schijndel een aanzienlijke Duitse strijdmacht aan het verzamelen was. […] Hij ontvouwde zijn plan: Kinnards (1e) bataljon moest via Heeswijk naar Schijndel oprukken, terwijl Ewells (3e) onderdeel vanuit Eerde hetzelfde zou doen om zo de Duitsers tussen Schijndel en Veghel in de tang te nemen. De divisiecommandant, generaal Taylor, besloot nog een stap verder te gaan. In plaats van twee bataljons, zette hij twee regimenten in. Het 502e zou op 22 september in de loop van de ochtend vanuit St. Oedenrode de aanval openen in de richting van Schijndel. Het 501e zou via de door Johnson uitgestippelde routes op dat moment al in Schijndel zijn. Britse tanks zouden voor de nodige ruggengraat zorgen […] het B-eskadron van het 44e Royal Tanks. De aanval van het 501e moest bij het aanbreken van de dag beginnen. Om onbekende redenen besloot Johnson de aanval 's nachts te beginnen […][82] Hierna ontmoette het 1e bataljon nauwelijks meer tegenstand. Kort na middernacht ontwaarden de Amerikanen de eerste huizen van Schijndel […]. Na wat schermutselingen werden circa dertig Duitsers	**Indicatie – Amerikaanse aanval op Schijndel** **BHIC (Documentatie Schijndel)** Op 22 sept. '44 wordt Schijndel door de parachutisten bevrijd tot aan postkantoor en zuivelfabriek. Een verkenningspatrouille komt tot op de Boschweg. De Duitsers leveren taaie tegenstand op Putsteeg en Schoot en daar gaan 6 boerderijen in vlammen op. Om 7 uur 's avonds moeten de Amerikanen terugtrekken.[94] **National Archives and Records Administration USA (101st Airborne Division** D5: […] In the meantime the 1st Battalion of the 501 attacked at dawn and had occupied all of SCHIJNDEL by 0915. Some 400 prisoners were taken in this operation. About 1200 orders were received for the 1st Battalion to proceed to WEIBOSCH, seize the town, and provide northern flank protection for VEGHEL. The movement was completed by 1700, and the battalion took up a strong defensive position in and around the town. The 3rd Battalion, which had advanced toward SCHIJNDEL in the morning and joined forces with the 1st BATTALION in seizing SCHIJNDEL, was ordered to EERDE, where it took up a defensive position guarding VEGHEL from the West.[95] **Indicatie – Gevechten rond Damianus-stichting, Rooiseweg**	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Amerikaanse aanval op Schijndel** In de nacht van 21 op 22 september vielen de Amerikanen Schijndel binnen. Het 1e bataljon van het 501e kwam via De Steeg het centrum in en het 3e bataljon, met meer moeite, kwam vanaf Eerde, via de noordelijke flank van het spoor, naar het centrum. In de loop van de ochtend trokken ook Shermantanks, eveneens vanuit het oosten, over de spoordijk naar het zuiden en centrum van Schijndel. Vanuit daar werd het besluit genomen dat het 3e bataljon, ondersteund door een Sherman, zich naar het zuiden zou begeven om halverwege de Rooiseweg/Schijndelseweg te linken met het 502e dat zich sinds 6u in noordelijke richting vocht vanaf St. Oedenrode. Het derde bataljon van het 501e, zo beschrijft Paaman, gebruikte hierbij de tactiek om aan de oostelijke zijde van de Rooiseweg met dekkingsvuur sloot voor sloot, weiland voor weiland, door te stoten. Hierbij zijn ze dan ook vrijwel zeker door het onderzoeksgebied gekomen of op zijn minst door de bufferzone. Ook beschrijft Paagman Amerikaanse artillerie die werd afgeschoten op een Duitse divisie rondom het station van Schijndel. Daar de bufferzone op 150 meter van het station ligt en het onderzoeksgebied een kleine 300 meter, is het niet uit te sluiten dat deze ook betrokken waren bij de beschietingen, zeker in het achterhoofd houdende dat de oostzijde van de Rooiseweg vrijgemaakt diende te worden voor de opmars van het derde bataljon. Al deze manoeuvres en beschietingen ten spijt, uiteindelijk werden de Amerikaanse plannen aangepast door een grote Duitse tegenaanval op Veghel diezelfde dag. Het 501e boog af naar Eerde, het 502e ging terug naar St. Oedenrode. **Conclusie: Waarschijnlijk relevant.**

[80] Didden & Swarts, *Brabant Bevrijd*, 72.
[81] Oorspronkelijke archief The National Archives and Record Administration USA, maar hierop volgende verwijzing naar BHIC, waar de stukken ook liggen. BHIC, 7770 Collectie Veghel, 1801-1996, inv. nr. 238 Kopieën van archivalia uit de US National Archives Washington en de operatie Market Garden.
[82] Didden & Swarts, *Brabant Bevrijd*, 73.
[94] BHIC, 1589, inv. nr. 0478.
[95] BHIC, 7770, inv. nr. 238.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	gevangen genomen. Het was tien voor twee en het grootste deel van Schijndel was in Amerikaanse handen. Het 3e bataljon uit Eerde […] opdracht […] bij het bereiken van de spoorlijn Veghel-Schijndel meteen linksaf te slaan. […] Hierdoor kwam het bataljon heel dicht in de buurt van Hubers Grenadiere in Wijbosch. […] Omdat luitenant-kolonel Hopkinson, de commandant van het 44e Royal Tanks, zijn tanks niet in het donker wilde inzetten, had het B-eskadron de nacht in Eerde doorgebracht. Bij het eerste licht gingen de Shermans op weg. Via de spoordijk bereikten ze Schijndel […]. Ondanks deze nachtelijke Amerikaanse acties besloot generaal Poppe de aanval op de Veghelse brug door te zetten. Mocht die namelijk lukken, dan zouden de Amerikanen in Schijndel vanzelf in de val zitten. Het enige vervelende was dat een, aanvankelijk als ondersteuning bedoelde aanval via de Schijndelse Heide, nu moest worden omgezet in een aanval op Schijndel. De eerste Duitse poging het dorp vanuit het zuiden te heroveren begon om kwart over zeven. Een deel van de aanvallers drong tot in het dorp door, maar was rond half tien alweer verdreven.[83] In en rond Schijndel waren de twee bataljons van het 501e gereed om op te rukken naar het zuiden. […] Het 1e en 2e bataljon van het 502e regiment waren precies op tijd […] ondanks fel schieten door de vijand bereikten de Paratroopers al om zeven uur het Damianencollege op de heide […] het A-eskadron (44RT) hadden hier zeker hun steentje aan bijgedragen. […] Omstreeks half één ‘s middags werd een punt bereikt halverwege de weg naar Schijndel. […] Om half drie kwam er een dringend bericht van het divisiehoofdkwartier: een Duitse strijdmacht viel Veghel aan, de tanks moesten onmiddellijk terugkeren.[84] Toen dan ook later op de middag de beide Amerikaanse bataljons uit Schijndel terugtrokken op Wijbosch (het 1e) en op Eerde (het 3e) zaten de Duitsers in de val. De *Kampfgruppe* werd uiteengeslagen en met slechts een gering aantal manschappen wist *Hauptmann* Mania zich ‘s nachts een weg terug te banen […] via Schijndel weer de Duitse linies te bereiken.[85] **Kershaw** Meanwhile, in the west a regimental combat team from the 59th Division, shored up with replacements after its initial disastrous commitment at Best, lay waiting in its forming-up points.	**BHIC (Documentatie Schijndel)** In de loop van de morgen naar de D.S. gegaan. Bij de poort stond een schildwacht. De Rode Kruisvlag hing uit een der ramen. […] Door de bomen zag ik echter dat de toren twee zware granaten gekregen had. […] We wilden naar de boerderij gaan om daar de mensen eens te spreken. Toen we bij Pennings stonden vloog er een granaat over ons heen vanuit richting Kienhhoef. Hij sloeg achter de Bresser in de tuin in. Wij dekken. Een tweede volgde die ik heel duidelijk op ons land zag inslaan, naast de wasscherij een veertig meter voorbij ons. […] Nog twee volgden ook dichtbij. Toen trokken we er gauw tussenuit op Rooy aan. […] In de avond kwamen er weer granaten op Rooy.[96]			

[83] Didden & Swarts, *Brabant Bevrijd*, 74-75.
[84] Ibidem, 75-76.
[85] J. Didden en M. Swarts, *Einddoel Maas. De strijd in zuidelijk Nederland tussen september en december 1944* (Weesp 1984), 80.
[96] BHIC, 1589, inv. nr. 1004.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Commanded by Major Huber […]. The axis of attack for the Kampfgruppe Huber was from Schijndel through the villages of Wijbosch and Eerde to Veghel.[86] […] Because the Americans had taken Schijndel the night before, Huber had had to alter his plan of attack. Diverting an infantry battalion to act as a screen against Schijndel, he had advanced with the remainder of force along back roads and tracks to Eerde […] the Kampfgruppe penetrated the village at about 1100. […] Colonel Johnson's two American battalions of the 501st Regiment at Schijndel had been moved southwards in an attempt to assist the defenders of Veghel. As they advanced they caught up with the rear echelons of the Kampfgruppe Huber.[87] **Van den Oetelaar** […] de nacht van 21 op 22 september bracht het grootste gedeelte van Schijndel in de schuilkelders door, want het daverde en knalde aan vele zijden, doch weinigen wisten waarom. […] vernam men, dat in dien nacht de geallieerden het centrum van Schijndel waren binnengetrokken en in enkele huizen reeds hun kwartieren hadden opgeslagen. […] Nadat de Amerikanen in den avond van den 21en Sept. reeds op de Steeg en in de Kluisstraat waren geweest […] en naar 't hoofdkwartier van de ondergrondsche beweging op de kousenfabriek waren gebracht […]. Het fabrieksterrein was vlug van vijanden gezuiverd en via de Hoofdstraat trokken […] op naar het Marktplein, waar een hevig gevecht ontbrandde tusschen de Amerikanen en 2 Duitschers, die zich tussen de kloostermuur en het huis van de Wed. Ant. V Liempd verschanst hadden […]. Na dit roemrijke einde van Schijndels Sebastopol, begonnen de gevechten op Schoot en Putsteeg. De enkele tanks waarover de geallieerden toen hier beschikten gingen via de Pompstraat naar het strijdtoneel. […] Tot één uur duurden hier de gevechten en hoewel verschillende boerderijen in vlammen opgingen, kon op den middag het bevrijden Schijndel niet ontevreden zijn, want de materiële schade was van dien aard, dat een zekere vreugde niet misplaatst was. Vele krijgsgevangenen waren en werden binnengebracht en al spoedig steeg hun aantal, in de tot krijgsgevangenkamp ingerichte kousenfabriek, tot ongeveer 300. […] Tot aan het Postkantoor was Schijndel vrij, de tanks kwamen ook niet verder dan daar en de mitrailleurpost bij het Postkantoor was oorzaak van het feit, dat drie wagens met Duitsche officieren daar hun einde vonden […]het lugubere gezicht op het Marktveld, het doode paard bij Joh. Van Roessel en de ravage voor het Postkantoor, […] verlieten de Amerikanen ons 'bevrijde' dorp […]. Om				

[86] Kershaw, *It never snows*, 250-251.
[87] Ibidem, 255.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	acht uur was Schijndel niemandsland, waar spoedig waar de eerste Duitschers hun entree maakten.[88] **Paagman** Op donderdag rond 19.00 uur in de avond (red. dit is 21 september) vertrok het 1st battalion van Kinnard vanuit Heeswijk richting Schijndel. Ze trokken de brug over bij Heeswijk maar na nog geen halve kilometer te hebben gemarcheerd werden ze beschoten door een 20 mm kanon […] ook met mitrailleurs. […] Niet lang na het spervuur van de Duitsers hoorden de parachutisten de Duitse vrachtwagen wegrijden met het 20 mm geschut. […] De vrachtwagen is vervolgens doorgereden naar de Kuilen, parkeerde bij de familie Krol en heeft vervolgens geschoten op de oprukkende soldaten van de 3rd battalion van Ewell. […] Het 1st battalion trok op langs weerszijden van de Heeswijkse Dijk […] deden er bijna vijf uur over tot ze bij de buitenrand van de bebouwde kom van Schijndel waren. Kinnard liet zijn bataljon in verspreide formatie oprukken over de Steeg en de Smaldonk […] liet zijn commandopost opzetten in het centrum in een winkel tegenover de ingang van de Sint-Servatiuskerk. De A-compagnie werd naar de zuidwestelijke hoek van Schijndel gestuurd om zich in te graven rond de twee molens en contact te zoeken met het 3rd battalion van Ewell […]. De B-compagnie moest de huizen checken op de route van de A-compagnie en de C-compagnie deed hetzelfde in het noordoosten richting de Kruisweg en Bunderstraat om te checken of er Duitsers aanwezig waren. […] Rond 01.50 uur was Schijndel geheel in handen van de Amerikanen. […] De Amerikaanse paratroopers hebben niet heel Schijndel bevrijd. Ze hadden zich alleen verschanst in het centrum en langs de Hoofdstraat tot aan het huidige plein 44. De C-Compagnie zat tot aan de Groeneweg en alles vanaf de Boschweg tot voorbij het Lidwina Gasthuis was nog in Duitse handen.[89] Achteraf kun je concluderen dat de Amerikanen in de achterhoede van de 59e Duitse divisie terecht zijn gekomen. […] Sterker nog, het 1st en 3rd battalion van Kinnard en Ewell hebben eigenlijk de 59e Duitse Divisie in twee groepen verdeeld. In Schijndel zelf en ten zuiden van Schijndel zat Kampfgruppe Huber […] in Wijbosch zat Hauptmann Mania.[90] […] Om 07.15 uur kreeg […] de commandant van de B compagnie door van zijn mannen dat ongeveer 200 Duitsers, ondersteund door twee Jagdpanthers, Schijndel over de				

[88] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 7-8.
[89] Paagman, *De bevrijders*, 66-70.
[90] Ibidem, 72.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Schootsestraat aanvielen. […] peloton viel de Duitsers op de Schootsestraat vanuit de Bunderstraat in de flank aan.[91] Rond 10.00 uur in de ochtend arriveert kolonel Johnson in Schijndel bij de commandopost van Kinnard om de verdediging van Schijndel verder te organiseren […]. Twee Shermantanks blijven bij de commandopost van Kinnard als reserve terwijl een Shermantank met de B-compagnie op pad wordt gestuurd om het gebied tussen Schijndel en station Schijndel te zuiveren van Duitsers. […] Het 3e bataljon van Ewell moet in zijn geheel langs de B compagnie optrekken richting Sint-Oedenrode om contact te zoeken met de 502 PIR om de Duitsers tussen Schijndel en Sint-Oedenrode te elimineren. Vooral rond station Schijndel zouden zich veel Duitsers ophouden. Ondertussen krijgt het 501 PIR en het 502 PIR artilleriesteun van het 377th Artillery Battalion dat opgesteld staat rond Sint-Oedenrode met gericht vuur op het gebied rond het station van Schijndel. Een artilleriewaarnemer van het 377th Artillery Battalion wist vanuit Schijndel in een unieke situatie nauwkeurig granaten te laten vallen op de Duitse 59e divisie rond het station. […] De latere aanval van het 3rd battalion richting Sint-Oedenrode ging gemakkelijk gezien de geringe Duitse tegenstand. Om 13.30 uur begint de opmars vanuit Schijndel van de 3rd battalion en onderdelen van de 1st battalion. Ze trekken op aan de oostelijke kant van de rechte Rooiseweg richting Sint-Oedenrode. De opmars was een bepaalde tactiek: terwijl de ene groep vuursteun gaf, rukte de andere groep op en zo wisselden de groepen elkaar af. Tot aan de Damianenweg ondervindt de opmars licht verzet vanuit Duitse schuttersputjes langs de weg. […] De ondersteunende Shermantanks konden vrij schieten over de weilanden en de weg. De aanval van het 502 PIR vanuit Sint-Oedenrode die onderweg het 3rd battalion van het 501 PIR zou ontmoeten ging al van start om 06.30 uur. Maar die opmars ging moeizamer dan die van het 3rd battalion van het 501 PIR. Er werden zware verliezen geleden en de begeleidende tanks moesten enkele Duitse 88 mm kanonnen uitschakelen langs de Rooiseweg. […] Om 14.30 uur krijgt kolonel Johnson via de telefoon bericht dat hij terug moet met het 1st en 3rd battalion om de cruciale bruggen bij Veghel te beschermen. […] Het 1st en 3rd battalion kregen van Johnson het bevel zich snel terug te trekken op Eerde om de corridor en de bruggen te beschermen. De 13 Shermantanks reden onmiddellijk terug richting Eerde en Veghel. […] De Amerikaanse terugtrekking was haastig				

[91] Ibidem, 74.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	opgezet […]. Ondanks de Duitse druk in de rug van het 1st battalion wist Kinnard rond 19.30 uur Eerde te bereiken.[92] **Groen** On the morning of Friday, September 22, at 0630 hours, the attack of the 502nd with the 1st and 2nd Battalion got off again from the south into the direction of Schijndel. The attack was assisted by tanks. The division commander, General Taylor, had assigned the British C Squadron, 44th Royal Tank Regiment, to assist the 502nd PIR. The English were equipped with US Sherman tanks. Although the combined United States-English attacking force met stiff resistance by forward elements of *Kampfgruppe Huber*, who were firing at their opponents with a combination of machine gun, artillery, 20mm, and 40mm fire, they managed to advance yard by yard. Progress was made to a point almost halfway up the road towards Schijndel, driving the enemy out of their positions south of the town running along the highway from St. Oedenrode towards Schijndel. […] When the attack toward Schijndel came to a halt, the men of 1st and 2nd Battalion including Fox Company dug in again. […] In the afternoon, at 1600 hours, the 502nd was ordered to pull back from its forward positions […].[93]				
23 september 1944	**Indicatie/Context – Oorlogssituatie bij Schijndel** **Didden & Swarts** Reinhard werd persoonlijk verantwoordelijk gesteld voor het alsnog veroveren en vernietigen van de Veghelse Brug […] zich realiseerde dat de groep van Chill misschien het karwei zou kunnen klaren. De Kampfgruppe vertrok diezelfde 23e september nog naar Schijndel waar de kwartiermakers 's middags al aankwamen.[97] Recce parties sent out by the *59. I.D.* had discovered that their opponents had pulled back from Schijndel, in fact *Fallschirm-Bataillon Jungwirth* and some unites of *GR 1035* were already back inside the village. As darkness fell the various units from *Kampfgruppe Chill* stelled down for the night or were still arriving. Chill himself initially set up his headquarters in Sint-Michielsgestel, five kilometres north of Schijndel. Later he would move to Schijndel itself.[98] **Kershaw**	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie/Context – Oorlogssituatie bij Schijndel** Uit de beschrijvingen van deze oorlogsdag komen geen gebeurtenissen naar voren die zouden kunnen duiden op betrokkenheid van het onderzoeksgebied bij gevechtshandelingen. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Eversteijn beschrijft het neerkomen van een Duits Junker-vliegtuig bij Schijndel. Veel blijft onduidelijk over deze crash, maar er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**

[92] Ibidem, 76-78.
[93] J. Groen, *From the frying pan to Mittersill. Fox Company, 502nd parachute infantry regiment 1942-1945* (Utrecht 2022), 144-145.
[97] Didden & Swarts, *Brabant Bevrijd*, 90-91.
[98] Didden & Swarts, *Autumn*, 253.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	On the western side of the corridor Lieutenant-Colonel von der Heydte's Fallschirmjäger Regiment 6 was to pick up the gauntlet now dropped by the virtually annihilated Kampfgruppe Huber. His exhausted soldiers had arrived too late to meet the attack deadline of the day before. […] Von der Heydte's knowledge of the situation was sketchy: American paratroopers had given up Schijndel and had established a blocking position either side of Eerde. Fallschirmjäger Regiment 6 was diected to attack the American positions south of the Veghel bridge again, this time advancing from Boxtel astride the Boxtel-Coch railway line.[99] […] extensive and detailed German reconnaissance conducted by the battalion Jungwirth which had already infiltrated Schijndel by 1350, and continued throughout the afternoon and evening of 23 September. Captain Scipa of 59 Division telephoned the results through the LXXXVIII Corps at 1915. The railway running east to Veghel was free of enemy. Eerde was occupied, but further east reconnaissance revealed only weak defences north of it, while the area northeast and east of Schijndel was clear. […] The nearest enemy positions south of Schijndel appeared to be two and a half kilometres north of St. Oedenrode.[100] **Van den Oetelaar** In den morgen van den 23en September werden de enkele kerkgangers opgeschrikt door 3 granaten die in en om de toren van de oude kerk insloegen. De Duitschers dachten waarschijnlijk, dat de Amerikanen de toren nog als observatiepost gebruikten […]. De verwoesting die deze eerste granaten in de dorpskom aanrichtten was echter groot en behalve de vernieling aan onze oude, klokkenlooze toren toonden nu verschillende huizen rondom de kerk wat oorlog met zich meebracht. Den geheelen langen dag trokken op 23 Sept. de Duitschers door de Hoofdstraat in de richting van het front. […] Jammer genoeg brachten ze ook een overvloed aan artillerie, luchtafweer en anti-tank geschut mee […]. Natuurlijk antwoordde het geallieerde geschut prompt en het geloop in en uit den schuilkelder werd dan ook een gedurige bezigheid.[101] **Peters & Van Dijk** Schijndel wordt vanuit Rooi beschoten. Veel daken zijn stuk.[102]				

[99] Kershaw, *It never snows*, 258.
[100] Ibidem, 280.
[101] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 9.
[102] Peters & Van Dijk, *Granaatweken*, 70.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Indicatie – Neerkomen vliegtuig **Eversteijn** Junker Ju 88 van het 2./Auf. KL. Gr 1 bij Schijndel.[103]				
24 september 1944	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Schijndel** **Didden & Swarts** De aanval van de Kampfgruppe Chill zou om acht uur 's ochtends beginnen. Het plan voorzag in een aanval over een redelijk breed front. Links, oostelijk, moest het bataljon Finzel (I/Fallschirm-regiment 2) via Wijbosch oprukken naar de Zuid-Willemsvaart en die in zuidelijke richting volgen. In het midden zou het regiment van Von der Heydte de eerdere route van Huber volgen en via Eerde en de Corridor de brug bereiken. Rechts, op de Schijndelse heide, moest het parachutisten-bataljon van Junwirth voor de nodige flankdekking zorgen. […] Het bataljon Finzel trok zonder veel oponthoud door Wijbosch, dat de vorige dag door de Amerikanen was ontruimd. Von Der Heydte daarentegen, kwam vrij snel in de problemen. In en rond Eerde had zich het 501e Regiment […] ingegraven. […] het A-eskadron 44RT naar Eerde. Om vijf over tien rolde de eerste, van in totaal negen, Shermans het dorp binnen. Het vijandelijk artillerievuur werd steeds heftiger. Midden in Eerde ontplofte een vrachtauto vol munitie. Kinnard […] besefte dat het zwaartepunt van de Duitse aanval bij de Eerdse Bergen lag […]. De Eerdse Bergen werden het toneel van een verbitterde en bloedige strijd. […] het lukte tegen het einde van de middag Von der Heydtes regiment uit de Eerdse Bergen te verdrijven tot aan de spoorlijn.[104] Omdat de Duitse hoofdmacht bij Eerde volkomen was vastgelopen, verschoof het zwaartepunt van de aanval […]. Generaal Reinhard (LXXXVIIIe Korps) wijzigde de oorspronkelijke opdracht: in plaats van Von der Heydte moest nu majoor Jungwirth proberen, via de weg St. Oedenrode – Veghel, alsnog door te stoten naar de brug. […] Tegen vier uur naderde de Duitse strijdmacht langzaam de buurtschap Koevering, ongeveer halverwege St. Oedenrode en de brug […] staken de eerste Fallschirmjäger om vijf uur de weg over. De Corridor was opnieuw afgesneden. […] De Duitse overval op de Corridor op 24 september betekende de doodsteek voor operatie Market Garden.[105] **Kershaw**	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Oorlogssituatie bij Schijndel** Literatuur beschrijft grote gevechten rond Eerde, als onderdeel van aanvallen op de *Corridor*. Er zijn geen indicaties dat het onderzoeksgebied op deze dag betrokken was bij de gevechtshandelingen. **Conclusie: Niet relevant.**

[103] Eversteijn, *Bombardementen*, 2301.
[104] Didden & Swarts, *Brabant Bevrijd*, 91-92.
[105] Ibidem, 92-94.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	General Reinhard tied up the final details with General Chill who had established his command post in Schijndel at 0800 on the 24th. The objective was set: the Kampfgruppe was to capture the rail and road bridges at Veghel. 'H' hour was to be in 60 minutes' time. Final orders were given to the artillery after a confirmatory look at the ground from the Weibosch Church Tower. […] Shortly before 1000, Fallschirmjäger Regiment 6 stuck the American position in Eerde […].[106] While the Americans were locked into von der Heyte's Regiment in the sand dunes outside Eerde, and the Jagdpanther of 559 Battalion continued to prowl near the highway, the Battalion Jungwirth was on the move. Major Hans Jungwirth, a seasoned campaigner, had already taken part in the earlier Fallschirmjäger attacks from 's Hertogenbosch against Veghel and Dinther on 18 September. He was now to reap the benefit of his extensive patrolling. Advancing down the secondary south-easterly road from Schijndel, his force avoided any contacts with Americans. As dusk approached, his men neared the small hamlet of Koevering astride Hell's Highway […].[107] **Van den Oetelaar** Het granaatvuur hield […] Maandag aan en hoewel het meerendeel der explosies van het afvuren der Duitsche granaten afkomstig was, waren deze geluiden zoo angstig en doordringen dat zij ieder normaal leven practisch onmogelijk maakten. […] De daaropvolgende nacht was vol van vuur en explosies.[108]				
25 september 1944	**Indicatie – Beschietingen bij Rooiseweg** **Didden & Swarts** De Duitsers kwamen die 25e september als eersten in actie. In de stromende regen staken rond zeven uur 's ochtends tweehonderd infanteristen, ondersteund door vijf Sturmgeschütze, de spoorlijn bij Schijndel over. De flankaanval van de 59e Divisie op St. Oedenrode was begonnen. Net als drie dagen eerder bereikten de aanvallers het Damianencollege op de Schijndelse Heide en net als toen bleef de aanval daar liggen. Een tweede flankaanval, door de troepen	**Indicatie – Situatie rond Damianus-stichting en Rooiseweg** **BHIC (Documentatie Schijndel)** D.S. was gisteren weer D. En er is tussen Rooy en Schijndel geen boerderij meer bewoond en de meeste zijn voorlopig onbewoonbaar.[111] **Indicatie – Beschieting rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (90th Field Regiment)**	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Beschietingen en gevechtshandelingen bij Rooiseweg** Verschillende bronnen beschrijven de gevechten tussen Amerikaanse en Duitse troepen op de Rooiseweg/Schijndelseweg, tussen het spoor en de Damianus-stichting. Daarbij wordt ook terloops gemeld dat de meeste van de boerderijen voorlopig onbewoonbaar zijn, wat ook zou kunnen duiden op de boerderij op het onderzoeksgebied. (Zeker met het oog op de latere luchtfoto van 15 maart 1945, waarbij duidelijk te zien is dat de gehele woning is verwoest, evenals de naoorlogse schaderapporten en de vergunning voor de bouw van een noodboerderij op het adres). De grondgevechten leken zich die dag meer af te spelen rond de Damianenweg, maar in twee Britse *war diaries* wordt melding gemaakt van artilleriebeschietingen op het coördinaat 418368 door de *342nd battery* van het *86th Field Regiment*, dat (net) binnen de bufferzone valt aan de noordoostelijke kant van het onderzoeksgebied.

[106] Kershaw, *It never snows*, 280.
[107] Ibidem, 283.
[108] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 9.
[111] BHIC, 1589, inv. nr. 1004

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	van Chill, op Eerde liep ook al snel vast in het moordend vuur van het 501e Regiment daar.[109] **Peters & Van Dijk** De zusters doen er uitgebreid verslag van: “Om 11.00 uur vallen verschillende kanonschoten. De Amerikanen zijn vanuit Rooi bij het Damianenklooster beland en schieten van daaruit op Schijndel en Wijbosch. […] Tussen 14.00 en 16.00 uur ondergaan Schijndel en Wijbosch een hevig kanonnenvuur. Engelsen bombarderen de Rooise Hei.”[…] Pastoor Van Dijk […]: “Schijndel is gevechtsterrein: op de Wijbosscheweg en aan het spoor vallen de eerste inslagen van de Engelse artillerie.”[110]	25/9/44; 342; 1055; M Tgt 418368 FBO Sc 2. 88 mm GNF Record as M 53 Shot; Bties.[112] (red. verwijst naar 342nd battery van 86th Field Regiment.) **The National Archives (86th Field Regiment)** Veghel; 25 Sept.; A.M.; […] 342 Bty was in action. They engaged light gun positions they had […] left. Shelling s.ps. and infantry.[113]			**Conclusie: Waarschijnlijk relevant.**
26 september 1944	**Indicatie – Geallieerde opmars Schijndelse Heide** **Didden & Swarts** Voor majoor Huberts moet het bijzonder frustrerend zijn geweest dat hij nu voor de tweede keer in drie dagen ingeklemd zat tussen een geweldige geallieerde overmacht. […] Laat in de avond gaf generaal Reinhard (LXXXVIIIe Korps) Huber dan ook opdracht “zich een weg terug te vechten” en Logtenburg op te geven. In de nacht van 25 op 26 september volgde de bevolen terugtocht waarbij de Duitsers erin slaagden al hun zware materieel mee terug te nemen. […] De infanterie […] voegde zich in de loop van de nacht bij de eigen troepen op de Schijndelse Heide of bij Eerde.[114] Om te voorkomen dat de vijand een derde poging zou ondernemen om de Veghelse brug te veroveren en vernietigen, kreeg de 131e Infanterie-brigade (7e Armoured-divisie) opdracht de Schijndelse Heide definitief te bezetten. […] De aanval van vijf bataljons begon op 26 september om half zeven ‘s ochtends. De Britten ontmoetten weinig weerstand. Aan Duitse kant was de verwarring zo groot dat de aanval pas driehonderd meter vóór de spoorlijn tot staan werd gebracht. (Veel verder zouden de Britten trouwens de komende maand niet oprukken.) […] Vanaf die dag stelden de Duitsers zich ermee tevreden de Corridor af en toe te beschieten met artillerie.	**Indicatie – Situatie rond Damianus-stichting/Rooiseweg** **BHIC (Documentatie Schijndel)** ‘s Middags gingen we met zijn tweeën naar de D.S. De Eng. Infanterie was daar aan ‘t zuiveren geweest. Ze bleken echter nog niet verder zijn als de grens Rooy-Schijndel en er werd druk geschoten. […] Er begonnen weer granaten te komen, en het werd echt gevaarlijk. Ook de En. vliegtuigen boven ons werden druk beschoten. We gingen het huis uit, maar durfden niet naar de D.S. te gaan. We zagen toch van een afstand wel dat er de laatste dagen nog heel wat granaten op waren terechtgekomen.[125] **Indicatie – Geallieerde luchtaanval op Schijndel** **BHIC (Documentatie Schijndel)** Omstreeks 18.45 verschenen enkele Typhoons in het luchtruim en wierpen hun raketten op het Duitse afweergeschut midden in het dorp. De ravage, welke in slechts enkele minuten werd aangericht, was ontzettend.[126] **The National Archives (2nd Tactical Air Force)** A/C 8; SQN/WING 247/124; 2 MET; 1 MET; Concentration of infantry and MET. and guns E.414328-399390. 64 R/P, red smoke. ARTA. 6 plus MET	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Geallieerde opmars Schijndelse Heide, situatie rond Damianus-stichting/Rooiseweg en geallieerde luchtaanval op Schijndel** Didden & Swarts beschrijven hoe Britse troepen, de *131st Infantry Brigade* van de *7th Armoured Division* een stuk van de Schijndelse Heide innamen en uiteindelijk op driehonderd meter van de spoorlijn kwamen. Er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied, ondanks in de buurt, betrokken was bij deze gevechten. Ook beschrijven ooggetuigen die dag een druk over-en-weer-schieten van Duitse en geallieerde granaten rond de Damianus-stichting, dus waarschijnlijk ook de Rooiseweg, maar er is geen direct herleidbare indicatie naar het onderzoeksgebied bij deze beschietingen. Tot slot was er die dag een fikse geallieerde luchtaanval op Schijndel, maar deze leek zich voornamelijk te concentreren op het centrum van Schijndel. Er dient hier wel opgemerkt te worden dat er een EODD-melding uit 1981 is (19812965) van de vondst van een Typhoon-raket op de Vliegveldweg. Deze melding was op straatniveau, dus de exacte locatie is onduidelijk, maar als deze naar het westen ligt, komt het wel erg in de buurt van de bufferzone van het onderzoeksgebied. Desalniettemin is hier geen direct herleidbare indicatie uit op te maken dat het onderzoeksgebied betrokken was bij deze luchtaanval. **Conclusie: Niet relevant.**

[109] Didden & Swarts, *Brabant Bevrijd*, 99-100.
[110] Peters & Van Dijk, *Granaatweken*, 82.
[112] TNA, WO 171, inv. nr. 982 50th Northumbrian Division 90th Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
[113] TNA, WO 171, inv. nr. 981
[114] Didden & Swarts, *Brabant Bevrijd*, 102-103.
[125] BHIC, 1589, inv. nr. 1004.
[126] BHIC, 1589, inv. nr. 0725.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Dinsdag 26 september viel definitief het doek voor de Duitse pogingen de geallieerde verbindingsweg af te snijden.[115] **Van den Oetelaar** In den voormiddag van den 26en Sept. brandde het vreeselijk in de Heikantstraat, doordat een wagen met benzinevaten voor huis getroffen was.[116] **Indicatie – Geallieerde luchtaanval op Schijndel** **Zwanenburg** […] F/O. Wiersum van No 247 Squadron noteerde een raketaanval in het gebied van Schijndel. Keerde hij veilig terug op zijn basis, een andere vlieger van zijn squadron F/S. Barwise, werd bij Schijndel neergeschoten door de flak, kon zich evenwel redden en werd gevangen genomen.[117] No 137 Squadron vloog weer boven Nederland en ook F/O. Boucher maakte twee vluchten. Hij noteerde 'Close support bij Schijndel, aanval op een vijandelijke versterking. Beroerd weer', voor zijn eerste vlucht […].[118] **Van den Oetelaar** De Duitschers brachten steeds meer geschut en toen zij het ook in de kom der gemeente plaatsten, was het zeer begrijpelijk dat de geallieerde vliegtuigen ook hierop reageerden. […] branden op de Schoot en Plein [….]. Om ca/ 6.45 uur cirkelden enkele Typhoons boven onze gemeente, plotseling doken ze omlaag. Het Duitsche geschut had waarschijnlijk hun aandacht getrokken […]. Het geheel duurde slechts enkele minuten doch uitgezonderd de verliezen der Duitschers had Schijndel 18 dooden te betreuren, kermden vele gewonden om hulp, was een groote ravage aangericht en brandden de kousenfabriek en de huizen er tegenover.[119] **Eversteijn**	in area attacked with cannon (2-0-1). 1 Typhoon Cat E; F/S Barwise NYR.[127] **National Archives (247 Squadron)** MN. 585 F/Lt. B.T. Tatham 17.25 18.05 Village of Schijndel MN. 647 F/Sgt. J. Coull 17.25 18.05 do MN. 252 F/Lt. P. Langston 17.25 18.05 do MM. 963 P/O. F.K. Wiersum 17.25 18.05 do MN. 399 F/Lt. R.D.W. Mackenzie 17.25 18.00 do MM. 973 F/Sgt. F. Barwise 17.25 – (Missing) JP. 838 P/O. J.A. Pincombe 17.25 18.00 do MN. 606 F/Lt. J.L. Crossley 17.25-18.25 do[128] 8 R.P. Typhoons led by F/Lt. B.T. Tatham detailed to attack a concentration of infantry, MET and guns at E.414328 – E.399390. Target was indicated by red smoke but no movement was seen except 6 + MET. A good concentration of R.P. bursts were seen in the area and the MET was attacked with cannon. Clams MET: 2-0-1. Up at 1724 hrs and down 1818 hours. On the last operation F/Sgt. Barwise was reported missing and this was very unfortunate as he did not arrive on the unit until 1400 hours and had to be put straight into the next team owing to shortage of pilots. P/O. Pincombe was flying immediately behind F/SGT. Barwise gives the following account of what happened: "A Section led by F/Lt. Mackenzie were detailed to attack guns and troops in SCHIJNDEL town at about 1745 hrs. On arriving over the target F/TI. Mackenzie followed by his No. 2 dived down to release rockets and strafe with cannon. F/Sgt. Barwise followed with Blue 4 on his tail both releasing rockets and blazing away with cannons. F/Sgt. Barwise was then seen to go into a steep climb weaving all the time to avoid flak – this is the last that has been seen of him. He did not call up over the R/T. nor was he seen by any aircraft to have been hit. […] Flak at the time of attack was intense and appeared to be 20mm and 40mm tracer. […] Numerous attempts were made to contact him by R/M, but without success.[129]			

[115] Didden & Swarts, *Brabant Bevrijd*, 103-104.
[116] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 9.
[117] Zwanenburg, *En nooit*, 363.
[118] Ibidem, 367.
[119] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 9-10.
[127] TNA, AIR 37 Air Ministry: Allied Expeditionary Air Force, later Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (Air), and 2nd Tactical Air Force: Registered Files and Reports, inv. nr. 715 2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: Sept.-Oct.1944.
[128] TNA, AIR 27 Air Ministry and successors: Operations Record Books, Squadrons, inv. nr. 1489/26 Squadron Number: 247. Records of Events: Y., Sept. 1944.
[129] TNA, AIR 27, inv. nr. 1489/25.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	T 4382 Typhoon Mk IB MM973 ZY- van het No. 247 China-British squadron om 17.30 uur bij Schijndel.[120] Bombardement om 18.45 uur op Schijndel. Getroffen werd het centrum en te Wijbosch het klooster.[121] Raketbeschieting om 18.45 uur door Typhoons Mk op Schijndel. Getroffen werd het centrum.[122] Raketbeschieting om 18.15 uur door Typhoons Mk op Schijndel. Getroffen werd de kousenfabriek, Stationsstraat en de Hoofdstraat Zuid.[123] **Studiegroep Luchtoorlog** T4382; 44-09-26; 1730; Schijndel; Typhoon IB; MM973; 247 Squadron; F/Sgt F. Barwise.[124]				
27 september 1944	**Indicatie – Frontlinie bevriest bij onderzoeksgebied** **Didden & Swarts** The main line of resistance would stay for the next month roughly where it now was, partly south of and partly along the railway line running to Veghel. This line was only achieved after *Kampfgruppe Dreyer* (Chill's left wing) had closed up on the railway between Wijbosch and the Zuid-Willemsvaart on 27 September.[130] **Indicatie – Geallieerde Luchtaanval op/nabij Schijndel** **Studiegroep Luchtoorlog** In september concentreerde de nabije luchtsteun zich in de gebieden waar de corridor naar Nijmegen stap voor stap werd verbreed: […] Schijndel (27 september) […][131] **Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Zwanenburg** Kort daarna had No 442 Squadron eveneens een ontmoeting met een aantal Fw-190's waarvan ze er twee wisten te beschadigen,	**Indicatie – Geallieerde luchtaanval op/nabij Schijndel** **National Archives (2nd Tactical Air Force)** A/C 8; SQN/WING 247/124; 64 R/P on village of Willbosch. All in T/A (red. vermoedelijk Wijbosch). A/C 8; SQN/WING 137/124; 64 R/P of Schijndel. All in T/A.[133] **The National Archives (247 Squadron)** MN. 585 F/Lt. B.T. Tatham 11.25 11.55 R.P. Village of Wybosch MN. 647 F/Sgt. J. Coull 11.25 11.55 do MN. 252 F/Lt. P. Langston 11.25 11.55 do MM. 963 P/O. F.K. Wiersum 11.25 11.55 do FB.495 P/O. S.F. Lee 11.25 11.55 do JP. 838 P/O. J.A. Pincombe 11.25 11.55 do MN. 399 F/Lt. R.D.W. Mackenzie 11.25 11.55 do MN. 647 F/Lt. F.J.M. Palmer 11.25 11.55 do[134] 8 R.P. Typhoons led by F/Lt. B.T. Tatham were detailed to attack the enemy held village of Weilbosch at E.429379-422371 and concentration of infantry, MET. and guns. The red smoke was seen	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Frontlinie bevriest bij onderzoeksgebied** Didden & Swarts beschrijven het bevriezen van het front deels rond het spoor en deels ten zuiden van Schijndel. Hierdoor lag het onderzoeksgebied vanaf dit moment middenin de frontlinie. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Geallieerde luchtaanval op/nabij Schijndel** Uit met name primaire bronnen, de *war diaries* van de *2nd Tactical Air Force* en *247 Squadron*, komen luchtaanvallen naar voren op Schijndel en Wijbosch. Er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij geraakt werd. Met hier dezelfde slag om de arm als op 26 september m.b.t de. EODD-melding 19812965. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Zwanenburg beschrijft het neerkomen van een geallieerd Spitfire-vliegtuig in de buurt van Schijndel. Er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**

[120] Eversteijn, *Bombardementen*, 2313.
[121] Ibidem, 2311.
[122] Ibidem, 2312.
[123] Idem.
[124] Studiegroep Luchtoorlog, *Verliesregister*, 115.
[130] Didden & Swarts, *Autumn*, 266.
[131] Studiegroep, 'Bulletin 268', 12.
[133] TNA, AIR 37, inv. nr. 715.
[134] TNA, AIR 27, inv. nr. 1489/26.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	maar tijdens de gevechten kwam F/L. Millar zonder brandstof te zitten en was gedwongen in de buurt van Schijndel zijn Spitfire te verlaten. Hij verloor daarbij het leven en ligt begraven in Uden.[132]	and the village well covered with bursts, but no movement was seen. Medium light flak from target area.[135]			
28 september 1944	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 4421 Spitfire Mk IX PL490 Y2- van het No. 442 RCAF Caribou squadron te Schijndel op ca 3 km ten zuidoosten van Wijbosch.[136] **Indicatie – Beschietingen Schijndel** **Van den Oetelaar** In den avond van 28 Sept. om 10.30 uur brandde het gemeentehuis en viel dit gebouw, dat meer dan 150 jaren het middelpunt van Schijndel was geweest, met zijn kostbaar archief aan de vlammen ten prooi. […] zagen Schijndel steeds meer verpulveren en de lijst van slachtoffers steeg.[137]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Verschillende literatuur beschrijft het neerkomen van een geallieerd Spitfire-vliegtuig ten zuidoosten van Wijbosch. Dit is op ruime afstand van het onderzoeksgebied en er is geen indicatie dat het hier verder bij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Beschietingen Schijndel** De geallieerde beschietingen van Schijndel gingen deze dag door, waarbij o.a. het gemeentehuis werd verwoest. Er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied werd geraakt tijdens de beschietingen van deze dag. **Conclusie: Niet relevant.**
29 September 1944	**Context – Duitse troepenmacht bij Schijndel** **Didden & Swarts** On 29 September the *Kampfgruppe Chill,* just after the Corridor attack near Schijndel, in addition to its core troops (1,020 men), also controlled various *Fallschirmjäger* battalions (6,318 men), artillery and one company of *schwere Panzerjäger-Abteilung 559*, making up a force of new fewer than 10,800 men.[138]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Context – Duitse troepenmacht bij Schijndel** Didden & Swarts beschrijven de *Kampfgruppe Chill* bij Schijndel en omstreken, welke in totaal 10.800 man omvatte. **Conclusie: Niet relevant.**
30 september 1944	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** **Van den Oetelaar** 30 Sept. was een rustige dag na een zeer onrustige nacht, al werden dien dag Rooijakkers, Toelen en Kerkhof getroffen bij hun werk van barmhartigheid 'dooden begraven'.[139]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** Van den Oetelaar beschrijft de voortgang van de geallieerde beschietingen van Schijndel. Er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied die dag betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
2 oktober 1944	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** **Van den Oetelaar**	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** **BHIC (Documentatie Schijndel)**	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** Uit de bronnen komt naar voren dat, naast de aanhoudende beschietingen van het Schijndelse centrum door Britse artillerie, de frontlinie actief was deze dag. Relevant voor het onderzoeksgebied zijn de beschrijvingen van het *1/5th Welch Regiment* van de *53rd*

[132] Zwanenburg, *En nooit*, 369.
[135] TNA, AIR 27, inv. nr. 1489/25.
[136] Eversteijn, *Bombardementen*, 2320; Studiegroep, *Verliesregister*, 115.
[137] Van den Oetelaar, *Schijndel,* 10-11.
[138] J. Didden & M. Swarts, *Autumn gale Herbststurm. Kampfgruppe Chill, schwere Heeres Panzerjäger-Abteilung 559 and the German recovery in the autumn of 1944* (z.p. 2013) 7.
[139] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 11.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	In den nacht van 1 op 2 Oct. Lag de ontruimde Hoofdstraat voortdurend onder vuur en groote branden teisterden de woonhuizen.[140]	Vandaag met P. Herman naar de D.S. We moesten eerst bij de commandant permissie halen. […] Bij aankomst raakte ik onder de indruk van de ontzettende verwoesting die er was aangericht. We begonnen eerst met de granaten te tellen, die aan de Zuidzijde in het huis waren gekomen, maar spoedig raakten we de tel kwijt. Het zullen er in het geheel wel 40 a 50 geweest zijn. Toen we binnen waren, moesten weer spoedig de kelder in. Er kwamen weer D. granaten vanaf Schijndel. De Engelsen van de derde verdieping, die daar met mitrailleur en verrekijker uit het raam tuurden, kwamen ons waarschuwen. Ik meende van de 8 granaten nog 2 tegen de bouw te horen komen. Na een half uurtje bleek de D. granaatwerper weer gevonden, er kwam tenminste geen vuur meer; wel schoten de E. druk die kant in, maar van dat lawaai heb je nu ondervinding gekregen en je weet dat het hier geen kwaad kan. […] Vanuit de kelder zijn we weer gauw naar Rooy gereden. De lijken langs de weg zijn nu weggehaald of begraven. Alleen het vee ligt er nog, opgezwollen en met de poten omhoog.[141] **The National Archives (158th Infantry Brigade)** The 1/5 WELCH report enemy quiet on their front during the day, although he showed attendance to creep fwd in the area 416361. Enemy dug in at 416359 were engaged with mortars MMG's and arty. […] There was noise of tpt in area of the rd and rly crossing 415368. This was also engaged and the noise ceased. […] At 2115 hrs there were a series of explosions in the area between our lines and rd and rail crossing 415368. These have not yet been explained. […] Bofors guns tonight fired into the trees on the rd between fwd coys, and rd and rly crossing 415368 […]. Good air bursts were achieved.[142] **The National Archives (1/5th Welch Regiment)** 1415; Enemy were seen on "B" Coy's front walking up and down a ditch exposing their steel helmets only. These enemy were engaged by three inch mortars, mmg's and 2" mortars. The majority of the mortars landed in the ditch, and snipers shot 5 Germans who attempted to flee and claimed three more probably killed. 1705; Bofors self-propelled guns fired into the trees above the Germans posns achieving good results.		Archief: NCAP	*Welsh Infantry Division* in de *war diaries* op deze dag. Eerst wordt een vuurgevecht beschreven op zo'n vijfhonderd meter ten zuiden van de bufferzone van het onderzoeksgebied. In de loop van de avond werden vervolgens met *"Bofors self-propelled guns"* bomen boven het coördinaat 415368 onder vuur genomen. Op basis van een luchtfoto kan met enige zekerheid gesteld worden dat deze binnen de bufferzone van het onderzoeksgebied vallen. Het lijkt er daarnaast ook sterk op dat de *1/5th Welch* die avond op hetzelfde coördinaat hebben geschoten met mitrailleurs en *ML 3-inch mortars*. Het wordt niet duidelijk uit de beschrijvingen of de Duitsers ook terugvuurden bij de twee beschietingen op coördinaat 415368. **Conclusie: Waarschijnlijk relevant.**

[140] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 11.
[141] BHIC, 1589, inv. nr. 1004.
[142] TNA, WO 171, inv. nr. 689.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
		2200; There was considerable activity forward of our fwd Coys. Noise of transport was heard. This was dealt with by Arty-3 mortars and MMG's firing D.F.[143]			
4 oktober 1944	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** **Van den Oetelaar** 4 Oct. Was er in den namiddag conferentie der Duitsche officieren in de kelders bij Geerkens […] Het was om ca. 3 uur dat dit treffen plaatsvond en juist in die tijd had het granaatvuur een hevig karakter. Doch ook aan het front heerschte activiteit, wat bewezen werd door de aanwezigheid van aasgieren, die in groote kringen boven Wijbosch en Rooijsche Dijk vlogen. […] De granaten kwamen af en aan, er scheen geen einde aan te komen. (red. dit is een algemene opmerking over de dagen in oktober, lijkt het, niet alleen deze dag.)[144]	**Indicatie – Beschietingen coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (Commander Royal Artillery)** Tgt No. 613; 412 360; 128 Fd. Tgt. No. 614; 417 363; 6 Fd.[145] **The National Archives (59th Medium Regiment)** Serial 4; 1625; V9 414 368; scale 2. Serial 5; 1630; V10 410 365; scale 2. Serial 10; 1655; V9 as serial 4; scale 1. Serial 11; 1700; V10 as serial 5; scale 1.[146]	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Beschietingen coördinaten onderzoeksgebied** Binnen de context van de aanhoudende artilleriebeschietingen van Schijndel door de Britten, zijn er die dag op het Nord de Guerre-coördinaat van het onderzoeksgebied meerdere beschietingen door zowel *field regiments* als een *medium regiment*. Van één *field regiment* ligt het coördinaat op zo'n zestig meter ten zuiden van de bufferzone en één coördinaat van het *medium regiment* ligt op 115 meter ten noordwesten van de bufferzone. **Conclusie: Mogelijk relevant.**
6 oktober 1944	-	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (158th Infantry Brigade)** A patrol of 1/5 WELCH captured 3 enemy at 417365. They stated that there were about 50 men in the area. […] 1/5 WELCH report enemy at […] 412361. They also report rifle grenades landing in their right xxx fwd coy area this evening from house 418362. Enemy still occupying […] 415368 […].	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** Patrouilles van *1/5th Welch Regiment* beschrijven Duitse aanwezigheid rond het onderzoeksgebied. Ook nemen zij drie Duitsers gevangen. Er is geen melding van gevechtshandelingen. **Conclusie: Niet relevant.**
7 oktober 1944	-	**Indicatie – Beschietingen coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (Commander Royal Artillery)** Tgt No. 613; 412 360. Tgt. No. 614; 417 363.[147] **Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (158th Infantry Brigade)** RED house and haystacks 416365 still occupied by enemy estimated strength between 30 and 50. Enemy in this area were alert and in their trenches.[148]	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Beschietingen en activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** Dezelfde coördinaten als op 4 oktober worden beschoten door Britse artillerie, al is het niet duidelijk welke eenheden dit betrof op deze dag. Verder valt uit verschillende *war diaries* op te maken dat de *1/5th Welch Regiment* actief was deze dag rond het onderzoeksgebied. Daarbij wordt ook beschreven hoe zij de Duitsers de gehele dag met mitrailleurs en *ML 3-inch mortars* onder vuur namen. **Conclusie: Mogelijk relevant.**

[143] TNA, WO 171, inv. nr. 53rd Welsh Infantry Division 158th Infantry Brigade 1/5th Welch Regiment, Jan. – Dec. 1944.
[144] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 11-12.
[145] TNA, WO 171, inv. nr. 531 51st Highland Infantry Division Commander Royal Artillery, Jan. – Dec. 1944.
[146] TNA, WO 171, inv. nr. 1056 3rd Army Group 59th Medium Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
[147] TNA, WO 171, inv. nr. 531.
[148] TNA, WO 171, inv. nr. 689.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
		The National Archives (1/5th Welch Regiment) 0900; Recce patrols which were sent out during the day found that the enemy had withdrawn slightly but that they still remained in fair strength. They were harassed throughout the day by our Arty-3" mortars and MMG's.[149]			
8 oktober 1944	-	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (Commander Royal Artillery)** Patrols located […] No enemy areas 413363 […].[150] **The National Archives (158th Infantry Brigade)** House 413363 appeared to be unoccupied but some enemy were heard in the area.	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** Patrouilles van de *1/5th Welch Regiment* beschrijven Duitse aan- en vooral afwezigheid rond het onderzoeksgebied die dag. **Conclusie: Niet relevant.**
10 oktober 1944	-	**Indicatie – Beschietingen coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (Commander Royal Artillery)** Tgt No. 613; 412 360. Tgt. No. 614; 417 363.[151]	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Beschietingen rond coördinaten onderzoeksgebied** Dezelfde coördinaten als op 4 en 7 oktober worden beschoten door Britse artillerie. Het wordt alleen niet duidelijk welke eenheden het betrof op deze dag. **Conclusie: Mogelijk relevant.**
11 oktober 1944	-	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (158th Infantry Brigade)** Latest reports of patrols at 2100 hrs indicate enemy in areas […] 416362.[152]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** Patrouilles van de *1/5th Welch Regiment* beschrijven Duitse aanwezigheid rond het onderzoeksgebied die dag, maar geen gevechtshandelingen. **Conclusie: Niet relevant.**
12 oktober 1944	-	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (1/5th Welch Regiment)** Bn spent a quiet day, the enemy being harassed by Arty – MMG's and 3" mortar fire. They policy of the Bn was to now harass the enemy during daylight and patrol during darkness. Six patrols were sent out during the night. Two of these were "Nagging" patrols, whose task it was to creep up on known enemy posns and throw grenades.[153]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Beschietingen en activiteit rond onderzoeksgebied** De *war diaries* beschrijven de tactiek van het *1/5th Welch Regiment* om gedurende de dag Duitse posities te bestoken met 3-inch mortieren en mitrailleurvuur. Hoewel de coördinaten van het onderzoeksgebied niet worden gegeven, geeft het desalniettemin een beeld van het type munitie dat gevonden kan worden. **Conclusie: Mogelijk relevant.**
13 oktober 1944	-	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (Commander Royal Artillery)**	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied**

[149] TNA, WO 171, inv. nr. 1386.
[150] TNA, WO 171, inv. nr. 531.
[151] TNA, WO 171, inv. nr. 531.
[152] TNA, WO 171, inv. nr. 689.
[153] TNA, WO 171, inv. nr. 1386.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
		Patrols found enemy at 415362 410361 […]. Enemy not found […] 416362.[154] **The National Archives (158th Infantry Brigade)** 1/5 WELCH report enemy activity at 410361. As the enemy in this area has exposed himself more than usual and as he has been using his Spandau with less provocation, it is possible that relief has taken place.[155]			Britse patrouilles beschrijven op deze dag Duitse activiteit rond het onderzoeksgebied, maar maken geen melding van gevechtshandelingen. **Conclusie: Niet relevant.**
14 oktober 1944	-	**Indicatie – Situatie rond Damianus-stichting en Rooiseweg** **BHIC (Documentatie Schijndel)** 14 October en volgende […]. Sinds vandaag is ons huis weer de eerste E. post die aan de D. grenst en een kwart mijl voorbij ons huis zijn weer de D. Schijndel is dus weer D. of geïsoleerd. Vanuit ons park en de kapel wordt aanhoudend met mitrailleurs gevuurd. Een D. granaat trof zeven soldaten in het voorpark. […] Ik hoorde nu voor de derde keer een granaat in het huis slaan.[156]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Situatie rond Damianus-stichting en Rooiseweg** Een broeder van de Damianus-stichting beschrijft in een dagboek de continue beschietingen over en weer rondom de Rooiseweg. Hier zit verder geen direct herleidbare indicatie voor het onderzoeksgebied bij. **Conclusie: Niet relevant.**
15 oktober 1944	-	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (158th Infantry Brigade)** NO enemy in ditch 415361 – 413359. NO enemy found in house 417362 but signs of previous occupation.[157]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied** Patrouilles van de *1/5th Welch Regiment* beschrijven Duitse aan- en vooral afwezigheid rond het onderzoeksgebied die dag. **Conclusie: Niet relevant.**
17 oktober 1944	-	**Indicatie – Situatie rond Damianus-stichting en Rooiseweg** **BHIC (Documentatie Schijndel)** Vandaag heb ik op de D.S. een Ier getroffen […]. In de afgelopen nacht had hij in een van onze klassen (als ik die plaats goed begrepen heb) 3 D. neergeschoten. Hij vertelde het zoo. Een D. kwam door het raam en vroeg: 'German Freends?'. 'Ja', zegt hij en schiet gelijk. […] 's Morgens kwam er een auto. De D. werden in een zak gestopt en opgeladen. Die mogen de grond van het klooster niet ontwijden. Aldus vertelde hij het letterlijk. Ook in het voorpark hebben zich zulke dingen afgespeeld. Ze spannen 's avonds draden, die dan alarm geven als er iemand tegenloopt. Dan volgt een handgranaat of een gevecht met de bajonet.[158] **Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied**	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Activiteit rond coördinaten onderzoeksgebied en situatie rond Damianus-stichting** In de *war diaries* van het hoofdkwartier van de *158th Infantry Brigade*, waaronder het *1/5th Welch Regiment* valt, zijn opdrachten te vinden voor die dag rond het onderzoeksgebied. Het is onduidelijk of deze ook hebben plaatsgevonden. Verder laten de beschrijvingen van de broeder van de Damianus-stichting zien hoe vloeibaar de situatie aan het front is, daar een soldaat hem vertelde die nacht meerdere Duitsers op het terrein te hebben gedood. Dit terwijl het klooster op bijna tweeënhalve kilometer van het spoor ligt en nog verder van Olland, waar ook Duitse troepen zaten. Er is verder geen direct herleidbare indicatie voor het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**

[154] TNA, WO 171, inv. nr. 531.
[155] TNA, WO 171, inv. nr. 689.
[156] BHIC, 1589, inv. nr. 1004.
[157] TNA, WO 171, inv. nr. 689.
[158] BHIC, 1589, inv. nr. 1004.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
		The National Archives (158th Infantry Brigade) 5; 1/5 Welch; Recce; Discover whether enemy occupy EAST side of rd from 417357 – rd & rly xing 415368, and, if so, in what str. 6; 1/5 Welch; Ambush; Await possible return of enemy into daylight posns in ditch just NORTH of BURNT OUT HOUSE 417362 and kill or capture.[159]			
18 oktober 1944	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** **Van den Oetelaar** De geallieerden schenen ook fosforgranaten te gebruiken, want daags daarna (18 Oct.) was boven de fabriek der fa. Bolsius, die toen het doelwit was, de lucht groen gekleurd. In eendere regelmaat volgden de dagen, dan was het hier waar de granaten insloegen en dan was het daar waar vernieling ontstond, doch ongelooflijk laag waren de verliezen aan menschenlevens en altijd waren de slachtoffers zij die op straat waren.[160]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** Van den Oetelaar beschrijft beschietingen op Schijndel deze dag, waarbij er geen direct herleidbare indicaties naar het onderzoeksgebied zijn. **Conclusie: Niet relevant.**
19 oktober 1944	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** **Peters & Van Dijk** Gisteren heeft het de hele dag granaten geregend op Schijndel. Honderden zijn er gevallen in het centrum en de buitenwijken. […] Het is vandaag tamelijk rustig. De Duitsers schieten wel van hier met zware kanonnen, maar wij hebben nog geen antwoord ontvangen van de geallieerden.[161]	-	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** Peters & Van Dijk beschrijven beschietingen op Schijndel deze dag, waarbij er geen direct herleidbare indicaties naar het onderzoeksgebied zijn. **Conclusie: Niet relevant.**
21 oktober 1944	-	**Indicatie – Activiteit in buurt van coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (Commander Royal Artillery)** At 0550 hrs 20 enemy sp by mortar conc attempted raid on 1 BW at 418357 attacking from flank (.) Enemy driven out after close fighting (.) Cas enemy 8 killed incl 1 offr plus 2 probables […]. Own tps (.) 1 offr 1/5 Welch and 1 OR 1 BW killed 9 wounded 2 missing […]. Enemy put in a sharp raid at first light area 418357 (.) Possibly investigating suspected re-shuffling of posns (.) Well supported by mortar fire and SA fire (.) DF fire was brought down and had the desired effect (.) After a bout of close in fighting the enemy were driven off. […] Idents Coy BLOCH. […] In addition to firing DF 3 Mortar	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Activiteit in buurt van coördinaten onderzoeksgebied** In de *war diaries* van het *128th Field Regiment* wordt een beschieting van het Nord de Guerre-coördinaat van het onderzoeksgebied gemeld (meerdere artillerie-eenheden worden hierbij vermeld). Bij nadere bestudering blijkt het doel op zo'n driehonderd meter westelijk van de bufferzone te liggen. Mogelijk houdt de beschieting verband met een eerdere Duitse aanval die ochtend op een Britse post in de omgeving. Er is bij geen van deze voorvallen een indicatie dat het onderzoeksgebied erbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Vermelding coördinaten onderzoeksgebied in voorbereidingen Operatie Colin** Bij de Britse voorbereidingen van Operatie Colin komen de coördinaten van het onderzoeksgebied en de bufferzone voorbij als plekken die ingenomen dienen te worden

[159] TNA, WO 171, inv. nr. 689.
[160] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 14.
[161] Peters & Van Dijk, *Granaatweken*, 132.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
		psns were quickly located area 4137 and silenced […]. At last light 126 reported 4 men dragging ? gun into ? trench at 422362.[162] **The National Archives (128th Field Regiment)** 126 127 28 Fd 61 Med; 1420; 4130 3680; 10m; Defence area; scale 1.[163] **Indicatie – Vermelding coördinaten onderzoeksgebied in voorbereidingen Operatie Colin** **The National Archives (Commander Royal Artillery)** (b) Phase II Codeword "HEARTS". (i) Secure line of rd from xrds 413377 to rd and ry crossing 415368 by 153 and 152 Bdes […]. 7. Allotment by phases. […] (b) "HEARTS" all resources.[164]			door de grondtroepen tijdens fase 2 (HEARTS). In de indicatietabel zal er op de dag van 23 oktober 1944 in meer detail naar deze plannen gekeken worden. **Conclusie: Mogelijk relevant.**
22 oktober 1944	**Indicatie – Beschietingen Schijndel** **Didden & Swarts** Om de Duitsers te misleiden lag na zes uur 's ochtends het zwaarste vuur op de stellingen […] van de 59e Divisie boven Schijndel. Hierdoor meende generaal Neumann aanvankelijk dat de Britten aan weerskanten van de Zuid-Willemsvaart het offensief openden.[165] **Van den Oetelaar** Wel was het een vreeselijke nacht, die van 21 op 22 Oct., van 2.30 tot 5 uur was er onophoudelijk zwaar kanongebulder, maar de morgen van deze Oct. Zondag verschilde in niets van de andere dagen alleen was er zoo'n vreeselijk granaatvuur, dat velen den dagelijkschen tocht om melk niet aandurfden of halverwege terugkwamen. Den geheelen dag door bleef dit oorlogsgeweld aanhouden en al zei de radio dan in zijn laatste uitzending (die wij hooren konden) "dat het 2e Britsche leger een nieuwe offensief begonnen was en wel bij Schijndel", de vermoeidheid na dien dag was zoo groot, dat men trachtte te gaan slapen in dien avond van den 22en October, toen de brengers der berichten ondanks het late uur het rondbazuinden: "Morgen zijn ZE hier!"[166] **Indicatie – Voorbereiding aanval op Schijndel**	**Indicatie – Beschietingen coördinaaten onderzoeksgebied** **The National Archives (59th Medium Regiment)** Serial 3; Tgt. No. 613; 412 360.[168] **Indicatie – Brits inlichtingenrapport spreekt over Duitse verdedigingslijn die door onderzoeksgebied loopt** **The National Archives (152nd Infantry Brigade)** The SOUTHERN defs of WEIBOSCH are held by Bn BLOCH comprising three coys as set out below and with its HQ last stated to be at house 418367. […] 1 Coy (GRAASE). In posn immediately SOUTH of rly in 4336 and incl wood 430368. […] 3 Coy (ROGGE). Coy psn 422366 – 410366 (approx) Coy str: 100-150. […] Patrolling activity of recent date suggests that Coy GRAASE has perhaps withdrawn slightly to small canal which crosses rd SCHIJNDEL – OEDENRODE at 416365 as patrols have reported finding unoccupied posns which until recently were definitely held.[169]	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Beschietingen coördinaaten onderzoeksgebied** Binnen de context van de opgevoerde artilleriebeschietingen van de Britten om Operatie Colin voor te bereiden, vermeldt het *58th Medium Regiment* ook een beschieting op het Nord de Guerre-coördinaat van het onderzoeksgebied. Bij nadere bestudering blijkt het om een locatie te zijn op een goede vijfhonderd meter ten zuidwesten van de bufferzone. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Brits inlichtingenrapport spreekt over Duitse verdedigingslijn die door onderzoeksgebied loopt** In een Brits inlichtingenrapport aan de vooravond van Operatie Colin vallen enkele dingen op. Allereerst, het hoofdkwartier van het Blochbataljon wordt door een Duitse krijgsgevangene aangewezen binnen de bufferzone van het onderzoeksgebied, met de kanttekening dat het niet gezegd wordt dat het op dat moment nog een hoofdkwartier was. Ten tweede, een Britse patrouille vermeldt een onbemande Duitse stelling en noemt daarin ook coördinaten – 416365 – op de rand van het onderzoeksgebied. Waarom die coördinaten vermeld worden, is niet helemaal duidelijk, want het gaat over een Duitse compagnie die meer richting Eerde zit. Verder zou op die coördinaten een kanaaltje de Rooiseweg kruisen, maar het is onduidelijk welk water hier wordt bedoeld. Desalniettemin met name de aanwezigheid van het hoofdkwartier duidt op Duitse aanwezigheid bij het onderzoeksgebied. **Conclusie: Mogelijk relevant.**

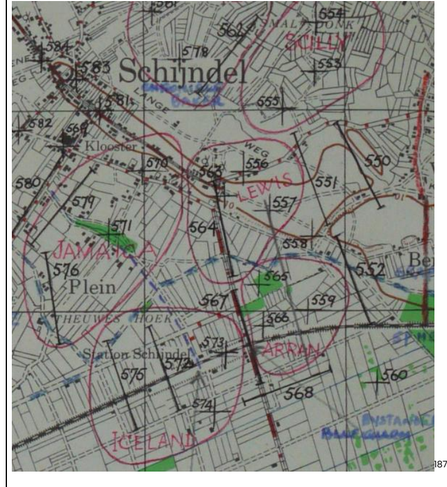
[162] TNA, WO 171, inv. nr. 531.
[163] TNA, WO 171, inv. nr. 991 51st Highland Infantry Division 128th (Highland) Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – May., Aug. – Dec. 1944.
[164] TNA, WO 171, inv. nr. 531.
[165] Didden & Swarts, *Einddoel*, 156.
[166] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 14.
[168] TNA, WO 171, inv. nr. 1056.
[169] TNA, WO 171, inv. nr. 675.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Didden & Swarts It also became clear that the weakest spot was just east of Schijndel lying as it did between two of these battalions (Bloch and Gramse). Boundaries were notoriously weak spots as nobody claimed responsibility for them. General Rennie decided to begin the operation with two simultaneous attacks, one on Wijbosch and one on Berg, a hamlet to the south-east of Schijndel. During the day 153 Brigade got ready in the woods and dunes near Eerde, while 152 Brigade prepared for the new offensive around St. Oedenrode. Later 154 Brigade was to stand by with its Kangaroos as an exploitation force. As usual (at least since Normandy) 33 Armoured Brigade was in support.[167]				
23 oktober 1944	**Indicatie – Operatie Colin (bevrijding Schijndel)** **Klep & Schoenmaker** Nog zuidelijker zette […] de Schotse *51st (Highland) Infantry Division* koers naar de plaatsen Schijndel, Boxtel, Sint Michielsgestel en Vught. Dit was operatie *Colin*. Zij kwamen meteen goed vooruit […] verschoof het front binnen korte tijd kilometers naar het westen. De Schotten, die op de eerste dag de Dommel overstaken en Schijndel en Sint Michielsgestel bevrijdden, waren dan ook op een zwakke plek in de Duitse verdedigingslinie gestoten. De hier gelegerde *59. Infanteriedivision* was nog nauwelijks hersteld van de zware tijd die zij tijdens *Market Garden* had geleverd.[170] **Didden & Swarts** De Highlanders, onder generaal-majoor Tom Rennie, werden gesteund door de 33e Armoured Brigade. Tanksteun die van groot belang zou blijken te zijn. De aanval van de 51e, codenaam 'Colin', begon precies om middernacht. Maandag 23 oktober was nog geen minuut oud toen de Schotten bij het vage licht van 'Monty's Moonlight' op de Duitse linies bij Schijndel afslopen. Het front was daar sinds Market Garden niet meer in beweging geweest en de 59e Divisie werd volledig overrompeld. Schijndel was eindelijk bevrijd, maar de prijs was hoog. De strijd hier, sinds het begin van Market Garden, had aan niet minder dan 67 burgers het leven gekost. [De plaats is zwaar gehavend nadat het een maand in de frontlijn heeft gelegen. Vooral de geallieerde artillerie heeft flink huisgehouden.] Alleen in Berg (het tegenwoordige industrieterrein	**Indicatie – Operatie Colin (bevrijding Schijndel)** **BHIC (Documentatie Schijndel)** In de nacht van 22 op 23 oktober om tien minuten voor twaalf bulderde een oorverdovend kanongebulder op Schijndel. Dit hield zonder onderbreken aan tot een uur. Dit was nog maar het voorspel van hetgeen te kwart voor zes aanving. Het leek wel of alles, wat er in Schijndel nog overeind stond, met de grond gelijk gemaakt moest worden. […] Om half acht werd het stiller. Men kon toen de tanks in de verte horen naderen. Te acht uur kon men zeggen: 'Schijndel is bevrijd'. Honderden tanks en andere gevechtswagens reden door Schijndel. […] Het waren de officieren en manschappen van de befaamde Schotse Highland Divsion, die onze gemeente hebben bevrijd.[178] Al gauw rolden de eerste artilleriewagens van onze bevrijders door de straten, door onzen voortuin (red. Huize Lidwina) en op de wei aan den overkant.[179] In de nacht van 22 op 23 oktober rond twaalf uur bulderde een oorverdovend kanongebulder op Schijndel. Dit hield zonder onderbreking tot een uur aan. Dit was het voorspel van hetgeen te kwart voor zes aanving. Het leek wel of alles wat er in Schijndel nog overeind stond met de grond gelijk gemaakt moest worden. Met 200 voormonden werden die nacht en ochtend 100.000 granaten op	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Operation Colin (bevrijding Schijndel)** Op het middernachtsuur van 23 oktober begon de Britse Operatie Colin, waarbij de inname van Schijndel door de *51st Highland Infantry Division* de eerste horde was. Om tot het onderzoeksgebied te beperken, dit bleef waarschijnlijk grondgevechten bespaard. De hoofdlijn van de Britse aanval lag ten noorden van het spoor, enerzijds bij Wijbosch, anderzijds vanaf Eerde. Met name bij die laatstgenoemde lijn vonden er felle gevechten plaats met *Bloch* bij wat nu het oostelijke industrieterrein van Schijndel is. Toen in de vroege ochtend de Britse troepen, in dit geval de *5th Queen's Own Cameron Highlanders* van de *152nd Infantry Brigade*, uiteindelijk door wisten door te stoten, leken de zwaarste gevechten te zijn geleverd. Dit blijkt ook uit de *war diaries* van de *2nd Seaforth Highlanders* die na de eerste aanvalsgolf vanaf de Rooiseweg aansloten en direct voorbij het onderzoeksgebied kwamen: *"No organised enemy resistance encountered."* **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie - Onderzoeksgebied ligt op coördinaten artilleriebeschietingen Phase Hearts Operation Colin en Phase** Als er wordt gekeken naar de artillerieplannen van Operatie Colin, ontstaat het beeld dat er hoogstwaarschijnlijk wel granaatbeschietingen zijn geweest op het onderzoeksgebied. Er loopt in de plannen een artillerielijn direct door het onderzoeksgebied heen: nr. 568. Het regiment verantwoordelijk voor dit doelwit, *190th Field Regiment*, geeft aan in de *war diaries* dat de beschietingen voor het plan van Operatie Colin zijn uitgevoerd. In combinatie met luchtfotoanalyse, waarbij geschutkraters zichtbaar zijn in het onderzoeksgebied, kan van deze indicatie gesteld worden dat het gebied verdacht gaat zijn op verschoten geschutmunitie. **Conclusie: Bewezen relevant.**

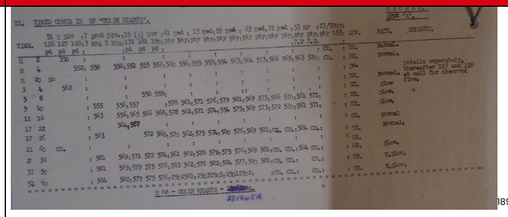
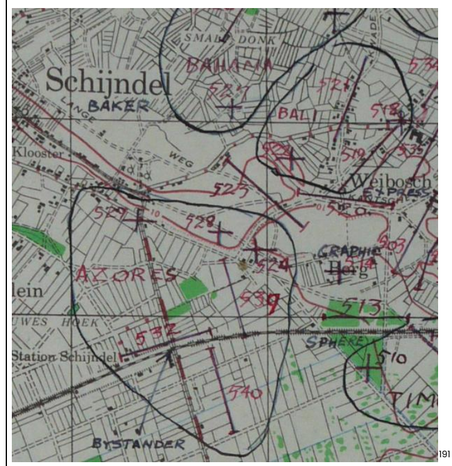
[167] J. Didden en M. Swarts, *Colin. The 51st Highland Division in Brabant* (z.p. 1994), 7-8.
[170] Klep en Schoenmaker, *De bevrijding*, 213.
[178] BHIC, 1589, inv. nr. 0725.
[179] Idem.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	van Schijndel) stootte het 5e Queens Own Cameron Highlanders op verzet. Hier had zich het parachutistenbataljon van Hauptmann Bloch ingegraven. […] Het taaie verzet van het bataljon van Bloch was een uitzondering. Poppes mannen waren overal elders nauwelijks bij machte de Highlanders te stoppen. Tegen de avond had de Schotse divisie heel het gebied in de driehoek Boxtel – Schijndel – St. Michielsgestel bevrijd.[171] The leading battalion of 153 Brigade, 5/7th Gordons, was quite successful, it had indeed hit the weak spot in the German frontline. By 00.40 hours the Gordons reported they were progressing nicely and in fact an hour later they had already captured their objective, Wijbosch, with very few casualties. As it began to get light they were followed by the 5th Black Watch who, behind a smokescreen, together with Shermans of 4th Royal Tanks, passed through the Gordons on their way to the south-east corner of Schijndel. By early morning they had taken their objective, a stockings factory. […] The battalion was joined by the 1st Gordons so that 153 Brigade settled in and around Schijndel that day. […] Unfortunately 152 brigade had not been so lucky. […] They were facing the left flank of the Bloch battalion who put up more of a fight […]. Nevertheless the men gave all they had and by first light the battalion approached the south-west end of Schijndel. There they were told to veer west and clear the woods west of the town.[172] It was the task of the 7th Argylls to clear the woods between Schijndel and the canal (Zuid-Willemsvaart). They did not meet a lot of opposition but progress slow nevertheless mainly because of mines. They were followed up by the 7th Black Watch in Kangaroos, supported by C squadron Northamptonshire Yeomanry. The group moved off at 11.15 hours and soon left Schijndel behind them.[173] **Paagman** De 5th Queen's Own Cameron Highlanders ondervonden veel tegenstand als ze langs de zuidkant van Wijbosch richting Schijndel probeerden op te rukken. Rond Berg, wat tegenwoordig het	Schijndel afgevuurd. Toen het om half acht rustiger werd, kon men de tanks in de verte horen naderen.[180] 's Middags ben ik ook naar Schijndel gereden. Langs heel de weg waren de huizen beschadigd of totaal vernield, tot halverwege in Schijndel toe. 't Meeste was nog vernield met de beschieting voor den aanval van gisteravond. Veel vee lag dood in de weiden en langs de straat.[181] **BHIC (Gemeente Schijndel)** AAN den Heer Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Brabant de 'S HERTOGENBOSCH. Hiermede moge ik u berichten dat de gemeente Schijndel bevrijd werd op Maandag 23 October 1944, des morgens omstreeks 9 uur. De waarnemend Burgemeester van Schijndel, […][182] **Indicatie – Inname onderzoeksgebied door Britse troepen** **The National Archives (152nd Infantry Brigade)** Time was getting short if 5 Camerons were to be ready to get off on phase II to schedule. Accordingly a second coy was ordered to get round the right flank of 'A' Coy and this attack finally succeeded in rolling up the enemy in the line of the rly at 0525 hrs. Once this was done 5 Camerons fairly steamed on to their FUP for phase II, married up with their sqn of ER Yeo u/c and got off on phase II on time. Little trouble was encountered during phase II, bounds being reported regularly until at 0823 hrs. 5 Camerons reported HEARTS complete. [183] **The National Archives (153rd Infantry Brigade)** At 0100 hrs 5/7 Gordons began their attack on WEIBOSH 4237 and by 0600 hrs had taken all objectives […]. Opposition was not great and patrols sent fwd to the SE outskirts of SCHIJNDEL 4038 […]. At 0645 hrs […] took their objectives in the southern half of SCHIJNDEL […]. 152 Bde had equal success. 2 and 5 SEAFORTH linked up in the wooded area 379354 with 5 CAMERONS who had suffered fairly heavy cas in their initial attack, remained in res in area 404375.[184]			**Indicatie – Onderzoeksgebied ligt op "on call"-coördinaten artilleriebeschietingen Operation Colin** Het *61st Medium Regiment* had een doelwit tijdens Operatie Colin welke "on call" was – nr. 540. Dit doelwit was aan de rand van het onderzoeksgebied. Het is uit de *war diaries* niet op te maken of er ook daadwerkelijk is gevuurd op dit doelwit, maar er is munitie van dit type eenheid (5.5 inch) gevonden na de Oorlog rondom deze plek. Deze is dus mogelijk toe te schrijven aan deze beschieting. **Conclusie: Mogelijk relevant.**

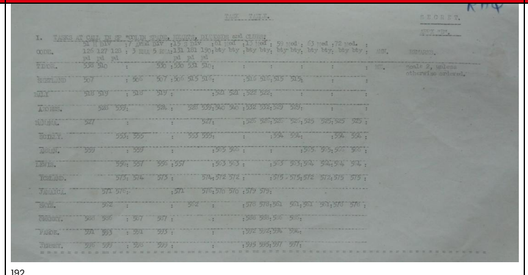
[171] Didden & Swarts, *Brabant*, 179-181.
[172] Didden & Swarts, *Colin*, 8-10.
[173] Ibidem, 13.
[180] BHIC, 1589, inv. nr. 1004.
[181] Idem.
[182] BHIC, 5135 Gemeentebestuur Schijndel, 1930-1960, inv. nr. 44 Rapporten, toespraken en inlichtingen over de toestand van Schijndel tijdens de tweede wereldoorlog en na de bevrijding, met overzichten van omgekomen burgers en militairen (mede te Indonesië en in Birma) en verwoeste panden, 1944-1960.
[183] TNA, WO 171, inv. nr. 675 51st Highland Infantry Division 152nd Infantry Brigade H.Q., Sept – Oct. 1944.
[184] TNA, WO 171, inv. nr. 678 51st Highland Infantry Division 153rd Infantry Brigade H.Q., Jan. – Dec. 1944.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	industrieterrein is achter de spoorlijn, zaten de manschappen van Bloch en Gramse. […] De verliezen van 5th Queen's Own Cameron Highlanders waren groot. Ze hadden bij de aanval op het zuiden van Wijbosch 8 officieren en 63 soldaten verloren.[174] […] De aanval op Schijndel vanuit Wijbosch door de 5th Black Watch werd ondersteund door Shermantanks van de 144th Regiment Royal Armoured Corps (RAC). […] Terwijl de B compagnie van de 5th Black Watch de fabriek voorbij trok richting het centrum van Schijndel vermelden ze in hun War Diary een 'hard fight with a number of enemy whom they either killed or took prisoner'. Hoewel Bill Bradford weinig tegenstand ondervond in het zuiden van Schijndel, ondervonden de Britten van de 5th Black Watch wel tegenstand in het centrum van Schijndel en ze leden enkele verliezen. Ze werden geraakt door Duits mortiervuur en machinegeweren, maar met steun van Brits kanonvuur konden ze toch oprukken naar de Boschwegse kerk. De C-compagnie van de 5/7 Gordon Highlanders, die achter de 5th Black Watch aanliepen, namen het centrum in rond de Sint-Servatiuskerk.[175] **Van den Oetelaar** Het was een kortstondige slaap die van den 22en Oct., want reeds om 10 min. vóór 12 begon het gebulder […] iedereen was duidelijk dat dit granaatvuur was. Het afschieten der projectielen was duidelijk te hooren en de inslagen die kort daarop volgden, hadden een regelmaat alsof alle kanonnen der wereld het nu op Schijndel gemunt hadden. Zonder een oogenblik onderbreking duurde deze infernale verschrikking tot om ca. één uur de storm luwde en men in de kelders en schuilplaatsen verlicht adem haalde. Buiten was niets te zien dan een lichtgroen gekleurde mist. […] Het bleef rustig tot 6 uur, toen het lieve leven van 's nachts weer begon. Het leek zelfs erger en vooral de bewoners van de kelders onder het Moederhuis, welk gebouw een der doelwitten van het tweede trommelvuur vormde, leek het of de wereld verging. […] De granaatregen bleef voortduren en veel wat de oorlogsstorm tot nu toe had gespaard, verpulverde onder de mokerslagen van de geallieerde artillerie. Vooral het centrum van het dorp moest het nu ontgelden, en naast het Moederhuis was het ook onze oude kerk e.o., die in het krieken van dezen Octoberdag veel schade opliep. Twee uur lang, dus eens	**The National Archives (2nd Seaforth Highlanders)** 23; 0725; Bn coln formed up at F.U.P. 23; 0830; Bn ordered to move fwd to objective. 23; 1005; All report lines reported clear […] No organised enemy resistance encountered.[185] **The National Archives (127th Field Regiment)** 0755; 5 BW Windmill 413378 and Rd Junct. 413376 0807; 411377 taken.[186] **Indicatie – Onderzoeksgebied ligt op coördinaten artilleriebeschietingen Phase Hearts Operation Colin** **The National Archives (152nd Brigade)** [187] **The National Archives (128th Field Regiment)** II Phase HEARTS; Task 573; 4140 3680.[188]			

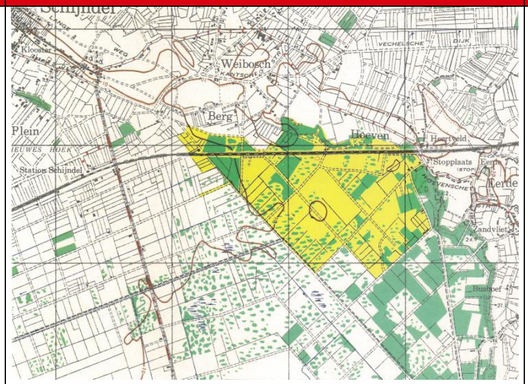
[174] Paagman, *De bevrijders*, 128-135.
[175] Ibidem, 140.
[185] TNA, WO 171, inv. nr. 1369 51st Highland Infantry Division 2nd Seaforth Highlanders, Jan. – Dec. 1944.
[186] TNA, WO 171, inv. nr. 989 51st Highland infantry Division 127th (Highland) Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – May., Aug. – Dec. 1944.
[187] TNA, WO 171, inv. nr. 675.
[188] TNA, WO 171, inv. nr. 991.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	zoolang als het nachtelijk trommelvuur, duurde deze verschrikking, maar toen hoorde de van angst en ontzetting haast verdoofde Schijndelaren, andere geluiden. [….] Dat was om 8 uur en spoedig daverden de tanks door Schijndel. Als een loopend vuurtje ging het rond en in een minimum van tijd was de Hoofdstraat omzoomd met een menschenmenigte […]. Doch nogmaals moesten wij het ontgelden, want circa 12 uur klinken boven het geraas der passeerende tanks enkele granaatinslagen. De Duitschers bliezen den aftocht door enkele schoten op het fel omstreden Schijndel af te vuren en weer vielen er dooden op deze jubeldag, die daarnaast ook de laatste granaat over en in ons dorp bracht. […] "Geen enkel huis is onbeschadigd. De kerktoren is kapot geschoten, de kousenfabriek heeft het er niet beter afgebracht en heel wat kleinere huizen zijn eenvoudigweg losse brokken ruwe steen."[176] **Indicatie – Opstelling Duitse artillerie** **Paagman** Bij de verdediging van Schijndel konden Gramse en Bloch rekenen op artilleriesteun van de 59e Duitse Divisie. Niet dat de 59e Duitse Divisie de vuurkracht had waarmee de Britten Schijndel en omgeving beschoten, maar verschillende kanonnen stonden bijvoorbeeld opgesteld rond Gemonde. In Gemonde lag op 23 oktober 1944 de staf van III/AR 159 en die van Grenadier-Regiment 1035. De III/AR 159 had het bevel over de 6e en de 8ste batterij met respectievelijk twee 10,5 cm en drie 15 cm houwitsers […]. Gramse en Bloch hadden tevens de beschikking over enkele 88 mm kanonnen […] opgesteld op het huidige Plein '44 naast de Rooiseweg. De andere 88 mm kanonnen hadden ze verder van Schijndel opgesteld, omdat deze kanonnen zeer waardevol waren voor de Duitse verdedigers.[177]	 189 **The National Archives (190th Field Regiment)** Date 23; Regt fired in support of second stage of attack by 51. (H) Div, a night advance on SCHIJNDEL and BOXTEL.[190] **Indicatie – Onderzoeksgebied ligt op "on call"-coördinaten artilleriebeschietingen Operation Colin** **The National Archives (152nd Brigade)** 191 **The National Archives (128th Field Regiment)**			

[176] Van den Oetelaar, *Schijndel*, 15-16.
[177] Paagman, *De bevrijders*, 126.
[189] Idem.
[190] TNA, WO 171, inv. nr. 1003 15th Scottish Infantry Division 190th Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944.
[191] TNA, WO 171, inv. nr. 675.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
		 192			
24 oktober 1944	-	**Indicatie – Britse artillerie-eenheid vestigt zich rond coördinaten onderzoeksgebied** **The National Archives (59th Medium Regiment)** 24; 1400; Regt Moves to SCHIJNDEL area. 24; 1800; Regt ready in area 4136, engaged on bombards and HF tasks. 25; 1000; Regt moves to new area south of GEMONDE.[193]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Britse artillerie-eenheid vestigt zich rond coördinaten onderzoeksgebied** Het *58th Medium Regiment* nam deze dag stelling in het Nord de Guerre-coördinaat van het onderzoeksgebied (4136). Vanuit daar schoot het ook artillerie af. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied ook de plek was waar de artillerie stond opgesteld. **Conclusie: Niet relevant.**
September/Oktober 1944	-	**Indicatie – Schadesamenvatting granaatweken Schijndel** **BHIC (Documentatie Schijndel)** In de GRANAATWEKEN sneuvelden in Schijndel 70 personen. Later zijn nog 9 personen omgekomen, nadat zij op een mijn gelopen waren. Er werden 217 woningen verwoest of zwaar beschadigd. 91 boerderijen verwoest of zwaar beschadigd. 325 woningen zwaar beschadigd maar waren herstelbaar. 533 woningen liepen lichte schade op. 625 woningen hadden glasschade.[194]	Ja	1. Datum: 15-3-1945 Sortie: 16-1847 Luchtfoto: 3081 Archief: NCAP	**Indicatie – Schadesamenvatting granaatweken Schijndel** Een schaderapport van de Schijndelse granaatweken beschrijft o.a. 91 verwoeste boerderijen. Later in de tabel zal duidelijk worden dat tot deze verwoestingen ook de boerderij van Heikant G25 behoorde (nu Rooiseweg 8). **Conclusie: Waarschijnlijk relevant.**
November/December 1944	**Context – Komst vliegveld Schijndel** **Studiegroep Luchtoorlog** De 2nd Tactical Air Force had grote behoefte aan vliegvelden, die zo dicht mogelijk bij de linies lagen om het hernieuwde offensief te steunen. Daarom gingen de commandanten van 14 Air Group Royal Engineers (AGRE) en 24 Group Royal Engineers op 10 november 1944	**Context – Komst vliegveld Schijndel** **Grimm, Van Loo & De Winter**	Ja	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Context – Komst vliegveld Schijndel** De *Royal Air Force* besluit een vliegveld aan te leggen op de Vlaggeheide bij Schijndel. Dit is dus niet het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Geen granaatvuur meer na bevrijding**

[192] TNA, WO 171, inv. nr. 991.
[193] TNA, WO 171, inv. nr. 1056.
[194] BHIC, 1589, inv. nr. 0478.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	[…] op verkenning. Men had namelijk tussen Schijndel en Eerde op de Vlagheide een terrein gezien dat na het nodige grondwerk geschikt zou zijn. […] In opdracht van de Britse legerautoriteiten werden met ingang van 10 december 1944 op de Vlagheide stukken grond gevorderd.[195] **Grimm, Van Loo & De Winter** In de omgeving van Schijndel woedde medio september 1944 tijdens Operatie Market Garden een zware strijd. Vanuit deze Noord-Brabantse plaats poogden de Duitsers enkele keren vergeefs de smalle geallieerde corridor naar Nijmegen en Arnhem af te snijden. Schijndel werd met moeite bevrijd. Begin december kwam het front tot stilstand. Om het offensief te kunnen ondersteunen had de 2nd Tactical Air Force (TAF) grote behoefte aan vliegvelden, die zo dicht mogelijk bij de linies lagen. […] de gronden van Vlagheide tussen Schijndel na grondverzet geschikt […] De inschattingen met betrekking tot de bodemgesteldheid van het terrein blijken spoedig te optimistisch. Het vliegveld, dat codenaam Schijndel B.85 zou krijgen, veranderde door zware regenval in een modderpoel. Bovendien hadden tanks die tijdens de heen en weer golvende strijd de velden en toegangswegen omgeploegd en was de directe omgeving vergeven van de landmijnen. Maar dit alles ontmoedigde de Britten niet en op 10 december vorderden zij meerdere stukken grond op de Vlagheide.[196] **Indicatie – Neerkomen V1/V2's** **Peters & Van Dijk** Ongeveer 6 weken na de bevrijding […] wij worden nu geregeld opgeschrikt door V1's, en later ook V2's […]. Drie zijn er hier gevallen, in de Eerdse Bergen, op de Rooisedijk en op Steeg, gelukkig alle zonder ongelukken.[197]	 198 **Indicatie – Geen granaatvuur na bevrijding** **BHIC (Gemeentebestuur Schijndel)** H. Lag Uw gemeente na de bevrijding nog onder vijandelijk granaatvuur? Over welk tijdvak? Neen.[199]			De burgemeester van Schijndel vermeldt dat na de bevrijding van Schijndel er geen beschietingen meer zijn geweest. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Neerkomen V1/V2's** Peters & Van Dijk beschrijven het neerkomen van V1's en V2's rondom Schijndel, waarvan geen enkele op of rondom het onderzoeksgebied terechtkwam. **Conclusie: Niet relevant.**
Luchtfotoanalyse	**Datum:**	**Sortienummer:**	**Fotonummer(s):**		**Beschrijving luchtfoto:**
	23-12-1944	US7-3702	8010, 8011		Door de grote schaal van deze foto's is er op detailniveau niets zinvols zichtbaar.
Januari 1945	-	**Indicatie – Aanwezigheid mijnenvelden**	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Aanwezigheid mijnenvelden**

[195] Studiegroep, 'Bulletin 319', 4.
[196] P. Grimm, E. van Loo en R. de Winter, *Vliegvelden in oorlogstijd. Nederlandse vliegvelden tijdens bezetting en bevrijding 1940-1945* (Boom 2009), 397.
[197] Peters & Van Dijk, *Granaatweken*, 166.
[198] Grimm, Van Loo & De Winter, *Vliegvelden*, 398.
[199] BHIC, 5135, inv. nr. 44.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
		Semi-statische archiefdiensten Ministerie van Defensie (MMOD) Hierbij deel ik u mede, dat in deze gemeente bij de uitoefening van den landbouw grooten hinder wordt ondervonden van het aanwezig zijn van landmijnen. […] De wnd. Burgemeester van Schijndel, [….][200]			De burgemeester van Schijndel maakt melding van mijnenvelden die landbouw bemoeilijken. Er is daarbij geen specifieke vermelding van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**
17 januari 1945	**Indicatie – Neerkomen V1** **Studiegroep Luchtoorlog** V1850 – 45-01-17 – 23.30 – V1 – Schijndel NB – Wijboschbroek – Schade aan bosperceel – c.[201]	**Indicatie – Neerkomen V1** **BHIC (Gemeentebestuur Schijndel)** […] heb ik de eer U te berichten, dat op 17 Januari j.l. te 23.30 een V1 is neergekomen en ontploft in de buurtschap "Wijboschbroek" onder deze gemeente. Geen persoonlijke ongevallen […]. De materieele schade betrof hoofdzakelijk een bosch, eigendom van de gemeente Schijndel. De wnd. Burgemeester van Schijndel, […][202]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen V1** Op deze dag kwam een V1 neer bij Schijndel (al eerder aangehaald door Peters & Van Dijk). Dit was op ruime afstand van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**
1 februari 1945	-	**Indicatie – Neerkomen V1** **BHIC (Gemeentebestuur Schijndel)** […] heb ik de eer U te berichten, dat op 1 februari j.l. een V1 is neergekomen en ontploft in de buurtschap Meijldoorn onder deze gemeente. Geen persoonlijke ongelukken zijn voorgekomen. De wnd. Burgemeester van Schijndel, […][203]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen V1** Op deze dag kwam een V1 neer bij Schijndel (al eerder aangehaald door Peters & Van Dijk). Dit was op ruime afstand van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**
2 februari 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn** Spitfire Mk PK995 4D-X van het No. 74 Trinidad squadron bij Schijndel.[204]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Eversteijn benoemt het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
6 februari 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn** T 5201 Spitfire Mk IX NH314 2Y- van het NO. 345 Franse G.C2/2 Berry squadron te Schijndel.[205] **Studiegroep Luchtoorlog** T5201; 45-02-06; Schijndel (vlgv.); Spitfire IX; NH314; 345 Sqdn; O.[206]	-	Nee m.b.t. sporen neergestorte vliegtuigen; ja m.b.t. beeld van het vliegveld.	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.** **Context – Opening vliegveld Schijndel**

[200] Semi-statische archiefdiensten Ministerie van Defensie, Collectie van de Mijn- en Munitieopruimingsdienst MMOD, 1945-1947, Schijndel.
[201] Studiegroep, 'Bulletin 343', 26.
[202] BHIC, 5135, inv. nr. 804 Stukken betreffende de bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen en de plaatselijke Luchtbeschermingsdienst, met opgaven van begin 1945 neergekomen V1's, 1930-1948.
[203] Idem.
[204] Eversteijn, *Bombardementen*, 2626.
[205] Ibidem, 2639.
[206] Studiegroep, *Verliesregister*, 131.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Context – Opening vliegveld Schijndel **Studiegroep Luchtoorlog** […] de 145e RAF Wing, 2nd TAF. Deze Wing was samengesteld uit een vijftal squadrons uitgerust met Spitfires: het 74e 'Tiger', grotendeels met Engelse vliegers en het 329e 'Cicogne', 340e 'Ile de France', 341e 'Alsace' en 345e 'Berry'. De bemanning en het ondersteunend personeel hiervan bestonden uit zogenaamde Vrije Fransen. […] De Wing had aanvankelijk als thuisbasis Perranporth […] B.85 = Schijndel (6/2/45 – 16/4/46) […] Noorse vliegers die destijds ook op Schijndel waren gestationeerd (132e Wing) […][207] Schijndel was ontworpen om één Wing te kunnen huisvesten. Er werden verschillende opstelplaatsen voor vliegtuigen aangelegd, zogenoemde *dispersals*. Op Schijndel ontbraken hangaars… Volgens schema zou het vliegveld op 15 januari 1945 gereed moeten zijn, maar de oplevering liep vertraging op. Pas op 6 februari kwamen de eerste vliegtuigen binnen […] 2nd TAF had Schijndel dringend nodig, vanwege Operatie *Veritable*. […] Hierin zou Schijndel B.85 een flink aandeel krijgen. Op 6 februari was inmiddels bekend bij het hoofdkwartier van 2nd TAF en 84 Group dat er op Schijndel twéé Wings in plaats van één zouden komen, ondanks de beperkte capaciteit. […] Schijndel zou 132 en 145 Wing ontvangen, die als volgt waren geformeerd: 132 (Norwegian) Wing: - 66 Squadron […] - 127 Squadron […] - 322 (Dutch) Squadron […] - 331 (Norwegian) Squadron […] - 332 (Norwegian) Squadron 145 (Free French) Wing: - 74 Squadron […] - 329 (Free French) Squadron […] - 340 (Free French) Squadron […] - 345 (Free French) Squadron[208] **Grimm, Van Loo & De Winter** Begin februari hervatten de geallieerden hun offensief. Dit was voor het moreel op de vliegtuigen een opsteker, want dat stond vanwege de abominabele leef- en werkomstandigheden in de winter van 1944-1945 onder druk. De strips van Schijndel, Mill en				Deze dag opende het vliegveld bij de Vlagheide van Schijndel, waarvan de aanleg in november was begonnen. Er vestigden zich twee *wings*. De landingsbaan lag op zo'n zevenhonderd meter van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**

[207] Studiegroep, 'Bulletin 287', 8-9.
[208] Studiegroep, 'Bulletin 319', 4-6.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	Helmond […] werden in juni en februari 1945 geactiveerd en ondersteunden het offensief in Rijnland. In februari en maart voltrokken zich in dat deel van Duitsland de Operaties *Veritable, Plunder* en *Varsity*, waaraan de meeste vliegvelden in bevrijd Nederland ondersteuning verleenden.[209] […] Deze eenheden vlogen met de Spitfire LF IX, een type dat geschikt was voor operaties op geringe hoogte. Zij moesten vooral luchtsteun verlenen aan het 1st Canadian Army en voorts het vijandelijke verkeer verstoren op de aanvoerlijnen achter het front, de zogeheten interdictietaak. Het operatiegebied lag boven geheel bezet Nederland en een gedeelte van Noordwest-Duitsland. […] Ondanks de matige terreinconditie was de strip meteen volop in bedrijf.[210]				
9 februari 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5231 A-26B met nummer 42.96206 van het 587th Bomb Squadron van de 394th Bomb Group te Schijndel op of nabij het vliegveld.[211]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen vermelden het neerstorten van een geallieerd A-26-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
13 februari 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5442 Spitfire Mk IX ML380 4D- van het Nu. 74 Trinidad squadron te Schijndel op of nabij het vliegveld.[212]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
22 februari 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5285 A Spitfire Mk XVI TB277 GW- van het No. 340 Ile de France squadron te Schijndel op of nabij het vliegveld.[213]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
25 februari 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5316A Spitfire Mk XVI TB331 AH- van het No. 322 squadron te Schijndel op of nabij het vliegveld.	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van twee geallieerd Spitfire-vliegtuigen. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**

[209] Grimm, Van Loo & De Winter, *Vliegvelden*, 351.
[210] Ibidem, 399.
[211] Eversteijn, *Bombardementen*, 2649; Studiegroep, *Verliesregister*, 132.
[212] Eversteijn, *Bombardementen*, 2658; Studiegroep, *Verliesregister*, 132.
[213] Eversteijn, *Bombardementen*, 2682; Studiegroep, *Verliesregister*, 132.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	T 5316B Spitfire Mk XVI TB494 AH- van het No. 322 squadron te Schijndel op of nabij het vliegveld.[214]				
28 februari 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5331 Spitfire Mk IX PT729 2Y- van het No. 345 Franse G. C2/2 Berry squadron te Schijndel op of nabij het vliegveld.[215]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
6 maart 1945	**Indicatie – Neerkomen V1** **Studiegroep Luchtoorlog** V1302 – 45-03-06 – 04.30 – V1 – Schijndel NB – een weide op 100 meter afstand van een woning – Omgeving had glas- en dakschade – c.[216]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen V1** Studiegroep Luchtoorlog specificeert niet waar deze V1 zou zijn neergekomen en vermoedelijk gaat dit om de V1 van tien dagen later, want het lijkt wel erg op elkaar. Maar toch is het de moeite om hier wat door te redeneren. Op basis van Peters & Van Dijk (zie eerdere opmerking bij november/december 1944) zou dit kunnen gaan om de V1 op de Rooise Dijk. Waar dit dan precies was, is onduidelijk, maar volgens een geraadpleegde website is dit nu de Europalaan.[217] Vergeltungswaffen.nl situeert deze inslag echter een stuk noordelijker, bij de Bundersteeg in de buurt. Al met al, het lijkt er niet op dat het onderzoeksgebied geraakt werd bij deze V1-inslag. **Conclusie: Niet relevant.**
9 maart 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5362 Spitfire Mk XVI SM212 GW- van het No. 340 Ile le France squadron om 15.40 uur te Schijndel.[218] **Grimm, Van Loo & De Winter** Met name de overplaatsing van circa twintig Mustangs van het 268 Squadron naar Mill (red. vanaf Gilze-Rijen) verliep niet geheel vlekkeloos. Een […] Mustang maakte een crashlanding op vliegveld Schijndel.[219]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
Luchtfotoanalyse	**Datum:**	**Sortienummer:**	**Fotonummer(s):**		**Beschrijving luchtfoto:**
	15-3-1945	16-1847	3081		De luchtfoto is van redelijke kwaliteit en dekt het gehele onderzoeksgebied en de bufferzone af. De oorlogsschade en met name de geschutkraters zijn goed zichtbaar en de

[214] Eversteijn, *Bombardementen*, 2695; Studiegroep, *Verliesregister*, 134.
[215] Eversteijn, *Bombardementen*, 2706; Studiegroep, *Verliesregister*, 134.
[216] Studiegroep, 'Bulletin 336', 25.
[217] https://schijndelwiki.nl/index.php?title=Europalaan (bezocht op 8-7-2025).
[218] Eversteijn, *Bombardementen*, 2733; Studiegroep, *Verliesregister, 134.*
[219] Grimm, Van Loo & De Winter, *Vliegvelden*, 415.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
					boerderij binnen het onderzoeksgebied is compleet verwoest. De foto is daarmee goed ondersteunend bewijs voor de geschreven bronnen en de daaruit voortkomende indicaties.
16 maart 1945	**Indicatie – Neerkomen V1** **Studiegroep Luchtoorlog** V1414 – 45-03-16 – 04.30 – V1 – Schijndel NB – in een weiland – dak- en glasschade, aangericht in de nabije omgeving – c.[220]	**Indicatie – Neerkomen V1** **BHIC (Gemeentebestuur Schijndel)** […] op heden een V1 is neergekomen op het grondgebied dezer gemeente, ter plaatste genaamd Liekendonk, in de onmiddellijke nabijheid van de Zuid-Willemsvaart, het tijdstip van neerkomen was plusminus 4.30 des v.m. […] De wnd. Burgemeester van Schijndel, […][221]	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen V1** Deze melding lijkt, zoals gezegd, op die van 6 maart. Volgens een primaire bron uit het gemeentelijk archief van Schijndel was deze V1-inslag in de buurt van de Zuid-Willemsvaart en daarmee op ruime afstand van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**
17 maart 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn** T 5387 Spitfire Mk IX PV141 3W- van het No. 322 Nederlandse squadron bij Schijndel.[222] **Studiegroep Luchtoorlog** T5387; 45-03-17; 1025; Schijndel; Spitfire IX; PV141; 332 Sqdn; F/Lt Spry; B.[223]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
19 maart 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5399 Spitfire Mk XVI TB377 3W- van het No. 322 Nederlandse squadron te Schijndel.[224] Op maandag 19 maart oefende 322 Squadron in het duikbommenwerpen boven het oefenterrein ten noordoosten van ‘s-Hertogenbosch. […] Gedurende een van deze vluchten explodeerde de bom onder het toestel van Sgt. S.D. Lazarus plots op onverklaarbare wijze en zijn Spitfire spatte uit elkaar.[225]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
21 maart 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5412 Spitfire Mk XVI LF TB289 GW-N van het No. 340 Ile Le France squadron om 14.45 uur te Schijndel.	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van twee geallieerde Spitfire-vliegtuigen. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**

[220] Studiegroep, ‘Bulletin 337’, 26.
[221] BHIC, 5135, inv. nr. 804.
[222] Eversteijn, *Bombardementen*, 2753.
[223] Studiegroep, *Verliesregister*, 135.
[224] Eversteijn, *Bombardementen*, 2761; Studiegroep, *Verliesregister*, 135.
[225] Studiegroep, ‘Bulletin 319’, 7.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	T 5413 Spitfire Mk XVI TB618 GW- van het No. 340 Ile le France squadron om 14.45 uur te Schijndel.[226] 340 Squadron ging in de namiddag ten zuidwesten van Zwolle Duitse barakken bombarderen. Om 14:45 startten daarvan twaalf Spitfires, maar helaas verongelukten twee ervan tijdens het opstijgen. De Spitfire 'TB289' van Lt. Beraudo verloor een 500 lbs bom, die explodeerde. Meteen crashte de jager, waarbij de vlieger op slag werd gedood. Het andere vliegtuig de 'TB618' kwam door de ontploffing naast de baan terecht, maar de vlieger Lt. Blanc kwam er goed vanaf. Er waren meer vliegongevallen tijdens de start. Deze bleken te wijten aan het zand, dat op Schijndel voortdurend opwoei en ook in de motoren terechtkwam.[227]				
23 maart 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5425 Spitfire Mk XVI RK918 LZ- van het No. 66 squadron om 15.45 uur nabij Schijndel.[228] **Militaire context – Nieuwe operaties** **Grimm, Van Loo & De Winter** Toen op 23 en 24 maart 1945 de gecombineerde Operaties *Plunder* (rivieroversteek) en *Varsity* (luchtlandingen) van start gingen […] verleenden de 83 en 84 Group RAF met vele honderden missies luchtsteun. […] Ook de squadrons van Schijndel kwamen in die tijd voortdurend in actie.[229]	**Indicatie – Neerkomen V1** **BHIC (Gemeentebestuur Schijndel)** […] dat op Donderdag 29 Maart j.l. des namiddags te half zes, een V1 is neergevallen en ontploft in de buurtschap Steeg (weg naar Heeswijk) onder deze gemeente. […] De wnd. Burgemeester van Schijndel, […][230]	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.** **Indicatie – Neerkomen V1** Op deze dag kwam een V1 neer bij Steeg. Dit is op ruime afstand van het onderzoeksgebied. **Conclusie: Niet relevant.**
28 maart 1945	**Indicatie – Neerkomen V1** **Studiegroep Luchtoorlog** V1578 – 45-03-28 – 17.45 – V1 – Schijndel NB – In de nabijheid van de openbare weg genaamd 'de Steeg' – Negen burgers zijn hierbij lichtgewond geraakt. Daarnaast glas- en dakschade aan de omgeving – c.[231]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Indicatie – Neerkomen V1** Dit betreft hoogstwaarschijnlijk de V1-inslag van 23 maart 1945. **Conclusie: Niet relevant.**
8 april 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog**	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig**

[226] Eversteijn, *Bombardementen*, 2773; Studiegroep, *Verliesregister*, 135.
[227] Studiegroep, 'Bulletin 319', 7.
[228] Eversteijn, *Bombardementen*, 2783; Studiegroep, *Verliesregister*, 135.
[229] Grimm, Van Loo & De Winter, *Vliegvelden*, 400.
[230] BHIC, 5135, inv. nr. 804.
[231] Studiegroep, 'Bulletin 340', 27.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	T 5224 Spitfire Mk IX PL451 AH- van het No. 332 Noorse squadron om 17.20 uur te Schijndel op of nabij het voormalig vliegveld.[232]			Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
11 april 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn; Studiegroep Luchtoorlog** T 5546 Spitfire MK XVI SM179 9N- van het No. 127 squadron te Schijndel op of nabij het vliegveld.[233]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van een geallieerd Spitfire-vliegtuig. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
13 april 1945	**Context – Vertrek van Wings** **Studiegroep Luchtoorlog** Bij 145 Wing kreeg men de order te gaan inpakken, want Schijndel zou met ingang van vrijdagmorgen 13 april worden verlaten. […] Ook 132 Wing kreeg deze dag (red. 14 april) de opdracht de spoedige overplaatsing voor te bereiden. […] De laatste B-ploeg van 132 vertrok op vrijdag 20 april 1945 naar Twenthe.[234]	-	N.v.t.	N.v.t.	**Context – Vertrek van *Wings*** Het Schijndelse vliegveld liep leeg, met het vertrek van geallieerde *Wings* naar andere vliegvelden. **Conclusie: Niet relevant.**
16 april 1945	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** **Eversteijn** T 5570A Spitfire Mk XVI TD115 3W- van het No. 322 Noorse squadron te Schijndel. T 5572 Spitfire Mk XVI TB394 GW- van het No. 340 Ile le France squadron om 13.20 uur te Schijndel op of nabij het vliegveld.[235]	-	Nee	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Neerkomen vliegtuig** Literatuurbronnen benoemen het neerstorten van twee geallieerde Spitfire-vliegtuigen. Er is geen direct herleidbare indicatie dat het onderzoeksgebied hierbij betrokken was. **Conclusie: Niet relevant.**
April 1945	**Context – Laatste werkzaamheden Schijndel** **Grimm, Van Loo & De Winter** Tot media april 1945 leverden de Wngs van Schijndel in belangrijke mate luchtsteun aan de Canadese Operaties *Quick Anger, Cannonshot* en *Cleanser*. Met de voorspoedige opmars van de Canadezen in Nederland en Duitsland kwam het einde van Schijndel B.85 onafwendbaar naderbij en op 13 april verlieten de eerste kwartiermakers het vliegveld. De Franse 145 Wing verhuisde op de 16e naar Drope […] terwijl de Noorse 132 Wing twee dagen later naar Twente B. 106 trok. De verplaatsing was op 20 april	-	Ja	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Context – Laatste werkzaamheden Schijndel** De activiteiten bij het Schijndelse vliegveld werden verder afgebouwd. **Conclusie: Niet relevant.**

[232] Eversteijn, *Bombardementen,* 2824; Studiegroep, *Verliesregister*, 137.
[233] Eversteijn, *Bombardementen*, 2829; Studiegroep, *Verliesregister*, 137.
[234] Studiegroep, 'Air Bulletin 319', 9.
[235] Eversteijn, *Bombardementen*, 2837; Studiegroep, *Verliesregister*, 137.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
	voltooid. Op 18 april steeg het 322 squadron voor een laatste keer op, nu voor een bewapende verkenning die eindigde op de nieuwe thuishaven Twente. […] Een detachement van 5005 Squadron RAF bleef tot 27 april achter om B.85 in bedrijf te houden, waarna de eenheid naar Tilburg trok. Schijndel stond nog enige tijd ter beschikking als Staging Camp voor doortrekkende legeronderdelen, maar hun aantal nam gaandeweg af.[236]				
Na mei 1945	**Indicatie – Oorlogsschade Schijndel** **Van Blankenstein** 1. Van het totaal van 1.780 vooroorlogse woningen 314 vernield (*CBS,*250) 1a Volgens lijst NB (MG 1080): 2.000 woningen licht beschadigd; 960 zwaar beschadigd of verwoest. Aantal woningen verwoest 314 (*EC en Soc Kroniek*, 269) 2. Standerdmolen onder Wijbosch door oorlogsgeweld geheel vernield (VOO, 463, 757) 3. Hervormde kerk beschadigd door voltreffer in dak aan zuidzijde (VOO,461) 3a RK-kerk (Sint-Servatius) zwaar beschadigd als gevolg van oorlogshandelingen (VOO, 462)[237] **Context - Ontmanteling Vliegveld Schijndel** **Studiegroep Luchtoorlog** Op 22 maart 1946 werden de gevorderde gronden aan de gemeente teruggegeven. Dat gebeurde met terugwerkende kracht vanaf 25 november 1945. […] Op de plek, waar in 1945 onder zulke moeizame omstandigheden werd gewerkt is thans gerieflijke bebouwing te vinden.[238]	**Indicatie – Verwoeste woning onderzoeksgebied** **BHIC (Gemeentebestuur Schijndel)** Lijsten van vernielde en beschadigde panden in de Gemeente SCHIJNDEL; Heikant G25; v.d., Schoot, H.; woningen; A. [239] Wederopbouw Boerderijen; no. 88; G25; H. v.d. Schoot; Schijndel […].[240] Afgebrande en kapotgeschoten boerderijen der Gem. Schijndel; H. v.d. Schoot; Heikant; G25; Eig.; Afgebrand.[241]	Ja	1. Datum: 30-10-1945 Sortie: 106G-LIB-356 Luchtfoto: 3007 Archief: NCAP	**Indicatie – Verwoeste woning onderzoeksgebied** De woning op het onderzoeksgebied – Heikant G25 voordat het Rooiseweg 8 werd in de jaren vijftig – was geheel verwoest door de beschietingen van september en oktober 1944. Zie ook de schets en vergunning van de noodboerderij bij *4.7.1. Beeldmateriaal*. **Conclusie: Hoogstwaarschijnlijk relevant.**
Luchtfotoanalyse	**Datum:**	**Sortienummer:**	**Fotonummer(s):**		**Beschrijving luchtfoto:**
	30-10-1945	106G-LIB-356	3007, 3010		De luchtfoto's zijn van goede kwaliteit. 3007 dekt het gehele onderzoeksgebied en de bufferzone af; 3010 dekt 90% van het onderzoeksgebied af en iets meer dan de helft van de bufferzone. De foto's geven een goed beeld van de situatie bij het onderzoeksgebied ongeveer een half jaar na de Duitse capitulatie van 5 mei 1945. Dat gezegd hebbende, veel

[236] Grimm, Van Loo & De Winter, *Vliegvelden*, 401.
[237] E. van Blankenstein, *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939-1945)* (Zeist 2006), 172.
[238] Studiegroep, 'Air Bulletin 319', 9.
[239] BHIC, 5135, inv. nr. 691 Overzichten van door oorlogshandelingen vernielde en beschadigde panden, met correspondentie, 1944-1945.
[240] BHIC, 5135, inv. nr. 757 Stukken betreffende oorlogsschade aan en wederopbouw van boerderijen, 1944-1951.
[241] BHIC, 5135, inv. nr. 765 Overzichten van tijdens de tweede wereldoorlog afgebrande en kapotgeschoten boerderij en stand der werkzaamheden inzake noodvoorzieningen en wederopbouw, met correspondentie, 1951-1956.

Datum:	Literatuur:	Archiefinformatie:	Luchtfoto:		Luchtfotoanalyse & Relevantie:
			Indicatie zichtbaar (Ja/Nee)	Luchtfotoinformatie (indien zichtbaar)	
					van de oorlogsschade dan wel -verstoringen van eerdere foto's zijn door het verstrijken van de tijd hierop minder goed zichtbaar. Wel is nog steeds goed te zien dat de boerderij op het onderzoeksgebied kapot is, wat overeenkomt met het indicatieonderzoek.

Tabel 5: *Relevante indicaties uit het bronnenmateriaal.*

Bijlage 3. Certificering

TÜVNORD

Pagina 1 van 1

Certificaat

TÜVNORD
TÜV NORD Nederland B.V.
CS-VROO
tuv.nl

voor het kwaliteitssysteem volgens

Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten

De certificatie instelling TÜV NORD Nederland verklaart hiermee dat het gerechtvaardigd vertrouwen bestaat dat het gehanteerde kwaliteitssysteem voldoet aan de eisen uit het bovengenoemde certificatieschema en dat de certificatie heeft plaatsgevonden volgens haar certificatiereglement voor de organisatie

Den Ouden Bodac B.V.
Hermalen 7
5481 XX Schijndel

Dit certificaat is afgegeven op basis van het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten, vastgesteld d.d. 29 januari 2021, waarmee voldaan wordt aan de kaderbepalingen van het Arbeidsomstandighedenbesluit.

De eisen in dit certificatieschema hebben betrekking op het kwaliteitssysteem van de organisatie inzake het Vooronderzoek en de Riscoanalyse van ontplofbare oorlogsresten. De certificatie is onderworpen aan een jaarlijkse evaluatie door TÜV NORD Nederland.

Toepassingsgebied

Deelgebied: Vooronderzoek ontplofbare oorlogsresten.
Deelgebied: Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten.

Registratienummer	14086-12.1	Certificaat geldig van	08-07-2024
KvK nummer	17138633	Certificaat geldig tot	08-07-2027
		Datum eerste certificatie	08-07-2021

Dhr. E.W.A.C. Franken
Managing Director

TÜV NORD Nederland B.V.
Ekkersrijt 4401, 5692 DL Son en Breugel
tuv.nl

TÜV®

Stichting VOMES
Veilig Omgaan met Explosieve Stoffen

TÜVNORDGROUP

Bijlage 4. Uitgangspunten afbakening

Bijlage 2a Indicaties oorlogshandelingen periode 1940-1945 (B.2.1 t/m B.2.14)

B2.1 Militair object

Indicatie	Militair object
Algemene omschrijving	Gebouw, bouwwerk of cluster van gebouwen en/of bouwwerken, al dan niet voorzien van wapens en/of CE, dat dient ter verdediging, voor logistieke doeleinden of voor de huisvesting van militairen in oorlogstijd. Militaire gebouwen/bouwwerken kunnen worden onderverdeeld in drie categorieën: • veldversterkingen (lichte constructie van hout, grond e.d.); • zware versterkingen (ongewapend/licht gewapend beton, baksteen/beton combinaties); • duurzame versterking (zwaar gewapend beton, eventueel met stalen pantserdelen). Een niet-limitatieve opsomming van objecten waaraan kan worden gedacht: • wapenopstelling; • geschutopstelling; • barak; • munitieopslag, al dan niet in open veld; • zoeklichtopstelling; • radaropstelling; • gevechtsloopgraaf; • communicatieloopgraaf; • schuilloopgraaf; • schutterput; • mangat; • tankgracht- of geul; • bunker, in de vorm van zware of duurzame versterking; • kampement; • obstakel, zoals prikkeldraadversperring, wegafzetting, drakentand, palenveld tegen luchtlandingen, net tegen torpedo's en afgezonken schip; • een verdedigingswerk bestaande uit meerdere objecten.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • de aard/functie van het object; • of het object onderdeel vormde van een groter geheel; • het aantal vermoedelijk aanwezige CE ter plaatse van het militair object gedurende het gebruik daarvan; • de vermoedelijke locatie in of nabij het object waar CE werden opgeslagen • tijdstip en reden van het verlaten van het militair object (bijvoorbeeld: voordat de bevrijding plaatsvond, opmars vijandelijke troepen, algehele capitulatie, verplaatsen van wapens); • informatie over het opruimen van het militaire object en / of de daar

Kenmerk: VOMES-xxx	Versie: 2020-01	Goedgekeurd door het bestuur d.d.	*Pagina 42 van 55*
Titel: Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten		Vastgesteld door het CCvD-OO d.d.	

	aanwezige CE ; • welke voor de hand liggende dumplocaties er in de nabijheid van het object aanwezig zijn geweest. • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn aangetroffen op de locatie van het object of in de nabijheid daarvan, en zo ja, welke relatie deze CE heeft/hebben met de bekende aard/functie van het object.

B2.2 Mijnenveld

Indicatie	Mijnenveld
Algemene omschrijving	Geregistreerd mijnenveld of gebied waar ooit de aanwezigheid van landmijnen is vermoed.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • het aantal en type gelegde mijnen; • het aantal en type geruimde mijnen; • of het mijnenveld meerdere keren op aanwezigheid van mijnen is onderzocht; • de nauwkeurigheid van de aangegeven begrenzing van het mijnenveld; • verschijningsvorm; • welke voor de hand liggende dumplocaties er in de nabijheid van het mijnenveld aanwezig zijn geweest; • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn aangetroffen op de locatie van het mijnenveld of in de nabijheid daarvan, en zo ja, welke relatie deze CE heeft/hebben met het mijnenveld.

B2.3 Dumplocatie van CE

Indicatie	Dumplocatie van CE
Algemene omschrijving	Informatie dat op een specifieke locatie CE in de landbodem en/of waterbodem zijn gedumpt met als doel CE te verwijderen of te verbergen.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • het type of de typen CE die zijn gedumpt; • losse CE of verpakt; • wijze van dumping (met vrachtwagen, met de hand, vanaf een vaartuig); • locatie van dumping (land/water); • de verplaatsing van CE in het water en de ophoping bij obstakels in het water ingeval van dumping van CE in water.

B2.4 Vliegtuigcrash

Indicatie	Vliegtuigcrash
Algemene omschrijving	Het neerkomen van (delen van) een militair vliegtuig, niet zijnde een geslaagde (nood)landing.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • of er aanwijzingen zijn dat er onderdelen van het toestel (of delen daarvan) in de bodem of op/in de waterbodem zijn achtergebleven, en zo ja: • de bekende locatie(s) van neerkomen; • de CE die aan boord waren bij neerkomen; • de toestand van het toestel bij neerkomen; • schadebeeld; • de bergingswerkzaamheden die in de verschillende tijdvakken (in de directe nasleep van de crash, direct na de bevrijding en daarna) hebben plaatsgevonden; • de ondergrondse verplaatsing van het toestel of delen daarvan; • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn aangetroffen op de crashlocatie, en zo ja, welke relatie deze CE heeft/hebben met de crash; • de mogelijke aanwezigheid van stoffelijke resten, milieukundige bodemverontreiniging (zoals brandstof) en archeologisch erfgoed.

B2.5 Vernielingslading

Indicatie	Vernielingslading
Algemene omschrijving	Vernielingslading (al dan niet in werking gesteld)
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • gebruikte CE als vernielingslading; • de aard van het te vernietigen object, zoals gebouwen, bruggen en wegen; • de (locatie van) de plaatsing van de vernielingslading ten opzichte van het te vernietigen object; • of de lading (gedeeltelijk) in werking is gesteld en of daardoor een deel van de vernielingslading is verplaatst; • schadebeeld; • opruimwerkzaamheden ter plaatse van het vernietigde object; • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn aangetroffen op de locatie van het te vernietigen object, of in de nabijheid daarvan.

B2.6 (Ongecontroleerde) massa explosie / vernielingslocatie

Indicatie	(Ongecontroleerde) massa explosie / vernietigingslocatie
Algemene omschrijving	(Sympathische) detonatie van een explosievenvoorraad zoals bijvoorbeeld een munitieopslag of munitietrein of een locatie waar CE vernietigd zijn.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • de locatie waar de explosie(s) heeft/hebben plaatsgevonden (primaire detonatiehaard); • de wijze waarop de explosie(s) tot stand is/zijn gekomen (bijv. beschieting, ongeval of gecontroleerde detonatie); • de voorziening waarin de CE waren ondergebracht/gelegen ten tijde van de explosie (bijvoorbeeld een gebouw, een open munitieopslagvoorziening, een springput waarin de CE zijn ingegraven, aan boord van trein/vrachtwagen/schip); • de terreineigenschappen/geografische omstandigheden van het gebied waar de explosie/vernietiging heeft plaatsgevonden; • de hoofdsoort, subsoort, type en aantal/hoeveelheid van de opgeslagen/aanwezige bij de explosie betrokken CE; • het tijdsbestek waarin de massa-explosie/munitievernietiging heeft plaatsgevonden; • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn aangetroffen in de omgeving van de (ongecontroleerde) massa explosie / vernietigingslocatie, en zo ja, of deze CE een relatie heeft / hebben met de explosie; • de locaties waar als gevolg van de explosie weggeslingerde CE zijn beland en de spreiding ervan; • de vraag of weggeslingerde CE direct na de explosie aan de oppervlakte is/zijn gebleven of is/zijn ingedrongen in de bodem; • de zorgvuldigheid waarmee eventuele ruimingen kort na de explosie hebben plaatsgevonden en onder welke omstandigheden/condities dat is gebeurd.

B2.7 Artilleriebeschieting

Indicatie	Artilleriebeschieting
Algemene omschrijving	Beschieting door grondgebonden geschut, mortieren of grondgebonden (meervoudige) raketwerpsystemen of beschieting door scheepsgeschut.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • het soort en kaliber granaat; • de locatie van waar is geschoten; • de nauwkeurigheid waarmee het doel is geregistreerd; • de afstand waarover is geschoten; • de locaties en spreiding van granaatinslagen; • type beschieting (bijvoorbeeld: storingsvuur, uitwerkingsvuur, afsluitingsvuur); • intensiteit van de beschieting (bijvoorbeeld: aantal vuurstoten, duur van de vuurstoten, aantal granaten per vuurstoot, totaal aantal verschoten granaten); • periode waarbinnen beschietingen hebben plaatsgevonden (uren, dagen, maanden, enz.); • of de beschieting werd uitgevoerd met een waarnemer; • of er vooraf is ingeschoten; • of er CE zijn aangetroffen in het kennelijk beschoten gebied, of in de nabijheid daarvan, en zo ja, of deze CE een relatie heeft/hebben met de beschieting.

B2.8 Raketbeschieting door jachtbommenwerpers

Indicatie	Raketbeschieting door jachtbommenwerpers
Algemene omschrijving	Raketbeschieting door jachtbommenwerpers, in de Nederlandse praktijk doorgaans door Hawker Typhoons.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • de bekende locaties en spreiding van raketinslagen, zoals gebleken uit de inventarisatie van het bronnenmateriaal; • het aantal verschoten raketten per toestel; • het aantal aantoonbaar gedetoneerde raketten; • informatie over de na de raketbeschieting door de autoriteiten geregistreerde blindgangers (indien beschikbaar); • het maximale aantal nog aanwezige blindgangers; • het verwachte aantal blindgangers; • type jachtbommenwerper; • vliegrichting ten tijde van het afvuren van de raketten; • wijze van verschieten (het verschieten van alle raketten in één of meerdere salvo's);

	• eventuele andere bekende gegevens over de toegepaste tactiek; • verwachte of maximale horizontale ondergrondse verplaatsing van de raket direct na inslag; • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn aangetroffen in de omgeving van de beschieting, en zo ja, of deze CE een relatie heeft / hebben met de beschieting.

B2.9 Bombardement met brisantbommen

Indicatie	Bombardementen met brisantbommen
Algemene omschrijving	Luchtaanval met inzet van brisante afwerpmunitie, inclusief clusterbommen.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • de bekende locaties en spreiding van bominslagen; • het aantal afgeworpen bommen per toestel; • het aantal aantoonbaar gedetoneerde bommen; • informatie over de na het bombardement door de autoriteiten geregistreerde blindgangers; • het maximale aantal nog aanwezige blindgangers; • het verwachte aantal blindgangers. • type bommenwerper; • wijze van afwerpen / toegepaste tactiek (zoals een afworp in duikvlucht, een afworp van geringe hoogte of een afworp van grote hoogte, vliegrichting, afworp in salvo ja/nee, als clustermunitie ja/nee); • verwachte of maximale horizontale ondergrondse verplaatsing van de bom direct na inslag; • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn aangetroffen in de omgeving van het bombardement, en zo ja, of deze CE een relatie heeft / hebben met het bombardement.

B2.10 Bombardement met brandbommen

Indicatie	Bombardementen met brandbommen
Algemene omschrijving	Luchtaanval met inzet van afwerpmunitie met een brandlading.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • de locaties en spreiding van bominslagen; • het aantal vermoedelijk afgeworpen bommen per toestel; • het aantal aantoonbaar aangetroffen brandbommen na het bombardement, al dan niet uitgebrand; • informatie over schade veroorzaakt door brand in het kennelijk getroffen gebied; • het maximale aantal nog aanwezige blindgangers; • het verwachte aantal blindgangers; • type bommenwerper; • wijze van afwerpen / toegepaste tactiek (zoals een afworp van geringe hoogte of een afworp van grote hoogte, vliegrichting, afworp als clustermunitie); • informatie over de windrichting en -snelheid; • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn geruimd/aangetroffen in het door het bombardement getroffen gebied of in de nabijheid daarvan, en zo ja, welke relatie deze CE heeft/hebben met het bombardement.

B2.11 Beschieting door vliegtuigen

Indicatie	Beschieting door vliegtuigen
Algemene omschrijving	Beschieting door vliegtuigen met boordwapens / boordgeschut.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • type vliegtuig; • bewapening waarmee is beschoten; • of het een stilstaand of bewegend doel betrof; • de nauwkeurigheid van de locatie van het getroffen doel; • wijze van beschieten / toegepaste tactiek (waaronder afstand en hoek van het vliegtuig ten opzichte van het doel); • informatie over schade veroorzaakt door de beschieting; • of er aanwijzingen zijn dat CE zijn aangetroffen in het kennelijk beschoten gebied of in de nabijheid daarvan, en zo ja, welke relatie deze CE heeft/hebben met de beschieting.

B2.12 Inslagpunt van een blindganger (vliegtuigbom)

Indicatie	Inslagpunt van een blindganger (vliegtuigbom)
Algemene omschrijving	Informatie (cf. paragraaf 3.4 onder 7a) dat op een specifieke locatie een vliegtuigbom is neergekomen die niet (geheel) in werking is getreden, zoals een situatieschets die in de nasleep van een bombardement door de bevoegde instanties is gemaakt.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • het type vliegtuigbom en het gewicht; • de wijze van afwerpen / toegepaste tactiek; • de nauwkeurigheid van de informatie over het inslagpunt; • de vliegrichting; • de vliegsnelheid; • de afwerphoogte; • de ondergrondse offset; • schadebeeld; • de naoorlogse zoekacties.

B2.13 Inslagpunt van een V1

Indicatie	Inslagpunt van een al dan niet gedetoneerde V1
Algemene omschrijving	Gebied dat is getroffen door de inslag van een V1.
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	Bij het vaststellen of de indicatie leidt tot de conclusie VERDACHT of ONVERDACHT en bij de horizontale afbakening van het verdachte gebied wordt ten minste rekening gehouden met de volgende factoren: • de bekende locatie van inslag; • de lanceerlocatie; • de afstand die de V1 heeft afgelegd voordat deze is ingeslagen; • het type V1; • of de V1 na inslag is gedetoneerd; • de verwachte en maximale offset van de V1 direct na inslag; • of de V1 al is geruimd; • de mogelijke bodemverontreiniging door bijvoorbeeld de aanwezigheid van benzeen en brandstof.

B2.14 Inslagpunt van een V2

Indicatie	
Algemene omschrijving	
Uitgangspunten voor het beargumenteerd aanmerken en afbakenen van verdacht gebied	

Bijlage 5. Toelichting verplichte en aanvullende bronnen

In het CS-VROO staat beschreven welke bronnen geraadpleegd dienen te worden. Den Ouden Bodac B.V. behoord ten minste de in de onderstaande tabel weergegeven verplichte bronnen te raadplegen. Aanvullende bronnen worden in geraadpleegd indien sprake is van de onder de toelichting op de aanvullende bronnen beschreven situatie. In de rapportage wordt gemotiveerd waarom een aanvullende bron wel of niet geraadpleegd is.

Bronnen conform Certificatieschema	Raadplegen		Geraadpleegd
	Verplicht	Aanvullend	
Literatuur	✓		✓
Gemeentelijke en provinciaal archief	✓		✓
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD)	✓		✓
Nationaal Archief te Den Haag	✓		✓
Semistatische archiefdiensten Ministerie Defensie te Rijswijk	✓		✓
Explosieven Opruimings Dienst Defensie (EODD)	✓		✓
Luchtfotocollectie Wageningen UR, Kadaster en Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland te Edinburgh	✓		✓
Krantenberichten	✓		✓
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), collectie 575	✓		✓
The National Archives te Londen, gegevens aangaande luchtaanvallen door Royal Air Force	✓		✓
Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg	✓		✓
Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), collectie 409		✓	✓
The National Archives te Londen, gegevens aangaande artilleriebeschietingen		✓	✓
The National Archives and Record Administration (NARA II) te College Park (VS)		✓	✓
Getuigen		✓	
Kadaster (naoorlogs kaartmateriaal)	✓		✓

Tabel 6: *Raadpleegbare bronnen conform het CS-VROO.*

Toelichting verplichte bronnen Certificatieschema

Literatuur | Voor het onderzoeksgebied dienen relevante literatuurbronnen te worden geraadpleegd, zowel standaardwerken als eventuele specifieke regionale of lokale schriftuur. Daarbij gelden met betrekking tot

het onderzoek naar gebeurtenissen in de periode mei 1940 als verplicht te raadplegen standaardwerken in ieder geval:

- ✓ Nierstrasz e.a. (Ministerie van Oorlog, Hoofdkwartier van de chef van de generale staf, krijgsgeschiedkundige afdeling), *De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de Tweede Wereldoorlog* (diverse delen, 's-Gravenhage).
- ✓ Molenaar, F.J., *De luchtverdediging in de meidagen 1940* (twee delen, 's-Gravenhage, 1970).

Gemeentearchief en provinciaal archief / Bij het raadplegen van het gemeentelijke archief dienen ten minste de stukken van de luchtbeschermingsdienst, de documenten over aangetroffen/geruimde OO en de oorlogsschaderapporten te worden geraadpleegd. Indien deze stukken niet aanwezig zijn, dient dit te worden vermeld in de rapportage. Bij het onderzoek in het provinciaal archief wordt in elk geval onderzoek verricht in de relevante archieven van het Militair Gezag. Verder worden in het provinciaal archief, indien beschikbaar, ook stukken van de luchtbeschermingsdienst, documenten over aangetroffen/geruimde OO en oorlogsschaderapporten geraadpleegd. Wanneer er aanwijzingen zijn voor de aanwezigheid van OO dient in het gemeentelijke en provinciale archief voorts te worden gezocht naar gegevens over relevante naoorlogse ontwikkelingen (contra-indicaties). Indien deze gegevens niet aanwezig zijn, behoord dit eveneens te worden vermeld in de rapportage.

Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) / In het NIOD raadpleegt de organisatie ten minste de Collectie Departement van Justitie (toegangsnummer 216k), waarin zich processen-verbaal bevinden met betrekking tot bomafworpen en andere luchtoorlog-gerelateerde gebeurtenissen in een aantal Nederlandse gemeenten. Daarnaast dient de Collectie Generalkommissariat für das Sicherwesen – Hörere SS- und Polizeiführer Nord-West (toegangsnummer 077) te worden ingezien. Dit archief biedt namelijk een relatief compleet overzicht van bomafworpen en andere luchtoorlog-gerelateerde gebeurtenissen op Nederlands grondgebied in de periode van september 1940 t/m april 1941.

Nationaal Archief te Den Haag / De organisatie dient de collectie Inspectie Bescherming Bevolking Luchtaanvallen (toegangsnummer 2.04.53.15) te raadplegen waarin de berichten van gemeenten aan de Rijkinspectie Luchtbeschermingsdienst te Den Haag in de periode 1940-1943 inzichtelijk zijn.

Semi-Statisch Informatiebeheer (SIB) Ministerie Defensie te Rijswijk / De organisatie raadpleegt de collectie van de Mijn- en Munitieopruimingsdienst (MMOD) waarin de ruimingen in de periode 1945-1947 inzichtelijk zijn.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) / De collectie Duitse verdedigingswerken in Nederland en rapporten van het Bureau Inlichtingen te Londen (1940-1945) met collectienummer 575 van het NIMH dient geraadpleegd te worden om vast te stellen of er indicaties zijn dat er Duitse militaire werken in het onderzoeksgebied aanwezig waren tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Explosieven Opruimings Dienst Defensie (EODD) / Bij het raadplegen van het archief van de EODD dient allereerst de database met meldingen van aangetroffen OO en de collectie mijnenveldkaarten te worden geraadpleegd. Wanneer in de database met meldingen van aangetroffen OO indicaties voor de aanwezigheid van OO worden gevonden, dient de collectie MORA's of UO's te worden ingezien. Wanneer in de collectie mijnenveldkaarten indicaties voor de aanwezigheid van OO worden aangetroffen, dient de collectie mijnenveld ruimrapporten te worden geraadpleegd.

The National Archives te Londen / De organisatie behoord aan te tonen dat in The National Archives te Londen een relevante onderzoeksinspanning is geleverd aangaande het verzamelen van informatie over door de Royal Air Force uitgevoerde luchtaanvallen in het onderzoeksgebied of de directe omgeving. Hierbij dient de periode 10 mei 1940 tot 8 mei 1945 in ogenschouw te worden genomen en dient het onderzoek te worden verricht in relevante stukken van ten minste de volgende vier onderdelen van de RAF:

- ✓ Bomber Command RAF;
- ✓ Coastal Command RAF;
- ✓ Fighter Command RAF/Air Defence Great Britain;
- ✓ Second Tactical Air Force.

Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg / In het Bundesarchiv-Militärarchiv te Freiburg wordt ten minste de collectie Lageberichte van de Luftwaffenführungsstab Ic geraadpleegd, die meldingen bevat over bomafworpen op Nederlands grondgebied in de periode 10 mei 1940 tot 10 november 1941.

Luchtfotocollecties Wageningen UR, Kadaster en RCAHMS (NCAP) / De organisatie dient beschikbare luchtfoto's betreffende de data waarop oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden te inventariseren. Deze inventarisatie dient te geschieden in ten minste de volgende luchtfotocollecties:

- ✓ Collectie JARIC en ACIU berustend bij Royal Commission on the Ancient and Historical Monuments of Scotland/National Collection of Aerial Photography te Edinburgh;
- ✓ Wageningen UR te Wageningen;
- ✓ Kadaster te Zwolle.

Uit de geïnventariseerde luchtopnamen worden de meest geschikte luchtfoto's geselecteerd. Een uitgebreide toelichting bij de selectie van luchtfoto's staat in *Paragraaf 4.6* beschreven.

Krantenberichten / Ten behoeve van het onderzoek naar contra-indicaties in de vorm van explosievenopruiming over de periode 1940-1972 wordt in ieder geval gezocht naar krantenberichten via de online zoekmachine Delpher, en via de verzameling krantenknipsels uit het archief van de Hulpverleningsdienst (Nationaal Archief met toegang 2.04.110).

Kadaster / Ten behoeve van het onderzoek na-conflictperiode dient de organisatie in ieder geval naoorlogs kaartmateriaal uit het archief van het kadaster te raadplegen met als doel het inventariseren van naoorlogse ruimtelijke ontwikkelingen.

Toelichting aanvullende bronnen Certificatieschema

Nederlands Instituut voor Militair Historie (NIMH) / De collectie Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940 met collectienummer 409 van het NIMH dient ten minste te worden geraadpleegd indien uit het onderzoek van de verplichte bronnen blijkt dat er indicaties zijn van grondgevechten en/of dat artilleriebeschietingen hebben plaatsgevonden in mei 1940.

The National Archives te Londen / Archiefstukken uit The National Archives gelden als aanvullende bron met betrekking tot onderzoek naar geallieerde artilleriebeschietingen in de periode vanaf september 1944. Wanneer uit overige bronnen indicaties zijn aangetroffen dat het onderzoeksgebied in deze periode is geteisterd door geallieerde artilleriebeschietingen, dienen de *War Diaries* van desbetreffende geallieerde eenheden te worden geraadpleegd om specifieke informatie van deze beschietingen te verzamelen.

The National Archives and Record Administration (NARA II) te College Park (VS) / Er dient aanvullend bronnenonderzoek plaats te vinden in het NARA wanneer er duidelijke indicaties zijn dat het onderzoeksgebied is getroffen door luchtaanvallen met afwerpmunitie uitgevoerd door de United States Army Air Force. Het onderzoek bevat daarbij in elk geval inzage van de collectie Mission Reports (World War II Combat Operations Reports 1941-1946, Record Group 18, MLR Number NM6 7A).

Getuigenverklaringen / In overleg met de opdrachtgever wordt bepaald of getuigen worden gehoord mits mogelijk. Dit wordt gerapporteerd. Wanneer getuigen worden gehoord, dient een schriftelijke getuigenverklaring te worden opgesteld en getekend door de getuige en/of door een vertegenwoordiger van de opdrachtgever die bij het horen van de getuige aanwezig is. De getuigenverklaring wordt opgenomen als bijlage bij het rapport.

Bijlage 6. Overzicht geraadpleegd bronnenmateriaal

Literatuur

Auteur:	Titel:	Plaats en datum:
Amersfoort, H., en P. Kamphuis	Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied	Den Haag, 2005
Blankenstein, E.	Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht (1939-1945)	Zeist, 2006
Blankenstein, E. van	Bruggen in Nederland 1940-1950, vernieling en herstel	Zutphen, 2009
Boiten, T., en R.J. Mackenzie	The Nachtjagd War Diaries: an operational history of the German night fighter force in the West, volume 1	Walton on Thames, 2008
Boiten, T., en R.J. Mackenzie	The Nachtjagd War Diaries: an operational history of the German night fighter force in the West, volume 2	Walton on Thames, 2008
Didden J., en M. Swarts	Brabant Bevrijd	Hulst, 1993
Didden J., en M. Swarts	Einddoel Maas. De strijd in zuidelijk Nederland tussen september en december 1944	Weesp, 1984
Didden J., en M. Swarts	Colin. The 51st Highland Division in Brabant	z.p., 1994
Didden J., en M. Swarts	Autumn gale Herbststurm. Kampfgruppe Chill, schwere Heeres Panzerjäger-Abteilung 559 and the German recovery in the autumn of 1944	z.p., 2013
Eversteijn, T.	Bombardementen, raketbeschietingen, neergekomen V- wapens en militaire vliegtuigverliezen in de periode 10 mei 1940 – 5 mei 1945	z.p., 2011
Grimm, P., E. van Loo en R. de Winter	Vliegvelden in oorlogstijd. Nederlandse vliegvelden tijdens bezetting en bevrijding 1940 – 1945	Boom, 2009
Groen, J.	From the frying pan to Mittersill. Fox Company, 502nd parachute infantry regiment 1942-1945	Utrecht, 2022
Huurman, C.	Het spoorwegbedrijf in oorlogstijd, 1939-1945	Eindhoven, 2001
Kershaw, R.J.	It never snows in September. The German view of Market-Garden and the battle of Arnhem, September 1944	Surrey, 2004
Klep, C., en B. Schoenmaker	De bevrijding van Nederland 1944-1945. Oorlog op de flank	Den Haag, 1995
Korthals-Altes, A.	Luchtgevaar. Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945	Amsterdam, 1984
Molenaar, F.J.	De luchtverdediging in de meidagen 1940	Den Haag, 1970

Auteur:	Titel:	Plaats en datum:
Nierstrasz, V.E.	De verdediging van Noord Limburg en Noord Brabant mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied tijdens de wereldoorlog II, Hoofddeel III / Deel 2, onderdeel B	Den Haag, 1952
Oetelaar, C.A.M. van den	Schijndel in de frontlijn	Schijndel, 1946
Paagman, D.	De bevrijders van Schijndel, september en oktober 1944	Schijndel, 2019
Peters, B., en L. van Dijk	Schijndel ten tijde van WOII. Begin, bezetting, bevrijding	Schijndel, 2005
Peters, B., en L. van Dijk	Granaatweken. W.O. II in Schijndel, 17 september tot 23 oktober	Schijndel, 2014
Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 (SGLO)	Bulletin Air War 2003-2014	z.p., 2003-2014
Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945 (SGLO)	Verliesregister 1939-1945. Alle militaire vliegtuigverliezen in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog	z.p., 2008
Woensel, J. van	Vrij van explosieven. De geschiedenis van het EOCKL en zijn voorgangers, 1944-2004	Amsterdam, 2004
Zwanenburg, G.J.	En nooit was het stil... Kroniek van een luchtoorlog	Den Haag, 1990

Tabel 7: *Literatuurlijst met relevante en standaardboeken.*

Website:
www.bhic.nl/ontdekken/verhalen/neergestorte-vliegtuigen-in-schijndel-1940-1945
www.bulletpicker.net
www.delpher.nl
www.dotkadata.nl
www.echodelta.net
www.explosievenopsporing.nl/veo-bommenkaart/
www.library.wur.nl
www.nationalarchives.gov.uk
www.ncap.org.uk
www.nigelef.tripod.com
www.oorlogsbronnen.nl
www.ra39-45.co.uk
www.royalartilleryunitsnetherlands1944-1945.com

Website:
www.schijndelwiki.nl
www.studiegroepluchtoorlog.nl/verliesregister
www.topotijdreis.nl
www.vergeltungswaffen.nl

Tabel 8: *Overzicht met geraadpleegde websites.*

Gemeentelijke en Provinciale archieven

Het BHIC is door Den Ouden Bodac B.V. voor dit vooronderzoek niet fysiek bezocht. Den Ouden Bodac B.V. heeft gebruik gemaakt van haar persoonlijke database met eerder gemaakte foto's om de documenten te controleren op relevante indicaties. Voor het onderzoek heeft een controle plaatsgevonden op de site van BHIC naar mogelijk relevante documenten. Er zijn geen aanvullende bruikbare archiefstukken op de site gevonden voor deze bureaustudie.

1484 Bouwvergunningen Schijndel, 1901-1989	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
810	Schijndel: Bouw noodboerderij, 12-6-1946

Tabel 9: *Geraadpleegde archiefstukken uit Bouwvergunningen Schijndel, 1901-1989.*

1589 Documentatie Schijndel	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
0288	Het verzet in Schijndel tijdens de Duitse bezetting: opvang van neergeschoten geallieerde piloten, Amerikaanse gewonden en Duitse deserteurs / S.E. van Berkum, 1944
0478	Overzicht van een tentoonstelling van de Bond van Oud Strijders getiteld "20 jaar na onze bevrijding"; met chronologie van de gebeurtenissen in Schijndel tussen 1940 en 1944, 1965
0725	De wereldoorlog 1940-1945 teistert Schijndel; St. Lidwina te Schijndel in de oorlogsmaanden september en october 1944; twee verslagen van de gebeurtenissen van de Duitse inval tot het tijdstip van de bevrijding, zonder datum, cq 1966
0813	Lijsten van vernielde en beschadigde panden gemeente Schijndel
0818	Gruwelijke gevechten op Hells highway; oorlogsgeweld veranderde Schijndel in troosteloze ruïne, 1964-1969
0820	"Schijndel '40-'45", programmaboekje uitgegeven ter gelegenheid van de expositie van oorlogsherinneringen en boekje "Weette 't nog krek" over de Tweede Wereldoorlog / P. Verhagen, 1965

1589 Documentatie Schijndel	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
0824	Uit memoriale parochiae, inv. nr. 232; De oorlog in Schijndel, zonder datum
0834	De oorlogsjaren 1940-1945; het persoonsbewijs van een onnozel man / T. van Aarle
0839	Vliegveld Eerde werd door geallieerden intensief gebruikt / J. van Geffen, 1944
0868	Gruwelijke gevechten op "Hell's Highway"; strijd van man tegen man in de Eerdse bergen [Market Garden]; de vrijheid in september 1944 met rampspoed betaald / J.M. Jongeneel, 1964, 1984
1002	Jansen de Wit in de oorlogsjaren; persoonlijke herinneringen uit het dagboek van Smid Pijnenburg van 3 september tot 8 november 1944 / S. Pijnenburg, 1945
1004	Schijndel 40-44 deel 1, samengesteld door G.P.M. Kuis, voorzitter Oranjecomité Schijndel.

Tabel 10: *Geraadpleegde archiefstukken uit Documentatie Schijndel.*

5135 Gemeentebestuur Schijndel, 1930-1960	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
44	Rapporten, toespraken en inlichtingen over de toestand van Schijndel tijdens de tweede wereldoorlog en na de bevrijding, met overzichten van omgekomen burgers en militairen (mede te Indonesië en in Birma) en verwoeste panden, 1944-1960
691	Overzichten van door oorlogshandelingen vernielde en beschadigde panden, met correspondentie, 1944-1945
757	Stukken betreffende oorlogsschade aan en wederopbouw van boerderijen, 1944-1951
765	Overzichten van tijdens de tweede wereldoorlog afgebrande en kapotgeschoten boerderijen en stand der werkzaamheden inzake noodvoorzieningen en wederopbouw, met correspondentie, 1951-1956
804	Stukken betreffende de bescherming van de bevolking tegen luchtaanvallen en de plaatselijke Luchtbeschermingsdienst, met opgaven van begin 1945 neergekomen V1's, 1930-1948
806-8013	Rapportboeken van de Luchtbeschermingsdienst
814	Stukken betreffende het opruimen van explosieven en achtergebleven oorlogstuig en gegevens over het door de Duitse Weermacht opgerichte kruithuisje aan de Kloosterstraat, 1945-1952
886	Stukken betreffende graven van tijdens de tweede wereldoorlog te Schijndel gesneuvelde militairen en burgers, opgraving en overbrenging van stoffelijke overschotten naar andere begraafplaatsen (o.a. Ysselstein bij Venraij) en oorlogsgraven in het algemeen, 1945-1959
1105	Stukken betreffende bruggen (o.a. oorlogsschade), tolheffing en opheffing van het veer over de Zuid-Willemsvaart nabij boerderij Ponteveer, met tekeningen, 1931-1945

5135 Gemeentebestuur Schijndel, 1930-1960	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
1228-1243	Persoonsdossiers inzake financiële schadevergoeding aan eigenaren voor herstel of herbouw van hun door oorlogsschade getroffen huizen en panden
1244-1250	Stamkaarten van door oorlogsschade getroffen huizen en panden inzake financiële schadevergoeding voor herstel of herbouw aan hun eigenaren (beoordeeld door de Schade Enquête Commissie te 's-Hertogenbosch) Nab-Ruij
1449	Stukken betreffende de vordering van gebouwen en het vliegveld door de geallieerde strijdkrachten en toegekende vergoedingen, 1944-1950

Tabel 11: *Geraadpleegde archiefstukken uit Gemeentebestuur Schijndel, 1930-1960.*

5183 Gemeentebestuur Schijndel, 1960-1990	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
3339	Overzichten gevonden munitie in Schijndel, 1967-1978
3341	Opruimen van gevonden oorlogsmunitie op diverse locaties, 1967-1985
3927	Opruimen van gevonden oorlogsmunitie: Vlagheide, Locht 3, Mgr. van de Venstraat 76, Structuurweg en spoorweg Boxtel-Gennep ter hoogte van Korteweg, 1986-1992
4046	Notitie 'De Tweede Wereldoorlog teistert Schijndel', 1966
4050	Verstrekken inlichtingen over het geallieerde vliegveld dat tijdens Tweede Wereldoorlog in Schijndel heeft gelegen en toezending kopieën stukken inzake de oorlogsperiode waarin naam Schijndel wordt vermeld, 1975
4051	Munitie-opslagplaats Vlagheide: overzichtstekening; instructie brandbestrijding; problematiek met betrekking tot inperking veiligheidszones/ verplaatsing complex en vestiging museum Bevrijdende Vleugels in MOP- complex, 1961-1993

Tabel 12: *Geraadpleegde archiefstukken uit Gemeentebestuur Schijndel, 1960-1990.*

7770 Collectie Veghel, 1801 – 1996	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
238	Kopieën van archivalia uit de US National Archives Washington en de operatie Market Garden

Tabel 13: *Geraadpleegde archiefstukken uit Collectie Veghel, 1801 – 1996.*

127 Militair Gezag in Brabant	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
34	Kaarten oorlogsschade aan woningen, boerderijen, kerken en andere gebouwen, 1945
43	Kaarten verkeerswegen en vernielde bruggen, 1932-1944
46	Kaarten waterwegen en vernielde sluizen en bruggen in arrondissement 's-Hertogenbosch, 1932-1944
104	Tijdstip bevrijding gemeenten in Noord-Brabant, 1945
211	Rapporten over in januari-maart 1945 in Noord-Brabant neergekomen vliegende bommen V1 en V2, 1945
216	Opruimen mijnen, 1944-1945
218	Vijandelijke luchtlandingen
219	Sectie brandweer en luchtbescherming, 1944-1945
307	Mijnen en andere explosieven, 1944-1945
461	Opruimen mijnen en opgaven neergekomen V1's en V2's, 1945

Tabel 14: *Geraadpleegde archiefstukken uit Militair Gezag in Brabant.*

1085 Commissaris van de Koningin CdK in Noord-Brabant, 1920-1969	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
366	Bezoeken aan pas bevrijde gemeenten
367	Rapporten burgemeester aan CdK
418	Militaire versterkingen in Noord-Brabant
431	Verslagen van CdK over oorlogsgebeurtenissen
443	Schade en plunderingen geallieerde militairen

Tabel 15: *Geraadpleegde archiefstukken uit Commissaris van de Koningin CdK in Noord-Brabant, 1920-1969.*

Nationale archieven | Nationaal Archief (NA) te Den Haag

Het Nationaal Archief (NA) te Den Haag is door Den Ouden Bodac B.V. voor dit vooronderzoek niet fysiek bezocht. Den Ouden Bodac B.V. heeft gebruik gemaakt van haar persoonlijke database met eerder gemaakte foto's om de documenten te controleren op relevante indicaties. Voor het onderzoek heeft een controle plaatsgevonden op de site van het NA naar mogelijk relevante documenten. Er zijn geen aanvullende bruikbare archiefstukken op de site gevonden voor deze bureaustudie.

2.04.53.15 Inspectie Bescherming Bevolking Luchtaanvallen		
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**	
19-47	Ingekomen en minuten van uitgegane brieven en aan diverse overheidsinstellingen, 1940-1941	
	37	Commissaris der Koningin in de provincie Noord-Brabant, nrs. 17.32.1 - 17.32.11
69-79	Meldingen en processen-verbaal ontvangen van gemeenten over Geallieerde luchtactiviteiten, 1940-1941	
	78	Noord-Brabant

Tabel 16: *Geraadpleegde archiefstukken uit Inspectie Bescherming Bevolking Luchtaanvallen.*

2.04.110 Archief Korps Hulpverleningsdienst van het Ministerie Binnenlandse Zaken, 1945-1974		
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**	
20-22	Registers met krantenknipsels inzake explosieven, 1945-1959	
	20	z.d.
	21	1945-1947
	22	1957-1959
27	Registers met krantenknipsels inzake ongevallen met oorlogstuig, 1965-1970	
28	Verzameling krantenknipsels inzake de Hulpverleningsdienst, 1947-1970	
47	Bewaken van munitiedumps, 1947	
49	Stukken betreffende onderzoeken naar explosieven die in handen van burgers zijn gekomen, 1947-1960	

Tabel 17: *Algemene archiefstukken betreffende de vondst van explosieven.*

2.13.25 Archief van het Militair Gezag, (1939) 1943-1946 (1956)	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
1542	Rapporten en verslagen [4.04.00, 4.19.00], 1944-1945
1563	Rapporten betreffende bom- en granaatinslagen en de organisatie van Luchtbeschermingsdiensten in gemeenten in Zeeland, Noord-Brabant en Limburg
1567	Stukken betreffende opsporing en ruiming van mijnen en andere explosieven [4.75.00], 1944-1945

1568	Rapporten van de Censuurdienst van de Sectie PTT inzake brieven waarin melding gemaakt wordt van bombardementen, afschriften [4.06.00], 1944-1945
2809	Stukken betreffende de organisatie van de mijnopruimingsdienst en het opsporen en ruimen van mijnen die de uitvoering van bepaalde openbare werken verhinderen, 1945

Tabel 18: *Berichtgeving van het nationaal Militair Gezag.*

2.13.71 Archieven van het Ministerie van Defensie te Londen 1940-1941 – Ministerie van Oorlog te Londen [1941-1945]; Departement van Oorlog: Bureau Londen [1945-1947], (1933) 1940-1947 (1974)	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
368	Stukken betreffende luchtbombardementen in Nederland, 1941, 1944-1945
477	Stukken betreffende dodelijke vliegtuigongevallen, de vermissing van en de bevrijding van krijgsgevangen piloten. 1941-1945
576	Stukken betreffende luchtaanvallen op en inundaties van Nederland. 1940-1943
577	Stukken betreffende luchtaanvallen op en inundaties van Nederland, 1944-1945
1251	Inlichtingenrapporten en orders van 21 Army Group en XII British Corps. oktober - november 1944. 1944
1255	Oorlogsdagboek van de verbindingsafdeling. Met bijlagen. 1944-1945
1787	Stukken betreffende bombardementen en beschietingen, voornamelijk van en op Nederland. 1941-1945
1788	Rapporten betreffende verdedigingsstelsels Nederland, 1941-1944
2065	Provincie Noord-Brabant, 1942-1945
2259	Stukken betreffende de oorlogsschade in Nederland
2276	Stukken betreffende plattegronden en werktekeningen van bunkers
2282	Stukken betreffende gegevens inzake Duitse troepensterkte en troepenverplaatsingen
2294	Stukken betreffende de opstelling, lancering en waarneming van V-1 en V-2 raketten. 1943-1945
2298	Stukken betreffende gegevens van kazernes, legerplaatsen en kampementen in Nederland, 1944
2309	Stukken betreffende de locatie van munitiedepots in Nederland, 1944-1945

Tabel 19: *Berichtgeving van het Ministerie van Oorlog.*

2.13.137 Inventaris van de archieven van de Ordedienst en de Binnenlandse Strijdkrachten, en Afwikkelingsbureau, 1941-1956	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
213	Inzake militaire objecten: versterkingen, opslagplaatsen van munitie, springstof en benzine, 1944-1945
221	Inzake mijnen, 1944-1945
342	Operatie- en topografische kaarten, c. 1944

Tabel 20: *Geraadpleegde archiefstukken uit de archieven van de Ordedienst en de Binnenlandse Strijdkrachten.*

2.13.210 Ministerie van Defensie: Commissie van Proefneming		
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**	
23	Staten houdende opgaven van plaatsen waar mogelijk onontplofte projectielen zijn gevonden, die wel of niet geruimd zijn, 1940	
25-26	Ingekomen en minuten van uitgaande stukken inzake aanvragen tot het ruimen van onontplofte (water)mijnen en personeelsaangelegenheden, 1940-1941	
	25	1940
	26	1941

Tabel 21: *Geraadpleegde archiefstukken uit de Commissie van Proefneming.*

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) te Den Haag

Het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) te Den Haag is door Den Ouden Bodac B.V. voor dit vooronderzoek niet fysiek bezocht. Den Ouden Bodac B.V. heeft gebruik gemaakt van haar persoonlijke database met eerder gemaakte foto's om de documenten te controleren op relevante indicaties. Voor het onderzoek heeft een controle plaatsgevonden op de site www.archieven.nl naar mogelijk relevante documenten. Er zijn aanvullende bruikbare archiefstukken op de site gevonden voor deze bureaustudie.

409 Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
524029	Verslag van de commandant van geniedetachement Frets kapitein ir. C. Frets
521084	Verslag van de commandant van de 2e compagnie van het IIIe bataljon van het 14e regiment infanterie 1e luitenant L.C.A. van Kuijk.

Tabel 22: *Archiefstukken betreffende gevechtsverslagen 1940.*

Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (NIOD) te Amsterdam

Het Nederlands Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies (NIOD) te Amsterdam is door Den Ouden Bodac B.V. voor dit vooronderzoek niet fysiek bezocht. Den Ouden Bodac B.V. heeft gebruik gemaakt van haar persoonlijke database met eerder gemaakte foto's om de documenten te controleren op relevante indicaties. Voor het onderzoek heeft een controle plaatsgevonden op de site www.archieven.nl naar mogelijk relevante documenten. Er zijn geen aanvullende bruikbare archiefstukken op de site gevonden voor het onderzoeksgebied.

077 Generalkommissariat für das Sicherheitswesen (Höhere SS-und Polizeiführer Nord-West)	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
1328	Dagberichten van de Befehlshaber der Ordnungspolizei Den Haag betreffende vijandelijke luchtaanvallen, 1940-1941
1332	Stukken betreffende vijandelijke luchtaanvallen, landingen van vijandelijke vliegeniers, het vinden van versperringsballons, het werpen van springstoffen en het gebruik van sabotagematerialen, 1940-1943
1759	Berichtgevingen betreffende neergekomen vliegtuigen, 1943

Tabel 23: *Berichtgeving richting de Generalkommissariat.*

216k Departement van Justitie		
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**	
150	Circulaires inzake de beschadiging van Duitse verkeersborden, het dansverbod en de melding van bominslagen en andere oorlogshandelingen, 25 september - 24 december 1940	
180	Hoofdinspectie LBD: Rapporten van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politiekorpsen en de Marechaussee inzake het geven van het sein luchtalarm, het neerstorten van vliegtuigen en vliegtuigonderdelen en de vondst van niet-ontplofte explosieven, 23 juni 1943 - 28 april 1944	
181-185	Hoofdinspectie LBD: Processen-verbaal van de plaatselijke luchtbeschermingsdiensten, politie en Marechaussee met betrekking tot vijandelijke vliegtuigen, bomaanvallen en ontploffingen in verschillende gemeenten	
	185	Echt-Zwolle
186	Hoofdinspectie LBD: Meldingen van verschillende gemeenten betreffende ongevallen, beschietingen, bombardementen en het afwerpen van (lege) benzinetanks door vliegtuigen	

Tabel 24: *Archiefstukken van de hoofdinspectie luchtbeschermingsdienst.*

Semi-statische archiefdiensten Ministerie van Defensie te Den Haag

Het Semi-statische archiefdiensten Ministerie van Defensie te Den Haag is door Den Ouden Bodac B.V. voor dit vooronderzoek niet fysiek bezocht. Den Ouden Bodac B.V. heeft gebruik gemaakt van haar persoonlijke database met eerder gemaakte foto's om de documenten te controleren op relevante indicaties.

Collectie van de Mijn- en Munitieopruimingsdienst MMOD, 1945-1947	
Doos nr.:	**Beschrijving:**
Doos 51	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 51 P t/m S
Doos 52	Ruimingsrapporten correspondentie en plattegronden Gemeenten A t/m Z – doos 52 S t/m U

Tabel 25: *Ruimingsgegevens per gemeente.*

Internationale archieven | Bundesarchiv-Militärarchiv (BAMA) te Freiburg

Het Bundesarchiv-Militärarchiv (BAMA) te Freiburg is door Den Ouden Bodac B.V. voor dit vooronderzoek niet fysiek bezocht. Den Ouden Bodac B.V. heeft gebruik gemaakt van haar persoonlijke database met eerder gemaakte foto's om de documenten te controleren op relevante indicaties.

RL 2-II Generalstab der Luftwaffe/Luftwaffenführungsstab	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
205	Nr. 248 – nr. 258, 10 mei 1940 – 21 mei 1940
206	Nr. 259 – nr. 264, 22 mei 1940 – 26 mei 1940
207	Nr. 265 – nr. 270, 26 mei 1940 – 2 juni 1940
208	Nr. 271 – nr. 276, 3 juni 1940 – 8 juni 1940
209	Nr. 277 – nr. 282, 9 juni 1940 – 14 juni 1940
210	Nr. 283 – nr. 290, 15 juni 1940 – 22 juni 1940
211	Nr. 292 – nr. 298, 23 juni 1940 – 30 juni 1940
212	Nr. 305 – nr. 317, 6 juni 1940 – 19 juli 1940
213	Nr. 319 – nr. 330, 20 juli 1940 – 1 augustus 1940
214	Nr. 375 – nr. 382, 15 september 1940 – 22 september 1940
215	Nr. 383 – nr. 391, 23 september 1940 – 1 oktober 1940
216	Nr. 393 – nr. 403, 3 oktober 1940 – 13 oktober 1940
217	Nr. 404 – nr. 414, 14 oktober 1940 – 24 oktober 1940
218	Nr. 415 – nr. 425, 25 oktober 1940 – 4 november 1940
219	Nr. 426 – nr. 434, 5 november 1940 – 13 november 1940
220	Nr. 435 – nr. 440, 14 november 1940 – 19 november 1940
221	Nr. 441 – nr. 447, 20 november 1940 – 26 november 1940
222	Nr. 448 – nr. 454, 27 november 1940 – 3 december 1940
223	Nr. 455 – nr. 463, 4 december 1940 – 12 december 1940

RL 2-II Generalstab der Luftwaffe/Luftwaffenführungsstab	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
224	Nr. 464 – nr. 471, 13 december 1940 – 21 december 1940
225	Nr. 472 – nr. 479, 22 december 1940 – 31 december 1940
226	Nr. 480 – nr. 488, 1 januari 1941 – 9 januari 1941
227	Nr. 489 – nr. 497, 10 januari 1941 – 18 januari 1941
228	Nr. 498 – nr. 510, 19 januari 1941 – 31 januari 1941
229	Nr. 511 – nr. 519, 1 februari 1941 – 9 februari 1941
230	Nr. 520 – nr. 528, 10 februari 1941 – 18 februari 1941
231	Nr. 529 – nr. 538, 19 februari 1941 – 28 februari 1941
232	Nr. 539 – nr. 546, 1 maart 1941 – 8 maart 1941
233	Nr. 547 – nr. 554, 9 maart 1941 – 16 maart 1941
234	Nr. 555 – nr. 559, 17 maart 1941 – 21 maart 1941
235	Nr. 560 – nr. 562, 22 maart 1941 – 24 maart 1941
236	Nr. 563 – nr. 569, 25 maart 1941 – 31 maart 1941
237	Nr. 570 – nr. 575, 1 april 1941 – 6 april 1941
238	Nr. 577 – nr. 583, 8 april 1941 – 14 april 1941
239	Nr. 584 – nr. 591, 15 april 1941 – 22 april 1941
240	Nr. 592 – nr. 599, 23 april 1941 – 30 april 1941
241	Nr. 600 – nr. 605, 1 mei 1941 – 6 mei 1941
242	Nr. 606 – nr. 613, 7 mei 1941 – 14 mei 1941
243	Nr. 614 – nr. 625, 15 mei 1941 – 26 mei 1941
244	Nr. 626 – nr. 637, 27 mei 1941 – 7 juni 1941
245	Nr. 638 – nr. 645, 8 juni 1941 – 15 juni 1941
246	Nr. 646 – nr. 655, 16 juni 1941 – 25 juni 1941
247	Nr. 656 – nr. 660, 26 juni 1941 – 30 juni 1941
248	Nr. 661 – nr. 666, 1 juli 1941 – 6 juli 1941
249	Nr. 667 – nr. 672, 7 juli 1941 – 12 juli 1941
250	Nr. 673 – nr. 678, 13 juli 1941 – 18 juli 1941
251	Nr. 679 – nr. 684, 19 juli 1941 – 24 juli 1941

RL 2-II Generalstab der Luftwaffe/Luftwaffenführungsstab	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
252	Nr. 685 – nr. 691, 25 juli 1941 – 31 juli 1941
253	Nr. 692 – nr. 700, 1 augustus 1941 – 9 augustus 1941
254	Nr. 701 – nr. 707, 10 augustus 1941 – 16 augustus 1941
255	Nr. 708 – nr. 713, 17 augustus 1941 – 22 augustus 1941
256	Nr. 714 – nr. 719, 23 augustus 1941 – 28 augustus 1941
257	Nr. 720 – nr. 725, 29 augustus 1941 – 3 september 1941
258	Nr. 726 – nr. 730, 4 september 1941 – 8 september 1941
259	Nr. 731 – nr. 736, 9 september 1941 – 14 september 1941
260	Nr. 737 – nr. 742, 15 september 1941 – 20 september 1941
261	Nr. 743 – nr. 748, 21 september 1941 – 26 september 1941
262	Nr. 749 – nr. 754, 27 september 1941 – 2 oktober 1941
263	Nr. 755 – nr. 760, 3 oktober 1941 – 9 oktober 1941
264	Nr. 761 – nr. 765, 10 oktober 1941 – 14 oktober 1941
265	Nr. 766 – nr. 769, 15 oktober 1941 – 18 oktober 1941
266	Nr. 770 – nr. 774, 19 oktober 1941 – 23 oktober 1941
267	Nr. 775 – nr. 778, 24 oktober 1941 – 28 oktober 1941
268	Nr. 779 – nr. 785, 28 oktober 1941 – 3 november 1941
269	Nr. 786 – nr. 791, 4 november 1941 – 9 november 1941

Tabel 26: *Geraadpleegde Lageberichte.*

RM-7 Seekriegsleitung der Kriegsmarine	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
344	1-14 augustus 1940
345	15-23 augustus 1940
346	24-31 augustus 1940
347	1-8 september 1940
348	9-21 september 1940

349	22-30 september 1940
350	1-10 oktober 1940
351	11-20 oktober 1940
352	21-31 oktober 1940
353	1-10 november 1940

Tabel 27: *Geraadpleegde Lageberichte uit de Kriegsmarine.*

The National Archives (TNA) te Londen

The National Archives (TNA) te Londen is door Den Ouden Bodac B.V. voor dit vooronderzoek niet fysiek bezocht. Den Ouden Bodac B.V. heeft gebruik gemaakt van haar persoonlijke database met eerder gemaakte foto's om de documenten te controleren op relevante indicaties. Voor het onderzoek heeft een controle plaatsgevonden op de site van het TNA naar mogelijk relevante documenten. Er zijn geen aanvullende bruikbare archiefstukken op de site gevonden voor deze bureaustudie.

AIR 27 Air Ministry and successors: Operations Record Books, Squadrons	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
1489/25	Squadron Number: 247. Summary of Events: Y., Sept. 1944
1489/26	Squadron Number: 247. Records of Events: Y., Sept. 1944

Tabel 28: *Dagelijkse berichtgeving van de Air Ministry and successors.*

AIR 37 Air Ministry: Allied Expeditionary Air Force, later Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (Air), and 2nd Tactical Air Force: Registered Files and Reports	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
714	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: July-August 1944
715	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: Sept.-Oct.1944
716	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: Nov.-Dec. 1944
717	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: Jan.-Feb. 1945
718	2ND TACTICAL AIR FORCE: Daily log: March-May 1945

Tabel 29: *Dagelijkse berichtgeving van de Second Tactical Air Force.*

WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West-Europe (British Element): War Diaries, Second World War	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
295	VIII Corps Counter Battery Officer (C.B.O.) Staff, Jan., Apr. – Dec. 1944
447	7th Armoured Division Command Royal Artillery, Oct. – Dec. 1944
517	50th Northumbrian Infantry Division Command Royal Artillery, Feb. – Dec. - 1944
531	51st Highland Infantry Division Commander Royal Artillery, Jan. – Dec. 1944
560	53rd Welsh Infantry Division Commander Royal Artillery, Sept. – Oct. 1944
640	33rd Armoured Brigade H.Q., Mar. – Dec. 1944
651	50th Northumbrian Infantry Division 69th Infantry Brigade H.Q., Jan. – Dec. 1944
671	50th Northumbrian Infantry Division 151st Infantry Brigade H.Q., July – Dec. 1944
675	51st Highland Infantry Division 152nd Infantry Brigade H.Q., Sept. – Oct. 1944
678	51st Highland Infantry Division 153rd Infantry Brigade H.Q., Jan. – Dec. 1944
680	51st Highland Infantry Division 154th Infantry Brigade H.Q., Jan. – Dec. 1944
689	53rd Welsh Infantry Division 158th Infantry Brigade H.Q., Jan. – Dec. 1944
715	50th Northumbrian Infantry Division 231st Infantry Brigade H.Q., July – Dec. 1944
908	5th Army Group Gp. Jan. – Dec. 1944
929	50th Northumbrian Infantry Division 102nd Anti-Tank Regiment, Jan. – Dec. 1944
975	50th Northumbrian Infantry Division 74th Field Regiment Royal Artillery, Jan., Mar. – Dec. 1944
980	53rd Welsh Infantry Division 83rd Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
981	5th Army Group 86th Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
982	50th Northumbrian Infantry Division 90th Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
987	50th Northumbrian Infantry Division 124th Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
988	51st Highland Infantry Division 126th (Highland) Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – May. Aug. – Dec. 1944
989	51st Highland Infantry Division 127th (Highland) Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – May., Aug. – Dec. 1944
991	51st Highland Infantry Division 128th (Highland) Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – May., Aug. – Dec. 1944
992	15th Scottish Infantry Division 131st (Lowland) Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
1003	15th Scottish Infantry Division 190th Field Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944

WO 171 War Office: Allied Expeditionary Force, North West-Europe (British Element): War Diaries, Second World War	
Inventarisnr.:	**Beschrijving:**
1009	7th Armoured Division 3rd Regiment Royal Horse Artillery Sept, Nov.-Dec 1944
1014	7th Armoured Division 5th Regiment Royal Horse Artillery, Jan. – Nov. 1944
1039	8th Army Group 53rd Heavy Regiment (Royal Artillery), Oct. 1944
1042	9th Army Group 59th Heavy Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
1053	9th Army Group 13th Medium Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
1056	3rd Army Group 59th Medium Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
1057	8th Army Group 61st Medium Regiment (Royal Artillery), Jan. – Apr. June – Dec. 1944
1058	8th Army Group 63rd Medium Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
1063	3rd Army Group 72nd Medium Regiment (Royal Artillery), Jan. – Dec. 1944
1266	51st Highland Infantry Division 153rd Brigade 5th Black Watch (Royal Highland Regiment), Jan. – Dec. 1944
1271	51st Highland Infantry Division 152nd Brigade 5th Queen's Own Cameron Highlanders, Oct. – Dec. 1944
1301	51st Highland Infantry 153rd Brigade Division 5/7th Gordon Highlanders, Jan. – Nov. 1944
1369	51st Highland Infantry Division 2nd Seaforth Highlanders, Jan. – Dec. 1944
1370	51st Highland Infantry Division 5th Seaforth Highlanders, Jan. – Dec. 1944
1386	53rd Welsh Infantry Division 158th Infantry Brigade 1/5th Welch Regiment, Jan. – Dec. 1944

Tabel 30: *Dagelijkse berichtgeving van de War Office van de Allied Expeditionary Force.*

Uitvoeringsopdrachten EODD

UO nr.:	**Datum:**	**Object:**	**Locatie:**
19710120	21-1-1971	1x Rookgranaat	Hooghekke 27, Schijndel
19740441	20-2-1974	1x Brisantgranaat van 2 inch mortier + ontsteking	Hooghekke 7, Schijndel
19750645	25-3-1975	4x Kleinkalibermunitie	Rooiseweg 14, Schijndel
19800130	10-1-1980	1x Rookgranaat van 25 pounder (leeg)	Rooiseweg 8, Schijndel
19812965	26-9-1981	1x Gevechtslading 60 lbs SAP met bodembuis, 1x Raketmotor van 3 inch (leeg) incompleet	Vliegveldweg, Schijndel
19820253	11-2-1982	1x Rookgranaat van 25 pounder verschoten leeg	Hooghekke 7, Schijndel
19833108	3-10-1983	1x Brisantgranaat van 5,5 inch met schokbuis 117	Hooghekke (in maïsveld, Schijndel)

UO nr.:	Datum:	Object:	Locatie:
19841428	30-4-1984	12x Brisantgranaat van 8 cm met schokbuis (D)	Hooghekke (akkerland), Schijndel
19851090	23-4-1985	2x Brisantgranaa 81 mm mortier (Fr) met schokbuis nr. 3	Hooghekke (langs sloot), Schijndel
19852289	19-7-1985	17x Brisantgranaat van 2 cm, 1x Brisantgranaat van 2 cm	Vliegveldweg (maïsperceel), Schijndel
19852627	22-8-1985	1x Brisantgranaatpatroon van 20 mm	Rooiseweg 12a, Schijndel
19863210	26-9-1986	1x Brisantpantsergranaat 75 mm z/bb (leeg)	Heiweg 4, Schijndel
19880367	19-2-1988	1x Op 2.36 inch raket gelijkend voorwerp	Rooiseweg (geb. Sizal), Schijndel
19891819	12-6-1989	1x Brisantgranaat van 2 inch mortier met schokbuis no. 151, 1x Staartstuk van 3 inch mortiergranaat	Vliegveldweg, Schijndel
19971362	18-6-1997	1x Rookgranaat van 25 pounder verschoten/ leeg met restant tijdschokbuis	Sportparklaan 7 (weiland), Schijndel
19880314	28-1-1998	1x Brisantgranaat van 60 mm mortier met schokbuis M52 B1 verschoten	Vlagheide 6 (ganzeweide), Schijndel
20000751	22-4-2000	1x Brisantgranaat van 8 cm mortier type wurfgranatzunder (Bounding) zonder ontsteking	Rooiseweg 4, Schijndel
20001165	15-6-2000	1x Rookgranaat van 25 pounder met restant tijdschokbuis leeg	Vliegveldweg, Schijndel
20010718	14-5-2001	1x Brisantgranaat van 25 pounder met schokbuis no. 117 (verschoten), 500x Kleinkalibermunitie	Spoorlijn – Plein (maisveld), Schijndel
20080097	18-1-2008	1x Brisantgranaat van 25 pounder zonder ontsteking verschoten	Zwaardvis 16 (bij oude spoorlijn), Schijndel
20080165	7-2-2008	1x Staartstuk van 3 inch mortiergranaat verschoten	Heiweg 4a, Schijndel
20160669	1-1-2016	1x Brisantgranaat 25 pounder met schokbuis no. 117 (verschoten)	Vliegveldweg 8, Schijndel

Tabel 31: *UO'S/MORA's in (de omgeving van) het onderzoeksgebied.*

Mijnenveldregister

Veldnaam:	Locatie:	Datum leggen:	Leg detachement:	Aantal/type gelegd:	Datum ruiming:	Ruimingsdetachement:	Aantal/type geruimd:	Relevantie:
13g 	E. 416364	-	-	-	25/26-10-1945	3. F.sch.Pi. Batl 6. 5e Comp. Genie	2 Tellermine 42	Dit mijnenveld was gelegen aan de Rooiseweg en lag, op basis van de schets, aan de andere zijde van de weg, bij (nu) nummer 5 t/m nummer 11. Naast de twee mijnen werd er veel Duitse munitie gevonden, waaronder 25 granaten, 5 handgranaten, 2 pantservuisten, 14 granaatontstekers, 1 geweergranaat en 7 granaten van 2 cm.
44ga 	E. 405360	-	-	-	10-1945	3. F.sch.Pi. Batl 6. 5e Comp. Genie	-	Burgers maakten melding van een mogelijk mijnenveld. Na onderzoek bleek er niets te liggen.

Tabel 32: *Geanalyseerde mijnenvelden (ruim- en legrapporten) binnen het onderzoeksgebied.*

Selectie luchtfoto's

Datum:	Sortie nr.:	Schaal (1:x):	Foto nr.:	Kwaliteit:	Motivatie:	Archief:	Aantal:
19-9-1944	106G-3002	10.800	3316, 3318, 4315	Redelijk tot goed	De luchtfoto's zijn van redelijk tot goede kwaliteit, waarbij 3318 en 4315 het gehele onderzoeksgebied en de bufferzone afdekken. Er zijn meerdere oorlogsverstoringen zichtbaar na de eerste dagen van Operatie Market Garden. 3316 dekt enkel een paar procent van de noordwestelijke bufferzone af en is daardoor niet heel bruikbaar.	KAD	3
23-12-1944	US7-3702	60.000	8010, 8011	Slecht	Door de grote schaal van deze foto's is er op detailniveau niets zinvols zichtbaar.	NCAP	2
15-3-1945	16-1847	15.000	3081	Redelijk	De luchtfoto is van redelijke kwaliteit en dekt het gehele onderzoeksgebied en de bufferzone af. De oorlogsschade, met name ook de geschutkraters, zijn goed zichtbaar.	NCAP	1
30-10-1945	106G-LIB-356	15.000	3007, 3010	Goed	De luchtfoto's zijn van goede kwaliteit. 3007 dekt het gehele onderzoeksgebied en de bufferzone af; 3010 dekt 90% van het onderzoeksgebied af en iets meer dan de helft van de bufferzone. De foto's geven een goed beeld van de situatie (rondom) het onderzoeksgebied ongeveer een half jaar na de Duitse capitulatie van 5 mei 1945.	NCAP	1
Totaal:							**7**

Tabel 33: *Overzicht van de gehanteerde luchtopnamen bij de luchtfotoanalyse.*

Bijlage 7. Protocol Toevalstreffer OO

Een toeval vondst houdt in dat er een OO (Ontplofbaar oorlogsrest) wordt aangetroffen op een locatie en/of tijdstip dat niet in de risicobeoordeling is voorzien. Een toeval vondst kan plaatsvinden in gebieden die als "onverdacht op OO" zijn aangemerkt, maar ook binnen gebieden die als "verdacht op OO" zijn aangemerkt maar waar op dat moment geen geplande grondroerende en/of opsporingswerkzaamheden plaatsvinden of wanneer alleen in reeds aantoonbaar geroerde grond gewerkt zal gaan worden.

Stappenplan bij aantreffen "vermoedelijk" OO

- ✓ Het mogelijk OO nooit beroeren, verplaatsen, weggooien, schoonkloppen of schoonvegen;
- ✓ Zet de vindplaats/ locatie af en markeer deze. Informeer de omgeving/derden;
- ✓ Ter plaatse de werkzaamheden staken en de projectleiding informeren;
- ✓ Informeer de politie (evt. via projectleiding) via 0900 8844;
- ✓ De politie stuurt waarschijnlijk een explosievenverkenner om de situatie en het mogelijke OO te beoordelen;
- ✓ De politie geeft de melding door aan de EODD en zal de urgentie voor eventuele ruiming van de aangetroffen OO bepalen;
- ✓ De ruimploeg van de EODD komt ter plaatse om het OO onschadelijk te maken / te vernietigen;
- ✓ Indien dit noodzakelijk wordt geacht zal het gebied afgebakend worden als zijnde "verdacht" gebied. Wanneer het geen OO betreft kunnen de werkzaamheden regulier worden hervat.

Wanneer een OO onschadelijk moet worden gemaakt waarbij er een risico voor de openbare orde en veiligheid kan ontstaan, informeert de politie de burgemeester en Ambtenaar openbare Orde en Veiligheid. Indien voor de ruiming van het OO een (woon)gebied moet worden ontruimd, dan zal de burgemeester in combinatie met de veiligheidsregio en de EODD de benodigde maatregelen treffen.

Enkele voorbeelden van OO welke veelvuldig in de Nederlandse bodem worden aangetroffen:

Klein kaliber munitie (KKM)

Mortiergranaat (5 cm Duits)

Artilleriegranaat (25 lbs. UK)

Geweergranaat (Sprenggranate 30 Duits)

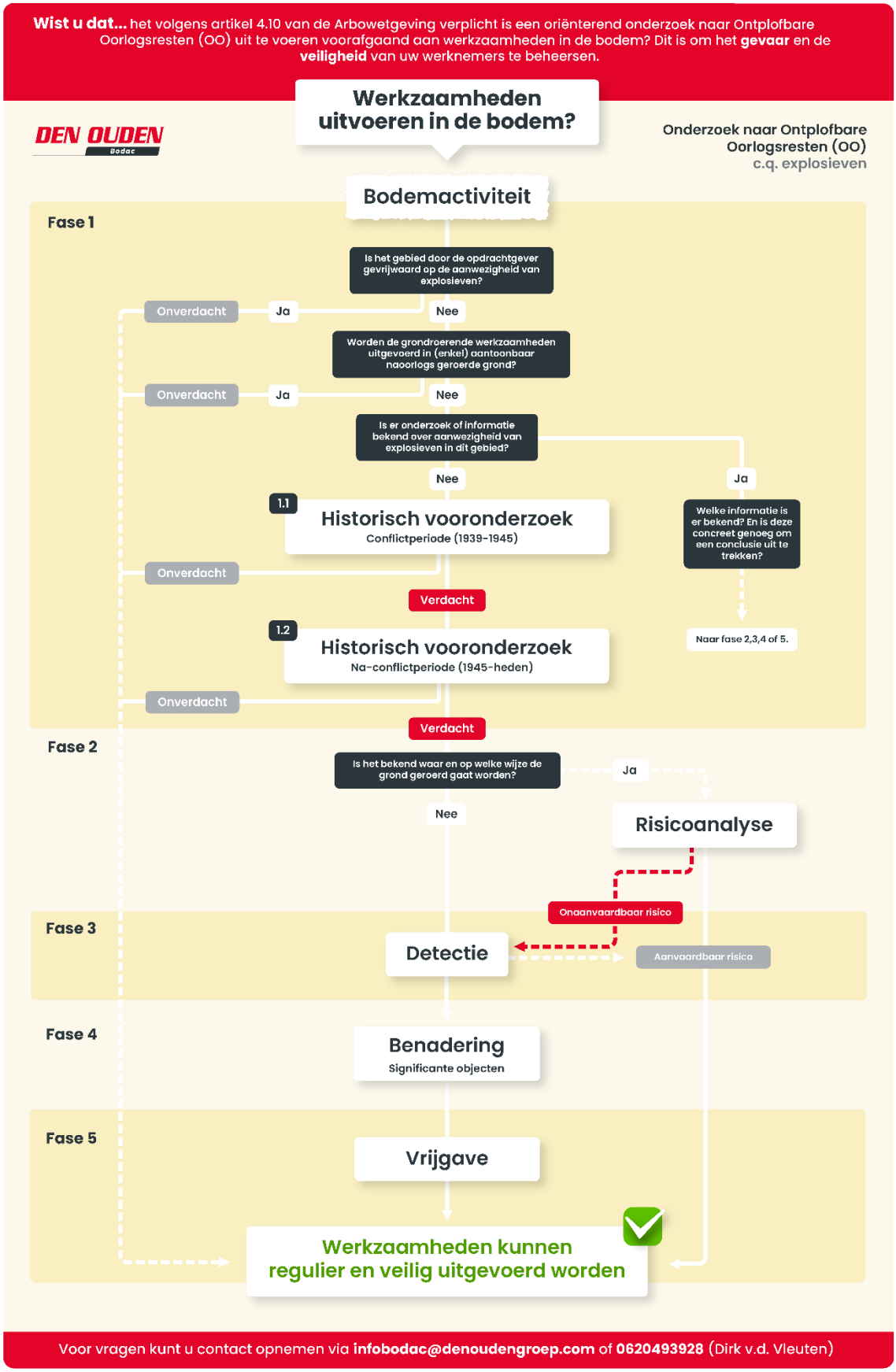

Anti-tankmijnen (Tellermine 42 Duits)

Vliegtuigbom (500 lbs. UK)

Bijlage 8. Processchema onderzoek Ontplofbare Oorlogsresten

Bijlage 9. Hoofdgroepen van Ontplofbare Oorlogsresten

In totaal worden er zestien hoofdgroepen OO onderscheiden. Hieronder zijn de meest voorkomende soorten benoemd welke regelmatig voorkomen tijdens een Historisch vooronderzoek OO.

Klein kaliber munitie (KKM) | Klein Kaliber munitie is een verzamelnaam voor alle munitie van handvuurwapens zoals revolvers, pistolen, geweren, hulzen en slaghoedjes. Het kaliber moet kleiner zijn dan twintig millimeter.

Klein Kaliber Munitie (KKM), kaliber .303

Een Luger P08 met een kaliber van 9 millimeter

Geschutmunitie | Munitie voor zogenoemde vuurmonden, ook wel schietbuis, met een kaliber van twintig millimeter of groter. Geschutmunitie is een verzamelnaam voor brisantgranaten, mortiergranaten, terugstootloze vuurmonden en kanonnen of houwitsers.

Duitse brisantgranaat van 10,5 cm

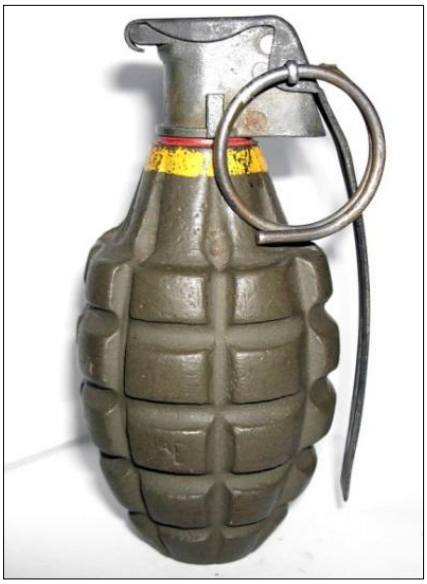

Geallieerde mortiergranaat van 3 inch

Handgranaten | Een lichaam al of niet voorzien van springstof en voorzien van een ontsteker bedoeld om met de hand te werpen. Een handgranaat bestaat bijvoorbeeld uit een lichaam, meestal vuistgrootte, vaak voorzien van een beugel en veiligheidspin, dat al of niet is gevuld met een spring-, chemische-, pyrotechnische- of kruitlading. Een handgranaat is voorzien van een ontsteker met het doel te detoneren, brand te stichten of een rookgordijn te leggen. De uitkomst is afhankelijk van de soort handgranaat en haar vulling.

Britse Mills No. 36 handgranaat

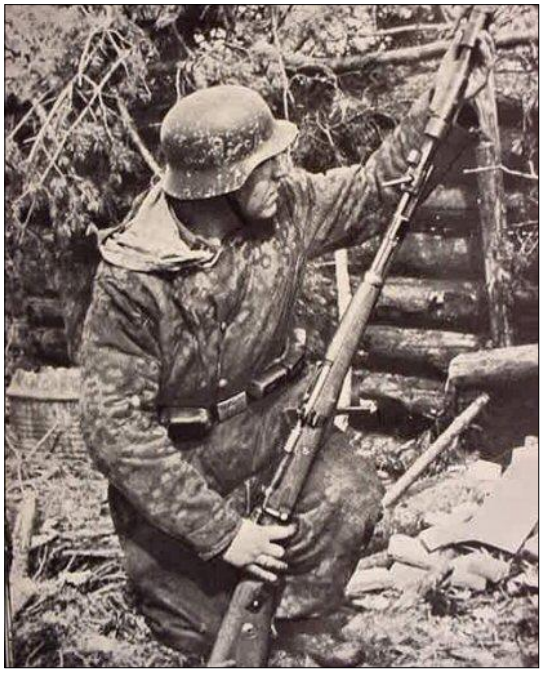

Amerikaanse MKII handgranaat

Duitse Stielhandgranate 24

Geweergranaten | Dit zijn granaten welke bedoeld zijn om met behulp van een geweer te verschieten. Vaak zijn deze geweergranaten betrekkelijk klein en voorzien van een staartstuk. De opbouw en gevechtslading van zo een geweergranaat is in het algemeen te vergelijken met de opbouw van die van handgranaten, echter is het bereik groter.

Het verschieten van een geweergranaat

Duitse geweergranaten

Munitie voor granaatwerpers | Dit soort munitie wordt middels een speciaal wapensysteem verschoten, gelanceerd of weggeslingerd. In tegenstelling tot geweergranaten, heeft dit soort munitie het bovengenoemde wapensysteem nodig om verschoten of gelanceerd te worden. Daarnaast is de desbetreffende munitie groter dan voorgaande hoofdsoorten.

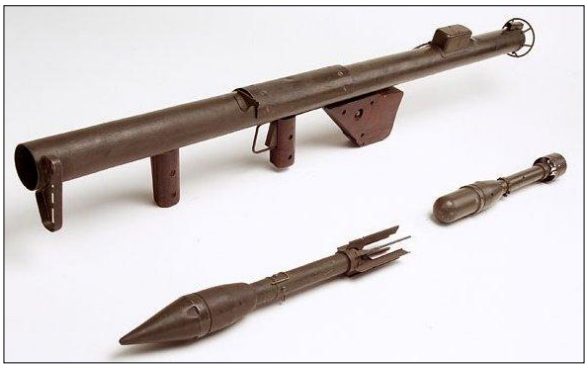

Britse PIAT

Duitse Panzerfaust

Raketten (munitie voor raketwerpers) | Deze munitieartikelen worden na afvuring tijdens de vlucht voortgestuwd door een raketmotor. Raketten zijn te herkennen aan een gelijknamige motor met daarin een venturi (uitstroomopening). Na de lancering was dit soort munitie niet langer bestuurbaar.

Amerikaanse bazooka

Duitse Panzerschreck

Afwerpmunitie | Dit soort munitieartikelen zijn bedoelt om van een vliegtuig te worden losgelaten, uitgestoten of geworpen. Afwerpmunitie komen voor in allerlei vormen maten. De meeste bommen hebben een cilindrisch of sigaarvormig lichaam, waarbij brisantbommen een springstoflading bevatten en fosforbommen juist een chemische of pyrotechnische lading bevatten. Daarnaast kon de afgeworpen munitie op verschillende momenten tot uitwerking komen, namelijk in de lucht, bij inslag (direct of na vooringestelde tijd) of na het indringen van de (water)bodem. Met behulp van een verscheidenheid aan ontstekingsmechanismen kon een beoogde uitwerking verkregen worden. De meest voorkomende zijn de direct werkende of de (lange) vertraging ontstekers.

Opslag 500lbs bommen

In de grond aangetroffen 500lbs bom in Cadzand

Onderwatermunitie | Ontplofbare Oorlogsresten bedoeld om onder water te gebruiken. Hieronder vallen onder andere drijvende mijnen, grondmijnen, toerpedo's, dieptebommen en invloedsmijnen.

Een Duitse U-Boot Abwehrmine

Mijnen(velden) | Een mijn is een hoeveelheid springstof, al dan niet in een omhulsel, voorzien van een ontsteker, in of op een terrein of gebied aangebracht om te hinderen, schade toe te brengen of buiten gevecht te stellen en dat door het te treffen doel wordt geactiveerd. Er zijn vaak twee soort landmijnen te onderscheiden, een antipersoneel (AP) mijn en een antitank (AT) mijn. AP mijnen konden zo groot zijn als een schoenpoetsdoosje, terwijl AT mijnen zo groot konden zijn als een wiel. Mijnen uit de Tweede Wereldoorlog waren vaak voorzien van een drukontsteker.

Duitse anti-tank mijnen: Tellermine 42

Duitse anti-tank mijn: Riegelmine 43

DEN OUDEN

Bodac

